ନରସିଂହ ସାହୁ
ଘାରଣି

ପାଗଳ

ନରସିଂହ ସାହୁ

ପ୍ରକାଶକ
ଆଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ
ଚାନ୍ଦନୀଚୌକ
କଟକ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ
ଦଶହରା, ୧୯୬୧

ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇଟଙ୍କା ଚାଳିଶ ନୂଃ ପ
ବନ୍ଧେଇ ଅତିରିକ୍ତ ଷାଠିଏ ନୂଃ ପ

ମୁଦ୍ରାକର
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର
ପ୍ରଭାତୀ ପ୍ରେସ୍
କଟକ

ମୋର ପ୍ରିୟ ଓ ପୂଜନୀୟ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ

ଡକ୍ଟର ସଦାଶିବ ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ. ପି. ଏଚ୍. ଡି.

ମାନନୀୟେଷୁ !

କାଲି ଗାଇଁର ଭିନେ ଗୋଠ······ସମସ୍ତେ କହିବେ ଆମେ ଶାଗ ପଖାଳରେ ଯାଇଚାଇ ଚଳିଯିବା, ଆପଣ କହିବେ—ନା, ଆମେ ଅଲବତ୍ ଆମ ମାନ ବଢ଼େଇବା—ମଣିଷ ଭଳି ମଣିଷ ହେବା; ସମସ୍ତେ କହିବେ ତ୍ୟାଗ କର, ଅଶ୍ରୁ ଢାଳ, ଆପଣ କହିବେ—ନା, ନା, ଆମେ ଭୋଗ ବିଳାସ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ କୋଳରେ ଭାସିବା; କିଏ ଚିନ୍ତା କରିବ ପରକାଳର, ଆତ୍ମାର, ମୁକ୍ତିର, ଆପଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବେ ଫଳଉର, ମାଂସର, 'ଫିରପୋ'ର, 'ମେରାଇନ୍ ଡ୍ରାଇଭ୍'ର—ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଉତ୍କଳ ମାଆର ଦେଢ଼କୋଟି ସନ୍ତାନଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଉତ୍କଳର ଶ୍ୟାମଳ ଭୂଇଁରେ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି, ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ, ତୃପ୍ତି ଓ ପୁଷ୍ଟସମ୍ଭାର ଦେଖିବା ଆପଣଙ୍କର ସାରା ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନ ଆଉ ସାଧନା । ହସର ଅମୃତ ଝରଣା ଦେଶର ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତ ଯାଏ ସଭିଁର ମୁହଁରେ ବହିଯାଉ—ଏଇ ଯେମିତି ଆପଣଙ୍କ ହୃଦ କନ୍ଦରର ଅହରହ ଉଚ୍ଚାରିତ ବାଣୀ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ବାଣୀ ଆପଣଙ୍କୁ ଶିଖେଇଲା କିଏ ? ଆମେରିକାର ଅନନ୍ତ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷଚୁମ୍ବୀ ବିଶାଳ, ବିପୁଳ, 'ବିରାଟ ସ୍କାଇସ୍କ୍ରେପାର' ନା ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳର ସେଇ କାନ୍ଦୁରା, କୋତରା, ଦାଢ଼ିଆ, ଦରିଦ୍ର ବୃଦ୍ଧ—ଦୀନବନ୍ଧୁ, ଗୋପବନ୍ଧୁ, ଜନବନ୍ଧୁ, ମହାସିନ୍ଧୁ ? ? କହିବେ । କହିବେ ସାର୍ । କହିବେନି ସାର୍ ଆମକୁ ?

ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ } ପ୍ରଣତ
୧୯୬୧ —ନରସିଂହ—

'ଯାଂ ଚିନ୍ତୟାମି ସତତଂ ମୟି ସା ବିରକ୍ତା
ସାପ୍ୟନ୍ୟମିଚ୍ଛତି ଜନଂ ସ ଜନୋଽନ୍ୟାସକ୍ତଃ
ଅସ୍ମତ୍କୃତେ ଚ ପରିଶୁଷ୍ୟତି କାଚିଦନ୍ୟା
ଧିକ୍ ତାଂ ଚ ତଂ ଚ ମଦନଂ ଚ ଇମାଂ ଚ ମାଂ ଚ ।'

—ଭର୍ତ୍ତୃହରି—

● ଏକ

‘ରଙ୍ଗା ରଙ୍ଗାଇଲା କାକୁଡ଼ି ପାଇଁକି ବଳେ ମାଡ଼ିଗଲା ପୋଇ’ ···ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ···ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ···‘କଥା କୋଉ ମାର୍ଗରେ ...୍, ଆମ୍ବଗଛକୁ ବାଣ ମାଇଲା ତାଳଗଛ ପୋଡ଼ି ମଲା ।’ ···ହାଃ, ... ହାଃ···ନାଇଁ ତମେ କୁହ—ନାଇଁ ନାଇଁ ତମେ କୁହ, ନଈ-...ରେ ପଦ୍ମ ନ ଫୁଟିବ କାହିଁକି ? ନଈବାଲି, ବାଲିସିରା, ବାଲିସିରା ...ଉପରେ ସୁନା ଆଲୁଅ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିଯାଉଛି, ଏତେବେଳେ — ଏତେବେଳେ ପରା ପଦ୍ମ ଫୁଟେ ? ଫୁଟେ ନା ? ଫୁଟେ ନା ? ···ନା ନା···ନା, ନା ତମେ କିଛି ଜାଣନା । ତମେ ମୂର୍ଖ, ଅଜ୍ଞ, ନିର୍ବୋଧ । ସଞ୍ଜ ବେଳେ ହିଁ ପଦ୍ମ ଫୁଟେ । ପଦ୍ମ ଫୁଟେ । ଆଉ ଫଗୁଣ ଆସିଲେ, ...ଲଫୁ ଆସିଲେ···ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ···‘ଆଜି ଫଗୁଆ ଫଗୁ ଝୁଲଣା ଲଗିଲା ଲଗିଲା ରେ ଜାଗିଲା ମନବୃନ୍ଦ-...ବନନେ’···

ଟ୍ରାସ୍, ଷ୍ଟୁପିଡ୍, ଫୁଲ୍—ଘୃଣାରେ ମୁହଁ ବୁଲାଇଲା । ରାଗରେ ମୋ ଦେହ ଝିମ୍‌ଝିମ୍ ହେଇ ଆସିଲା । ଏ ଯୁଗର କେଦାରଙ୍କୁ ହାତରେ ନୁହେଁ ପାଦରେ ଅଭିବାଦନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ।

‘କନ୍ଦରପ ଦର୍ପଦଳାରେ ! ମନ୍ଦର ପକାଇ ମୋ ଶିରେ ନ ଯା’···ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ ମନ୍ଦର—ମନ୍ଦର ! ପନ୍ଦର ଟଙ୍କାର ପଦ୍ମ-ମପୁର ଶାଢ଼ୀଟା···ନା ନା, ସେ କିଛି ନୁହେଁ । କିଛି ନୁହେଁ । ଚନ୍ଦ୍ର

ଉଠିଲେ ପଦ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ର ଫୁଟିବ । ନକ୍ଷତ୍ର ଫୁଟିବ ଏ ଅଳକା ବାଲରେ ! ତା'ପରେ···ତା'ପରେ ?···ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ; ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ–'ଏ ସୁନାଝିଅଟି କାହାର, ମଜା ଦରପଣ ପର ମୁହଁଟି ତାହାର ରେ ।'

ଦେବ ! ଦେବ ! ମୁଁ ଖାଲି ଏ ଗାଁରେ ନୂଆଲୋକ । ତା' ନ ହେଲେ—ତା' ନ ହେଲେ ଗୋଟାଏ ଥାପଡ଼ ମାରି ତମର ସବୁ ପାଗଳାମି ଏକାଦିନେ ଛଡ଼େଇ ଦିଅନ୍ତି । ଛି, ଛି, ଛି, ଏ କର୍ମଯୁଗର ଲୋକ ତମେ । ତମର ପୁଣି ପ୍ରେମ ! ତମର ପୁଣି ଅଭିମାନ !

'ଅଭିମାନ କଲ କି ସୁନ୍ଦର ! ଆସ, ଆସ ତମେ ସୁନ୍ଦର ! ଏଇ ମୋର ଅଙ୍କ ପଲଙ୍କରେ···'

ଇସ୍, ଦେବ ! ସଟ୍ ଅପ୍, ସଟ୍ ଅପ୍ । ଆଉ ପଦେ କହିବ ତ ଏଇ ଦେଖ ଘୋଡ଼ା ଚାବୁକ୍ । ମୋର ଟିକିଏ ବୋଲି ମାୟା ମମତା ନାହିଁ । ପାଗଳ କହ, ପ୍ରେମିକ କହ, କବି କହ, କଳାକାର କହ—ସମସ୍ତେ ସମାଜର ପଙ୍ଗପାଳ—ସମାଜର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗଳଗ୍ରହ । ଏମାନଙ୍କୁ ଖାଲି ସପାସପ୍ ସପାସପ୍ ଚାବୁକ୍······

'ମୋର ମନ୍‌ଟା କେମିତା କେମିତା କରୁସି ଲୋ ପ୍ରାଣକାନ୍ତ ବିହୁନେ, ହାଉଲେ ହାଉଲେ ହାଉଲେ ।'

ହୁଁ, ତମେ ତା'ହେଲେ କହିବାକୁ ଚାହଁ ଯେ ତମେ ପାଗଳ । ମୋ କଥାଟା ତମ କାନରେ ମୋଟେ ପଶୁନାହିଁ ନା ? ବେଶ୍, ଯେମିତି ପଶିବ, ମୁଁ ତାର ବାଟ କରିଦେବି ।

ହଁ, ହଁ ବାଟ କରିଦିଅ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଦିଅ ରୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର । କାଞ୍ଚି ରାଜଜେମା ପଦ୍ମାବତୀ ଆସୁଛନ୍ତି ହାଦୋଳାରେ; ତାଙ୍କୁ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦିଅ; ପୂଜା ଦିଅ, ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି ଦିଅ···

ବାସ୍ ବାସ୍, ସେତିକିରେ ବନ୍ଦ କର ।

ହଁ, ବନ୍ଦ କର । ବନ୍ଦ କର ଏ ବାଜା । ବନ୍ଦ କର ଏ ଫୁଲଝର । କାହିଁ ରାଣୀ, କାହିଁ ଚନ୍ଦ୍ରକାଣୀ ! ସିଏ ଆଉ ଇଏ ! କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ କାହିଁ ସିଏ ? କାହିଁ ସିଏ ? ସିଏ କ'ଣ କରୁଥିବ ? କ'ଣ କରୁଥିବ ରାଣୀ ମୋର ?

'ଆହା ମୋ ଜୀବନଧନୀ କିସ କରୁଥିବ ରେ, ଆଶା ପଲଙ୍କରେ ବସି ଭାଷା······'

ଦେବ ! ଦେବ !—ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି—ତମେ ମଣିଷ ନା ଭୂତ ? ତମେ କ'ଣ ଦେଖି ପାରୁନା ଏଇଟା ନଈଘାଟ । ଗାଁଟା ସାକର ବୋହୂ ଭୁଆସୁଣୀ କଳସୀ କାଖରେ ଧରି ଅଳସ ଗତିରେ ଚାଲିଛନ୍ତି ଏଇ ଘାଟକୁ । ତମର ଏ ମଦମତ୍ତ ଗପ ଆଉ ଲଫଙ୍ଗା ଗୀତ ଶୁଣି କେମିତି ସେମାନେ ଉଦ୍‌ଭ୍ରମରେ ଅଘାଟରେ ଅବାଟରେ ଅଚ୍ଛୁଠରେ ପଶୁଛନ୍ତି, ତମେ କ'ଣ ଦେଖୁନା ? ଦେଖି ପାରୁନା ଦେବ ?

ମୁଁ ଠିକ୍ ଦେଖୁଛି । ମୁଁ ଠିକ୍ ଦେଖୁଛି—ସେମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି । ହାତରେ ତାଙ୍କର ଫୁଲ, ଚନ୍ଦନ, ଅକ୍ଷତ, ଦୁବ······

ତମ ମୁଣ୍ଡ ଆଉ ଗଣ୍ଡି

ଦେଇ ଜଣେ ଶଙ୍ଖ ବଜାଉଛି । ଜଣେ ପକାଉଛି ହୁଳହୁଳି । ବାଣ ରୋଷଣି, ବାଇଦ, ବଡ଼କାଠରେ ଦାଣ୍ଡ କମ୍ପୁଛି······

ହଁ, ତମେ ଅନନ୍ତ ଯୌବନା ଉର୍ବଶୀ କନା, ପୁରୁରବ ଆସୁଛନ୍ତି ତମକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ କରି ନେବାକୁ !

ଉର୍ବଶୀ ? ଉର୍ବଶୀ ?···ହଁ, ହଁ, ମୁଁ ଉର୍ବଶୀ । ଆରେ ନା ନା, ମୁଁ ତ ନୁହେଁ । ଉର୍ବଶୀ ତମେ—ତମେ । ତମର ରକ୍ତ ଅଧର—ଗୋଲାପୀ ଅଧର···ଆଃ, ଆସନା ଥରେ ମୋ କୋଳକୁ । ଗୋଟାଏ···ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଚୁ-ମା···

ପାଗଳ ହଠାତ୍ ଧାଇଁଆସି ମୋ ବାହୁ ଦୁଇଟା ଧରି ପକେଇଲା । ସହସ୍ର ସର୍ପ ସତେକି ଏକାବେଳକେ ଚୋଟ ମାରିଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ । ଠାଇକିନା ଚମକି ପଡ଼ି ଦଶହାତ ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲି । ଘୃଣାରେ, କ୍ରୋଧରେ, ଲଜ୍ଜାରେ ମୋ ସର୍ବାଙ୍ଗଶରୀର ଜଳିଗଲା । ବନ୍ଧୁ କେତେ-ଜଣ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । କେମିତି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁବି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ପାଗଳ ଦେଖିଲେ, ବିଶେଷତଃ ଏମିତିକା ପ୍ରେମ-ପାଗଳ ଦେଖିଲେ ମୋ ହାଡ଼ ଜଳେ । ଏମାନେ କର୍ମକୋଢ଼ୀ, ପଙ୍ଗପାଳ, ଜୁଆଚୋର । ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ଭାତମୁଠାଏ ପାଇଁ ଯାବତ ପଶୁ ନର୍ଦ୍ଦମାର ସାହାଯ୍ୟ ନେଉଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ପୁଣି ପ୍ରେମ ! ସେତେବେଳେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ନାରୀକୁ ନେଇ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ସ୍ୱପ୍ନ, କଳ୍ପନା, ଚିନ୍ତା ! ! ଛି, ଛି, ଛି, କେଡ଼େ ଅସଭ୍ୟ ଆମେ । କେଡ଼େ ହୀନ, ନୀଚ, ବର୍ବର ।

ଲଜ୍ଜାରେ ମୁଣ୍ଡ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇ ଜଣ ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ଜଣେ ମାଲୟାଲି ଓ ଆଉ ଜଣେ ସିନ୍ଧୀ । ଟ୍ରାଭାଙ୍କୋର ଇଉନିଭର୍ସିଟିରୁ ଦେଶର ସୋସିଓ-ଇକନମିକ୍ କଣ୍ଡିସନ୍ ଷ୍ଟଡ଼ି କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ କ'ଣ ଭାବୁଥିବେ ? କ'ଣ ଭାବୁଥିବେ ଏଇ ଲେପର୍, ରାସ୍କେଲ, ଷ୍କାଉଣ୍ଡ୍ରେଲ୍‌ଟାକୁ ନେଇ ? ମୁଁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ଘୁମ୍‌ଘୁମ୍ ବୁଲେଇ ଦେଲା । ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରେ ପଳେଇ ଆସିବାକୁ ବାହାରିଛି । ପାଗଳ ପୁଣି ନସର-ପସର ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଲା ମୋ ପାଖକୁ । ପୁଣି ତା ମୁହଁରେ ସେଇ ଅସଭ୍ୟ ଇଙ୍ଗିତ—'ରସାଲସା ରେ ! ରସି ଏ କି ପୁଣି ଲୋକ ହସା ରେ···ହଠାତ୍—ହଠାତ୍ ସେ ବଦ୍‌ମାସ୍‌ଟା···ଇସ୍ ମୋ ତଣ୍ଟି ଶୁଖିଯାଉଛି କହିବାକୁ—ହଠାତ୍ ସିଏ ଆସି ଧରି ପକେଇଲା ମୋ ଚିବୁକ ! ! !

ମୁଁ କ୍ରୋଧରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇଗଲି । ପାଗଳ ହୋଇଗଲି । ଫଟାସ୍ କନା ଗାଲରେ ବସେଇ ଦେଲି ଗୋଟାଏ ଥାପଡ଼ !! ସେ ତିନି ଘେରା ଦେଇ କଚାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ତଳେ ବୋଧେ ଗୋଟାଏ ପଥର ଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଗଲା । ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ପିଚ୍ ପିଚ୍ ରକ୍ତ ବୋହିଲା । କହିଲି—ମର୍, ମର୍ ତୁ କୁଳାଙ୍ଗାର, ଅପଦାର୍ଥ, ପାଜି, ସଇତାନ୍ ! ତୁ ଦେଶର କଳଙ୍କ ! ଜାତିର କଳଙ୍କ ! ତୋ ଭଳିଆ ଲକ୍ଷେଟା ମଲେ ବି ଏ ଦୁନିଆର କିଛି କ୍ଷତି ହେବନି— ।

ସେତେବେଳକୁ ବହୁତ ଲୋକ ଆସି ଜମିଯାଇଥିଲେ । ହେଲେ କେହି ତାକୁ ଉଠେଇ ନେଲେନି । କେହି ପୋଛି ଦେଲେନି ତା ରକ୍ତ । ସେ ଛଟପଟ ହୋଇ ହୋଇ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା ଅଳକା ବାଲିରେ । ସେଇଠି ତା'ର ଫୁଟିଲା ପଦ୍ମ—ରକ୍ତପଦ୍ମ... ଛି, ଛି, ଛି ।

● ଦୁଇ

ଆସାମର ନିବିଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ । ଦିନ ଦି'ପହରେ ଯୋଉଠି ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପଡ଼େନା । ଯୋଉଠି ସାଲୁସାଲୁ ହୁଅନ୍ତି ବାଘ, ସିଂହ, ଗୟଳ, ଗଣ୍ଡାର । ସେଇ ବଣରାଇଜର ରଜାପୁଅ ସେ । ସେ ମହାବଳ ପିଠିରେ ବସେ; ମଣିଚୂଡ଼ ସାଙ୍ଗରେ କ୍ରୀଡ଼ା କରେ, କେଶରୀର କେଶର ଧରି...

ଆଃ—ମୁଁ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ଉଠିଲି । ଏ ଗାଁରେ କ'ଣ ସମସ୍ତେ ପାଗଳ । ଆଲ୍ କହିଲେ କାଲ୍ ବୁଝୁଛନ୍ତି । କହିଲି—ଭଲା ଏ ଆପଣ କାହା କଥା କହୁଛନ୍ତି ?

ଯାହା କଥା ପଚାରିଲେ ।

ହସି ମାରିଲି । ଚମତ୍କାର ଉତ୍ତର,···ସେ ଦିନର ସେଇ ଆକ୍‌ସିଡ଼େଣ୍ଟ ପରେ ମନଟା ମୋର କାହିଁକି ଧୀରେ ଧୀରେ ନରମି ଯାଇଥିଲା । ପାଗଳର କେହି ନାହିଁ । କିଛି ନାହିଁ ଏ ଦୁନିଆରେ । ଏତେବଡ଼ ବିଶ୍ୱ ଭିତରେ ସିଏ ଏକାନ୍ତ ନିଃସ୍ୱ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ସିଏ ପାଗଳ ହେଲା ? କିଏ ତା'କୁ ପାଗଳ କଲା ? କାହା-ପାଇଁ ଆଜି ସିଏ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ—ପଥର କାଙ୍ଗାଳ ? ମନରେ ଗୁଡ଼େଇ ଭୁଡ଼େଇ ହେଉଥିଲା ପ୍ରଶ୍ନ । ସମାଧାନ ପାଇଁ ପଚାରିଥିଲି କମଳ ବାବୁଙ୍କୁ—

କ'ଣ ମୁଁ ଭୁଲ୍ କହିଲି ?

ନିଶ୍ଚୟ । ପାଗଳର କଥା କହିବାକୁ ଯାଇଁ ନିଜେ ଯଦି ପାଗଳ ହୁଅନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ତ ମୁଁ ନାଚାର

ମୁଁ ପାଗଳ ??

ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ? କାହିଁ ଉତ୍କଳର ଅଖ୍ୟାତ ପଲ୍ଲୀ; ଆଉ କାହିଁ ଆସାମର ଘନ ଜଙ୍ଗଲ ! ଅଳକା ନିଝରର ପାଗଳକୁ ଛାଡ଼ି କେଉଁ କଳ୍ପଲୋକର ରାଜକୁମାରଙ୍କ କଥା କହିଲେ·····

କିନ୍ତୁ ରାଜକୁମାର ହିଁ ଯେ ପାଗଳ । ଆଉ ପାଗଳ ହିଁ ଯେ ରାଜକୁମାର ।

ମାନେ ?

ମାନେ ଆଜି ଯାହାକୁ ବାରବୁଲା ଛତରା ଦେଖୁଛନ୍ତି—ଯାହା ଉପରକୁ ଛୁଆଏ ପକଉଛନ୍ତି ଥୁ ଥୁ ଛେପ, ସେହି ଦିନେ ଥିଲା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ସିଂହାସନର ଅଧୀଶ୍ୱର, ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ, ତେଜ, ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟରେ ମେଦିନୀ କମ୍ପଉଥିଲା ।

ଏ ଆପଣ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ତା'ର ଗୋଟାଏ ପଦକ୍ଷେପ—ଗୋଟାଏ ଗର୍ଜନରେ ଯେ କେତେ ବୀରତ୍ୱ ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା, ତା କେବଳ ଦେଖିଲା ଲୋକେହିଁ କହିବେ ।······ଅଶ୍ୱ ଛୁଟିଛି । ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ରାଜଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଦିଲ୍ଲୀ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଅଶ୍ୱ । ହିମାଳୟ ଠାରୁ କୁମାରିକା, ପଞ୍ଜାବ ଠାରୁ ବଙ୍ଗ—ବିରାଟ ଭୂଖଣ୍ଡ ବୁଲି ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ କାମରୂପ ? କାମରୂପରୁ ଅଶ୍ୱ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଅଶ୍ୱ ହେଲା ବନ୍ଦୀ ।

କିଏ କଲା ଏତେ ବଡ଼ ଦୁଃସାହସ ?

ବୁକୁରେ ଯା'ର ବାତ୍ୟାର ସାହସ, କଣ୍ଠରେ ଯା'ର ବଜ୍ରର ଗର୍ଜନ, କେବଳ ସେଇ ଖେଳିପାରେ ଅଗ୍ନି ସହିତ । ସେହି କେବଳ କରିପାରେ ଅଶ୍ୱକୁ ବନ୍ଦୀ ।

କିନ୍ତୁ କିଏ ? କିଏ ସିଏ ?

ସିଏ ? ସିଏ ସେଇ ରାଜକୁମାର । ସିଏ ଅଖଣ୍ଡ ପ୍ରତାପୀ ବିଶ୍ୱ-ବିଜୟୀ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ବଭ୍ରୁ ।

ବଭ୍ରୁ ??

ହଁ, ବଭ୍ରୁ । ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦା ଆଉ ଫାଲ୍‌ଗୁନଙ୍କର ଅମର ସନ୍ତାନ, ତ୍ରିଭୁବନଜୟୀ ବଭ୍ରୁବାହ ।

······ମୁଁ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଘଡ଼ିଏ ରହିଗଲି । ଆରମ୍ଭ ସହିତ ଶେଷର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥିର କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ନୀରବରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କଟିଗଲା । ରହି ରହି ପଚାରିଲି—କିନ୍ତୁ ବଭ୍ରୁବାହ ସହିତ ପାଗଳର ସମ୍ବନ୍ଧ ?

କମଳ ବାବୁ ହୋ ହୋ ହସି ଉଠିଲେ । କହିଲେ—ତେବେ ବି ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ଏଇ ବଭ୍ରୁବାହ ହିଁ ତାକୁ ପାଗଳ କରିଛି । ଏଇ କରିଛି ତାକୁ ବାଉବୁଲା ଫକୀର ।

ମୁଁ କିଛି ବୁଝିଲି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପଚାରିବାକୁ ବି ଆଉ ସାହସ ହେଲାନି । ନିର୍ବୋଧଙ୍କ ଭଳି ଖାଲି ଚାହିଁରହିଲି ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ।

ଅଶ୍ୱ ବନ୍ଦୀ ହେଲା । ଆସିଲେ ରକ୍ଷୀ । ଆସିଲେ ସେନାପତି । ଆସିଲେ ଦୁର୍ଜୟ, ଅଜୟ, ଅପରିମେୟ ପାଣ୍ଡବବାହିନୀ । କେତେ ଆସ୍ଫାଳନ, କେତେ ତର୍ଜନଗର୍ଜନ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ହଜାର ହଜାର ସୈନ୍ୟ ମରି ଶୋଇଲେ । ପାଣ୍ଡବ ଶିବିରରେ ହାହାକାର ପଡ଼ିଗଲା । କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ସିଂହ ବିକ୍ରମରେ ଲମ୍ଫ ଦେଲେ ପାର୍ଥ । କିନ୍ତୁ ଆଗରେ ସିଂହଶିଶୁ । ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଅଗ୍ନିଶିଖା ଭଳି ଖାଲି ଏକ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଅପର ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଛୁଟିଯାଉଛି । ପାଦରେ ପ୍ରଭଞ୍ଜନ, ନୟନରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍, ଦେହରେ କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟର ତେଜ । ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ବି ଭୟ କରେନା ସେ । ଆଉ ଇଏତ ଛାର ମାନବ !

‘ତମେ ଫେରିଯାଅ ବାଳକ । ଏ ସୁକୁମାର କୋମଳ ତନୁ ନେଇ ତମେ କି ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ? କେଉଁ ଜନନୀର ନୟନ-ପାଶୋରି ଅଳିଅଳି ଧନ ତମେ । ଜନନୀକୁ ପୁତ୍ରହୀନା କରନାହିଁ—’

ସାବାସ୍, ସାବାସ୍ ତମ ଛଳନା । ସାମାନ୍ୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ମହାଭାରତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୀର ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କର କି ହୀନ ଛ-ଳ-ନା !! ତା’ ଅପେକ୍ଷା ନତଜାନୁ ହୋଇ ଜୀବନ ଭିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ତ……

ବାଳକ !—ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ଧନଞ୍ଜୟ,—ରସନା ସଂଯତ କର ବାଳକ । ଜାଣ, ତମେ କାହା ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇ କଥା କହୁଛ ?

ଜାଣେ । ସାମାନ୍ୟ କୁଠାଟିଏ ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇ କଥା କହୁଛି ଏକ ବିରାଟ ଲେଲିହାନ ଅଗ୍ନି ।

ଏତେ ଗର୍ବ ?

ଖର୍ବ କରିବାର ସନ୍ତାନ ଏଯାଏ ଜନ୍ମି ନାହାନ୍ତି ବିଶ୍ୱରେ ।

ତମେ ଚିହ୍ନ ଏ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁ ?

ଗା-ଣ୍ଡୀ-ବ-ଧ-ନୁ ?—ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ—ଯିଏ ଗୋଟାଏ ଫୁତ୍କାରରେ ଉଡ଼ିଯିବ ଲକ୍ଷ ଯୋଜନର ଦୂରକୁ ।

ବାଃ, ବାଳକ ମୁହଁରେ ଅଭିନୟ ସୁନ୍ଦର ସାଜେ ।

ଅଭିନୟ ନୁହେଁ, ସତ୍ୟ । ଦାରୁଣ ସତ୍ୟ । ହାତରେ ଖ-ଡ୍‌ଗ ଥିଲେ ଆଉ ପିଠିରେ ଥିଲେ ଏଇ ଶର ଆଉ ତୂଣୀର, ଗୋଟାଏ କାହିଁକି, ଲକ୍ଷେ ପାର୍ଥଙ୍କୁ ଭୂଇଁରେ ଲୋଟେଇ ଦେଇପାରେ ବଭ୍ରୁବାହ ।

ବାସ୍ ବାସ୍, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁହଁରେ ବଡ଼କଥା ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁଁ ନୁହେଁ, ତମେ—ପାଣ୍ଡବ । ମୋର ଘୃଣା ହେଉଛି ତମ ଭଳି ହୀନ ଜୀବଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ।

ଏତେ ସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ? ଧର ତେବେ ଅସ୍ତ୍ର ।

ପ୍ରସ୍ତୁତ ମୁଁ ।

ଢୁଲ୍ ଢୁଲ୍ ହୋଇ ବୀର-ବାଦ୍ୟ ବାଜି ଉଠିଲା । ଧମାଧମ୍, ଧମାଧମ, ଧମାଧମ ଚାଲିଲା ଯୁଦ୍ଧ ।...

ଏତେବେଳକେ ମୋର ଚେତନା ଆସିଲା । ସାମାନ୍ୟ ହସ ଟିକିଏ ବି ଫୁଟିଉଠିଲା ମୁହଁରେ, କହିଲି—ଓ, ଆପଣ ତା'ହେଲେ ଗୋଟାଏ ନାଟକର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି ?

—ହଁ, ଠିକ୍ ସେଇଆ ।

ଯୋଉ ନାଟକରେ ନାୟକ ହୋଇଥିଲା ପାଗଳ ?

ନା, ପାଗଳ ନୁହେଁ । ପାଗଳ ବଭ୍ରୁବାହ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବଭ୍ରୁବାହ ପାଗଳ ହୋଇଗଲା ।

କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଏତେବଡ଼ ଖ୍ୟାତନାମା ଅଭିନେତା...

ସେଇ ଖ୍ୟାତନାମା ହିଁ. ତା'ଙ୍କୁ ମାରିଲା । ସାମାନ୍ୟ ନ ହୋଇ ଅସାମାନ୍ୟ ହେଲେ ବେଳେବେଳେ ତ ବିପଦ କମ୍ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ନୀରବ ହେଲି । ଚିନ୍ତା କରିପାରିଲି ନାହିଁ ଅଦିନରେ ଏ ଝଡ଼ ଆସିଲା କେମିତି ।

ସେଇଦିନର 'ସେ ଅଭିନୟ । ଘମାଘମ୍ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି । ପ୍ରଥମେ ଖଡ୍‌ଗ, ତା'ପରେ ଧନୁ, ତା'ପରେ ବାହୁଯୁଦ୍ଧ । ଥରହର କମ୍ପୁଛି ମଞ୍ଚ । ଲୋକେ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ପାର୍ଥର ଘନଘନ ଆକ୍ରମଣରେ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ବଭ୍ରୁବାହ । ହାତ, ପେଟ, ପିଠି ଚାରିଆଡ଼ୁ ରକ୍ତ ବୋହି ଆସିଲା । ଗୋରା ଚକ୍‌ଚକ୍ ସୁନା ଦେହଟା ମନ୍ଦାର ଫୁଲଭଳି ଦିଶିଲା ଲାଲ୍ ଟକ୍‌ଟକ୍ । ଲୋକେ ହାହାକାର କରି ଉଠିଲେ । ଚାରିଆଡ଼ୁ ଭାସିଆସିଲା ସହାନୁଭୂତିର କରୁଣ କଣ୍ଠସ୍ୱର !

ସହାନୁଭୂତି ?

ଖାଲି ସହାନୁଭୂତି ନୁହେଁ, ଅଶ୍ରୁ ବି । ଏତେବଡ଼ ବୀର, ପୁଣି ଏଡ଼େ କୋମଳ କିଶୋର ଦେହରେ ରକ୍ତର ଢେଉ ଦେଖିଲେ କାହା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହିବ ?

ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ତ ଲୋକେ ।

କିନ୍ତୁ ଅଶିକ୍ଷିତ ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ବେଶୀ ଦୁର୍ବଳ । ଭେଁ ଭେଁ କାନ୍ଦି ମଞ୍ଚ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିଲେ ଜଣେ ନାରୀ ।

ନା-ରୀ ??

ହିଁ ନାରୀ । ଶିକ୍ଷିତା ନାରୀ । ଏ ଗାଁର ଅସାମାନ୍ୟା ସୁନ୍ଦରୀ ରୂପସୀ ଛନ୍ଦା !! ପରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ନିଜର ଭୁଲ୍ ବୁଝିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରର କୋହ ଚାପି ରଖିପାରିଲେ ନାହିଁ । କାଇଁ କାଇଁ କାନ୍ଦି ଫେରିଗଲେ ଘରକୁ ।

ତା'ପର ?

ତା'ପରର ଇତିହାସ ଖୁବ୍ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ । ସେ ପଡ଼ିଲେ ବନ୍ଧୁର ପ୍ରେମରେ । ବନ୍ଧୁ ନିଜର ମାନ, ମହତ, ଖ୍ୟାତି, ସୁନାମରେ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଜୀବନ ପ୍ରାଣ ଅଜାଡ଼ି ଦେଲା ଛନ୍ଦାର ଚରଣରେ ।

ବେଶ୍, ଭଲଇତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ନାଟକଟା କମେଡ଼ି ନ ହୋଇ ଶେଷକୁ ଏମିତି ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ହେଲା କାହିଁକି ?

ବୁଝୁନାହାନ୍ତି, ଛନ୍ଦା ସିନା ସବୁବେଳେ ଛନ୍ଦା । ବନ୍ଧୁ ତ ସବୁବେଳେ ବନ୍ଧୁ ନୁହେଁ

ମାନେ ?

ମାନେ ଛନ୍ଦା ଏକ ଅଭିଜାତ କରଣ ଘରର ଝିଅ । ଧନ, ମାନ, ପ୍ରତିପତ୍ତିରେ ଘର ଫାଟିପଡ଼ୁଛି । ଆଉ ବନ୍ଧୁ ? ବନ୍ଧୁ ଖାଲି ମଞ୍ଚ ଉପରେ ସିନା ବନ୍ଧୁ, ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ତ ସାମାନ୍ୟ 'ଦେବ' । ସେ ଆଉ ମଧ୍ୟମ ପାଣ୍ଡବ ଅର୍ଜୁନର ପୁତ୍ର ନୁହେଁ, ସାମାନ୍ୟ ଏକ କୃଷୀର ପୁଅ । ବାପ ଗରିବ । ବରଷକ ପାଇଁ ମୁଠାଏ ଖାଇବାର ସଂସ୍ଥା ବି ହୋଇପାରେନା ।

ଓ, ତା'ହେଲେ ବାଧା ଦେଲା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ? ବାଧା ଦେଲେ ପିତାମାତା, ନା ?

ନା, ତା' ବି ନୁହେଁ । ସିଏ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା । କାହାଣୀ ଭଲ ମନେ ହେବ । ବାପ ମା' ଆପତ୍ତି କରି ନ ଥିଲେ ଏ ବିବାହରେ । ବରଂ ଛନ୍ଦାର ବାପା ରଜନୀ ବାବୁ କହିଥିଲେ—ସହରର ଅଭିମାନୀ ଅହଙ୍କାରୀ ତରୁଣ ଅପେକ୍ଷା ଗାଁ ଗହଳର ଏଇ ସରଳ ସୁଶ୍ରୀ ଯୁବକଟିକୁ ପାଇଲେ ମୁଁ ଖୁସୀ ହେବି । ମୁଁ ଧନ ଲୋଡ଼େନା, ଲୋଡ଼େ ମନ । ଦେବର ମୁହଁଟି ଯେମିତି ହସହସ, ମନଟି ସେମିତି ନିର୍ମଳ—ପବିତ୍ର । ସେଇ ଯଥେଷ୍ଟ—ସେଇ ମୋର କୋଟି ସରଗର ସମ୍ପତ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଏତେ ସମ୍ପତ୍ତି ଥାଇ ପୁଣି ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲା କାହିଁକି ? ଛନ୍ଦାର ଶିକ୍ଷାଭିମାନ ବୋଧେ ପସନ୍ଦ କ ନାହିଁ ଏଇ ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଯୁବକକୁ ?

ନା, ମୋଟେ ନୁହେଁ । ଛନ୍ଦା ଅବଶ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତା । କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କ ଭଳି କଲେଜରେ ପଢ଼ି ନାହିଁ । ମାଟ୍ରିକ୍ ନବମରୁ ଉଠି ଆସିଛି । ଆଉ ଦେବ ? ଦେବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣଙ୍କ ଧାରଣା ଯାହା, ଦେବ ତା'ର ଠିକ୍ ଓଲଟା । ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ, ଏ ଦୁନିଆରେ ବହୁ ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ, ଦେବ ଶିକ୍ଷିତ, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତ, ଦେବ ବି. ଏ. ପାଶ୍ କରିଛି ।

ବି. ଏ. ? ?—ମୋ ଆଖି ଖୋସି ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି ।

ହଁ ବି.ଏ., କିନ୍ତୁ ପିଲାଟିଦିନୁ ଅଭିନୟ ପ୍ରତି ତା'ର ଏତେ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଆଉ ପ୍ରୀତି ଯେ ବି.ଏ. ପାଶ୍ କରି ବି ସେ ଜୀବନରେ ଆଉ କିଛି କରିପାରିନି । କଳାର ମୋହ ତା'କୁ ପାଗଳ କରି-ଦେଇଛି । ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଘନଘନ ବାଜୁଛି ତା' କାନରେ । ଶିକ୍ଷାର ଅଭିମାନ ତା'କୁ ବାନ୍ଧିରଖି ପାରିନି । ଭାବପ୍ରବଣ ମନ ତା'ର ଉନ୍ମାଦ ହୋଇଉଠିଛି, ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଉଠିଛି । ସେ ଫେରିଆସିଛି ସେଇ ମାଟି କାଦୁଅର ଗାଁକୁ । ଫେରିଆସିଛି ଗାଁର ଏଇ ଅଭିନୟ କଳାକୁ ସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ, ସୁଶ୍ରୀ କରିବାକୁ, ରୁଚିମୟ କରିବାକୁ ।

ମୁଁ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଘଡ଼ିଏ ରହିଗଲି । କହିଲି—ତେବେ ଏଇ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶବାଦ ବୋଧେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି ମଝିରେ ?

ନା, ତା ବି ନୁହେଁ । କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ଭିଳେହେଲେ ବ୍ୟବଧାନ ଆଣିନି ତାଙ୍କ ଭିତରେ । ଅଗନାଅଗନ ବିନସ୍ତର ଦଇଛି

କପୋତ କପୋତୀ ଭଳି ଦୁହେଁ ଛନ୍ଦି ହୋଇଛନ୍ତି ନିବିଡ଼ଭାବରେ । ଛନ୍ଦା ଭଲ ପାଇଛି ବୁକୁତଳର ରକ୍ତ ଦେଇ । ଦେବ ଦିବାରାତ୍ର ତୋଳି ଧରିଛି ତାକୁ ମସ୍ତକରେ ।

ତା'ହେଲେ···ତା'ହେଲେ କ'ଣ ସମାଜର ଭ୍ରୂକୁଟି, ଆଉ ବିଦ୍ରୂପର ଶାଣ ବାଣ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିଦେଇଛି ଅକାଳରେ ?

ବିଦ୍ରୂପ ? ହଁ ବିଦ୍ରୂପ ଆସିଛି ଗୃହିଆଡ଼ୁ । ତମାଳ ଶାଖାରେ ବସି ଚଞ୍ଚୁରେ ଚଞ୍ଚୁ ରଖି ଯେତେବେଳେ ଅଳସ ଗୁଞ୍ଜନ କରୁଥିଲେ ଦୁଇଟି ପକ୍ଷୀ ଆଉ ପକ୍ଷିଣୀ, ସେତେବେଳେ ନିର୍ମମ ବ୍ୟାଧ ଶର ସନ୍ଧାନ କରିଛି ବହୁବାର । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି କରି ପାରିନି । ଗହଳି ଗଛର ବହଳ ଛାଇ ତଳେ ଦୁହେଁ ପକ୍ଷ ଲୁଚାଇ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ରଜନୀ ବାବୁଙ୍କର ଅକୃତ୍ରିମ ସ୍ନେହ ତାଙ୍କର ଅକ୍ଷୟ କବଚ ହୋଇଛି ଚିରଦିନ ।

ତେବେ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ହେଲାନି ମିଳନ ? କାହିଁକି ଅକାଳରେ ଉଠି ଆସିଲା ଏ କଳାମେଘ ?

ସେ ଅତି କରୁଣ । ଅତି ହୃଦୟ-ବିଦାରକ । ନବ ବସନ୍ତରେ ଯେ ବୈଶାଖର ଝଡ଼ ଉଠିପାରେ, ଏହା ଆମେ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲୁ ।

କ'ଣ ହେଲା ? କ'ଣ ହେଲା ତାଙ୍କର ?

ଯାହା ହେଲା କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ । କେହି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିବେନି ଶୁଣିବାକୁ । ବିନା କାରଣରେ, ବିନା ମେଘରେ, ବିନା ଗର୍ଜ୍ଜନରେ ଆକାଶରୁ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ବଜ୍ର ।

ଏଁ, ବ-ଜ୍ର !!—ମୁଁ ଠାଇକିନା ଚମକି ପଡ଼ିଲି—ତା'ହେଲେ କ'ଣ ପକ୍ଷିଣୀ ମରିଗଲା ??

ନା ମରିଯାଇଥିଲେ ବୋଧେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଦେବ ଆଜି କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇ କଙ୍କାଳ ହେଇ ବୁଲୁ ନ ଥାନ୍ତା ପୃଥିବୀ ସାରା । ପକ୍ଷିଣୀ ମରିନ । ପକ୍ଷିଣୀ ଉଡ଼ିଗଲା ।

ଉ-ଡ଼ି-ଗ-ଲା ??

ହଁ, ଉଡ଼ିଗଲା । ଶୂନ୍ୟକୁ ନୁହେଁ, ଏକାକୀ ନୁହେଁ । ଉଡ଼ିଗଲା ଆଉ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ସହିତ !!

ଏଁ ପକ୍ଷୀ ସହିତ ?? —ଆଃ, ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଝାଇଁ ଝାଇଁ ବୁଲେଇ ଦେଲା, ଆଖି ଆଗରେ ବୋଲି ହୋଇଗଲା କଳାଅନ୍ଧାର ।

ଦେବ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ଦେଇଥିଲା । ଏ ଯାଏ ବି ମୁଣ୍ଡର ଘା ଶୁଖିନି । ସେ ଆଉ ବବ୍ରୁ ହେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ଅଭିମନ୍ୟୁ । ଅଳକା ନଈର ବାଲି ଗଣି ଗଣି ଦିନରାତି ଖାଲି ଚିତ୍କାର କଲା — ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ ।

ଦୁଇ ଟୋପା ଲୁହ ଠପ୍ ଠପ୍ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା କମଲା ବାବୁଙ୍କ ଆଖିରୁ । ମୁଁ ହତବାକ୍ ହୋଇ ଚୁହିଁ ରହିଥିଲି ।

ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି । ଠିକ୍ କରିଛନ୍ତି ଆପଣ । ଖାଲି ଥାପଡ଼ ନୁହେଁ, ଚାବୁକ୍—ଚାବୁକ୍ ତାର ଲୋଡ଼ା । ଯେମିତି ଦେହମୁଣ୍ଡ, ହାତଗୋଡ଼, ପେଟପିଠି—ସବୁ ଫାଟି ଝର୍‌ଝର୍ ରକ୍ତ ବୋହି ଆସିବ । ଆଉ ସେ କଟା କୁକୁଡ଼ା ଭଳି ଡେଇଁଡେଇଁ ନାଚନାଚ ଛଟଛଟ ହେଇ ହେଇ··· ······

କମଲବାବୁ ! କମଲବାବୁ ! —ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି— ଆପଣଙ୍କୁ ହାତ ଯୋଡ଼ୁଛି, ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ ସେତିକରେ,

'ବଦ୍‌ମାସ୍ ଟୋକା ! ପ୍ରେମ କରିବୁ ? ତୋ' ମୁଣ୍ଡଗଣ୍ଡି କରିବୁ ? ମର୍ ତୁ କୁଳାଙ୍ଗାର । ମର୍ ତୁ ଅପଦାର୍ଥ, ପାଜି, ସଇତାନ୍ । ତୋ ଭଳିଆ ଲକ୍ଷେଟା ମଲେ ବି ······

ଆଃ କମଳ ବାବୁ !—ମୁଁ ଭେ ଭେ କାନ୍ଦ ଉଠିଲି—ମତେ ମାର ଦଅନ୍ତୁ ପଛେ, ଆଉ କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆଉ କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ ।......

କମଳବାବୁ କାନ୍ଦୁଥିଲେ । ମୁଁ କାନ୍ଦୁଥିଲି । ମୋ ମାଉସୀ ଝିଅ ସୁନନ୍ଦା କଣ୍ଟ ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦ ଉଠିଲା ।

● ତିନି

‘ଗୋପପୁର ଦିଶିଲାଣି ଶୂନ୍ୟ,
ଗଲେଣି ଯେହ୍ନକୁ ତେଜି ମଦନ ମୋହନ ରେ’.

ପାଗଳ ଗୀତ ବୋଲୁଛି । ସଞ୍ଜ ପବନରେ ଥରଥର ଭାସି ଆସୁଛି ସେ କଳଜାଥରା କରୁଣ ସଂଗୀତ । ମଉସାଙ୍କ କୋଠା ଉପରେ ବସି ମୁଁ ଅନନ୍ତ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲି, ଆଉ ଭାବୁଥିଲି ଏମିତି ହୁଏ କାହିଁକି ? ପେଜଭାଇନା କହେ—ସ୍ଥିର ସରୋବରରେ ସାମାନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ଫିଙ୍ଗିଲେ ତରଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ହାଲ ଦୋହଲି ତରଙ୍ଗ ଖେଳଯାଏ କୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତେବେ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଏଠି ତରଙ୍ଗ ଖେଳି ନ ଗଲା ? କାହିଁକି ଶ୍ରାବଣର ମୂଷଳ ଧାରା ଧରାକୁ ଶ୍ୟାମଳ ନ କଲା ? ସୁନ୍ଦର ନ କଲା ? କୋମଳ ନ କଲା ?

ମନେପଡ଼ିଲେ ପ୍ରଫେସର ବାନର୍ଜି ‘ଏନକ୍ ଆର୍ଡ଼େନ୍’ ପଢ଼େଇଲାବେଳେ ସେ କହୁଥିଲେ ଟେଲିପାଥି କଥା । ଲକ୍ଷ ଯୋଜନର ଦୂରରେ ଥିଲା ‘ଆନି’ । କରାଳ ତରଙ୍ଗ ବେଷ୍ଟିତ ନିର୍ଜନ ଦ୍ୱୀପରେ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇଥିଲା ‘ଏନକ୍’ । କିନ୍ତୁ ‘ଆନି’ର ‘ଫିଲିପ୍’ ସହିତ

ବିବାହ ବାସରରେ ଯେତେବେଳେ ଚର୍ଚ୍ଚରେ ବାଜି ଉଠିଲା ଶୁଭ ଘଣ୍ଟାର ଧ୍ୱନି, ତା ପଲକମାନେଇ ସ୍ପର୍ଶ କଲା 'ଏନକ୍'ର ହୃଦୟ । 'ଏନକ୍ ହୃଦୟରେ ଗୋଟାଏ ଲିସ୍‌ବନ୍‌ର ଭୂମିକମ୍ପ ଖେଳିଗଲା । ତା ରକ୍ତମାଂସ, ଅସ୍ଥିମଜ୍ଜା, ଶିରାପ୍ରଶିରା ଦୋହଲିଗଲା ସେ କମ୍ପନରେ । ତେବେ ଏଠି କାହାଁକ ? ଏଠି କାହାଁକ ହେଲା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ? କିଏ କହିବ—କିଏ କହିବ କାହାଁକ ବୁଝିଲାନି ପାଷାଣୀ ଛନ୍ଦା ?

କଳ୍ପଲୋକର ରାଜତନୟା ସେ ସ୍ୱପ୍ନପୁରୀର ରାଜକୁମାରୀ·······

ରାଜକୁମାରୀ ଖଣ୍ଡେ ବଡ଼ି ମାଗୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭିତରକୁ ଆସିପାରେ କି ?

ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । କିଏ ଏଇ ଆଗନ୍ତୁକ । ହଠାତ୍ ଏପରି ଆସି·····

ମତେ କ୍ଷମା କରିବେ ଆଜ୍ଞା । ସାମାନ୍ୟ ଖଣ୍ଡେ ବଡ଼ି ପାଇଁ ରାଜକୁମାରୀ ପଠେଇଲେ—

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥାଟା ଠିକ୍ ମୋ କାନରେ ପଶି ନ ଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ଶୁଣି ନ ହସି ରହିପାରିଲି ନାହିଁ । ରାଜକୁମାରୀ—ପୁଣି ବଡ଼ି ! ! ପଚାରିଲି—ଆପଣ କିଏ ?

ମୁଁ ଘନବଳ ।

ଘନବଳ ? ସୁନ୍ଦର ନାଁ ତ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି ଆପଣଙ୍କ ଡାକ୍ତାଟା ଘାଲ ବୋଲି·····

ଘାଲ, ବଳ, ଧଳ, ଏକା କଥା । ଯେମିତି ଗାହା, ସାହା, ଲାହା । ଯେମିତି ପରଡ଼ା, ପରଜା, ପରଛା । ଯେମିତି ଗାଏ, ସାଏ···

ଆଃ, ସେତିକି ଥାଉ । କିନ୍ତୁ କୋଉଠୁ ଆପଣ ଜାଣିଲେ ଏକା କଥା ବୋଲି ?

କାହିଁକି, ଏ ସରପଞ୍ଚେଇ ଯୁଗରେ ଆଉ ଜାତି ପତି ଅଛି ନା କ'ଣ ? ଏଣିକି ବାହ୍ମଣ ଝିଅ କରଣ ପୁଅ, ମଳିକ ପୁଅ ଖଣ୍ଡେଇତ ଝିଅ, ଗୁଡ଼ିଆ ପୁଅ ବାରିକ ପୁଅ......

ଥାଉ ଥାଉ, ପୁଅ ପୁଅ ଭିତରେ ବାହାଘର...ଲୋକେ ଶୁଣିଲେ ଗାଈ ପଠେଇ ଦେବେ । ଏ ପଲ୍ଲୀ ଗାଁରେ ଆଉ ରହିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଆଚ୍ଛା ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାରେ—ଆପଣ...ଆପଣ ହିଁ ସେହି ପୁରୁଷ......

ହିଁ, ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ପୁରୁଷ । ମୁଁ ଆଦୌ ନାରୀ ନୁହେଁ ।

ହସିଲି ! କହିଲି—ନା, ପୁରୁଷ ମୁଁ କେବଳ ତାକୁହିଁ କହେ ଯାହାର ପୌରୁଷ ଅଛି ।

ତେବେ ମୋ ନାଁଟା—ଏ ପାଖ ନା ସେ ପାଖ ?

ଆପଣଙ୍କ ପୌରୁଷ ମତେ ମୁଗ୍ଧ କରିଛି ଘନବାବୁ । ଆପଣ ସେଦିନ ଛନ୍ଦାକୁ ବେଶ୍ ଶିକ୍ଷାଟାଏ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ମତେ ଯଦି କ୍ଷମା କରିବେ ତା'ହେଲେ କହିବି, ଏଇ 'ଛନ୍ଦା' ଗୁଡ଼ିକ ସବୁବେଳେ ଛନ୍ଦା ହେବା ଦରକାର । ତା ନ ହେଲେ ସେମାନେ ନାଚ ମାରିବେ ହିଁ ମାରିବେ ।

ସତେ ? ବଡ଼ ଗୁରୁତର ଅଭିଯୋଗ ତ ଆପଣଙ୍କର ? ଆଚ୍ଛା ଏତେ ଯୋଉଠି ନାରୀ ପ୍ରତି ବିତୃଷ୍ଣା, ସେଠି ନାରୀର ଆଜ୍ଞାବହ ହେଇ......

କିଏ ମୁଁ ? ମୁଁ ଆଜ୍ଞାବହ ?

ନୁହେଁ ? ରାଜକୁମାରୀଙ୍କ ପାଇଁ......

ସେ ହୋ ହୋ ହସିଉଠିଲେ । ଘଡ଼ିଏ କାଳ ସେ ହସରେ କାନ ଅତଡ଼ା ପଡ଼ିଗଲା । କହିଲେ—ହିଁ, ଆଜ୍ଞା । ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ! ଦଉଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ବଡ଼ ।

ଭଲ ଲୋକ ତ ଆପଣ । ରାଜକୁମାରୀଙ୍କର ପୁଣି ବଡ଼ ଦରକାର ?

ଦ'ଖଣ୍ଡ ବଡ଼ ଆଉ ଟେଳାଏ ଗୁଣ୍ଡାଖୁ ନ ହେଲେ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କର ଆଦୌ ଖାଡ଼ା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ଆପଣ ହୁଅନ୍ତି ନାରୀର ଭୃତ୍ୟ ?

ସେ ପୁଣି ଠୋ ଠୋ ହସି କହିଲେ—କିନ୍ତୁ ମଜା ହେଉଛି, ରାଜକୁମାରୀ ଆଦୌ ନାରୀ ନୁହଁନ୍ତି । ରାଜକୁମାରୀ ପୁରୁଷ !!

ଆଁ, ପୁରୁଷ ???

ହଁ, ପୁରୁଷ । ହେଇ ଆପଣଙ୍କ ଡେରି ଦେଖି ଖୋଦ୍ ରାଜକୁମାରୀ ଏଆଡ଼େ ଶୁଭାଗମନ କରୁଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ଦେଖିଲି, ପନ୍ଦର ଷୋଳ ବରଷର କିଶୋର କାଳକାଠିଏ । ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଛାଏ ଝାମ୍ପୁରା ବାଳ । କୁଞ୍ଚୁ କୁଞ୍ଚୁ ହୋଇ ବେକ ପଛପଟେ ଢେର ରହିଛି । ଠିକ୍ ଯେମିତି ସାନ ସାନ କଳା ସାପଗୁଡ଼ାଏ ତଳକୁ ମୁହଁକରି ଏକ ସଙ୍ଗେ ଫଣା ଟେକିଛନ୍ତି । ଦେହରେ ଖଣ୍ଡେ ଚକୋଲେଟ୍ କଲରର ଲୁଙ୍ଗି ଆଉ କଲିକତା ଗାମୁଛା । ଆଖିରେ ସୁରୁମା, ଓଠରେ ଅମୀୟବୋଳା ହସର ସରୁ ରେଖାଟିଏ । ସେ ହସି ହସି ଆସି ମତେ ନମସ୍କାର କଲା ।

କହିଲି—ଛିଃ, କ'ଣ ଯେ ଆପଣ କହନ୍ତି ଘନବାବୁ ! ଏ ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ।

ଓଃ, ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ହେଉ ବା ମୁରାରି ହେଉ ବା ପ୍ରହ୍ଲାଦ-ବନ୍ଧୁ ହେଉ, ମୁଁ ତାକୁ ରାଜକୁମାରୀ ବୋଲି ଡାକେ ।

କାରଣ ?

କାରଣ ସେ ରାଜକୁମାରୀ ।

ଛିଃ ।

ମିଛ ମଣୁଛନ୍ତି ? ଆଚ୍ଛା ଦେଖନ୍ତୁ, ମୁଁ ଥରେ ଡାକୁଛି । ସେ ଯଦି ଜବାବ ନ ଦିଏ, ତା'ହେଲେ ଜାଣିବେ ମୁଁ ମିଛୁଆ ।

ଅନ୍ତରର ସବୁ ସ୍ନେହ, ସବୁ ଦରଦ, ସବୁ କୋମଳତା ଦେଇ ସେ ଡାକଲେ—ରାଜକୁମାରି !

ବାଳକଟି ଖାଲି ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ହସ ଭିତରେ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି କେତେ ଯେମିତି ସଙ୍କୋଚ—କେତେ ଯେମିତି ଲଜ୍ଜା, ଘୃଣା, ବିରକ୍ତି । ତଥାପି ସେ ହସୁଥାଏ । ହସିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥାଏ ଯେମିତି !

ତା'ର ଗୋପନ ବ୍ୟଥାର କରୁଣ ରାଗିଣୀ ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ବହୁବାର ଶୁଣିଛି । ପୁରୁଷ ହୋଇ ଏମାନେ ନାରୀର ଅଭିନୟ କରନ୍ତି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଧରି ନିଅନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ନାରୀ ବୋଲି, ରାଣୀ ବୋଲି, ରାଜକୁମାରୀ ବୋଲି । କେତେ ଟିଛିକାରି କରନ୍ତି । କେତେ ଦିଅନ୍ତି ଅଶ୍ଳୀଳ ଇଙ୍ଗିତ ! ! ଇସ୍, ଘୃଣାରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ନଇଁଯାଏ । କ୍ରୋଧରେ ଥରଉଠେ ଅନ୍ତରାତ୍ମା । ମନ ହୁଏ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଆପଡ଼ି ମାରି ଏମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଛିଡ଼େଇ ଦେବାକୁ !

ଘନବଳ ପୁଣି ଡାକଲେ—ରାଜକୁମାରି !

ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ ଘନ ବାବୁ !—ଘୃଣାରେ ମୁଁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଲି । ଏ ନାଟକ ପ୍ରହସନ ଆଉ ମୋ ଆଗରେ ଦେଖାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଜଣଙ୍କ ଗୁଡ଼ିରେ ଗୁମ୍ ଗୁମ୍ ମୁଗୁର ପିଟି ଆପଣ ଏଣେ ତାଳି-ମାରି ନାଚିବେ, ଏହା ମୁଁ ସହିପାରିବି ନାହିଁ ।

କାହିଁକି, ଏହାଙ୍କୁ ରାଜକୁମାରୀ ଡାକି

ହସୁଛିଏ ଦେଖିଲେ କ'ଣ ଆନନ୍ଦ

ଉଦ୍‌ବେଳ ହେଉନ

ମାଫ୍ କରିବେ । ପ୍ରେମର ଅର୍ଥ ଆପଣ କ'ଣ ବୁଝିନ୍ତି ଜାଣେନା । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତକୁ ଦେଖିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତର ଏଇ ଫିକା ହସ, ମଳି ହସ ଦେଖିଲେ ମୋ ଗୁଚ୍ଛ ଫୁଲ ଉଠୁନ ଆନନ୍ଦରେ—ଫାଟିଯାଉଛି ଦୁଃଖରେ, ବ୍ୟଥାରେ, ଅଶ୍ରୁରେ, ଅନୁକମ୍ପାରେ । ତମେ ଯାଅ । ଯାଅ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ । ଦୁଃଖ କର ନାହିଁ । ଦିନ ଆସୁଛି, ତମକୁ ଲୋକେ ଚିହ୍ନିବେ । ତମ କଳାର ଆଦର କରି ତମକୁ ତୋଳି-ନେବେ ମସ୍ତକରେ । ଆଉ ଯୋଉମାନେ ଟିଛିକାର କରୁଛନ୍ତି ଯୋଉ-ମାନେ ଦେଉଛନ୍ତି କୁତ୍ସିତ ଇଙ୍ଗିତ, ସେମାନଙ୍କୁ ଦେବେ ପଦାଘାତ ପଦାଘାତ ! !

ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ—ଠୋ ଠୋ ହସି ଉଠିଲେ ଧନବଳ । ସେ ବିକଟ ହସରେ ସେ ଘରର ଗୁଚ୍ଛ ସଚେତନ ଫାଟି ପଡ଼ିଲା । ମୁଁ ଡରିଗଲି । ବିପଦର ଆଶଙ୍କା କରି ମୁଁ ଥରି ଉଠିଲି ଗୋଟିପଣେ । ସେ ସେମିତି ହସିହସି କହିଲେ—ସେ ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ, ମୁଁ ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ମନେରଖନ୍ତୁ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ନୁହେଁ, ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ତା ମୁହଁରେ ଅଛି ଗୋଲାପ, କେଶରେ ଅଛି ମହ୍ଲାର, ଅଧରରେ ଅଛି ମଧୁ······

ଇସ୍, କି ଅସଭ୍ୟ ଆପଣ ! ଆପଣ ଯା'ନ୍ତୁ । ଶୀଘ୍ର ଯା'ନ୍ତୁ । ଗେଟ୍ ଆଉଟ୍ ଫ୍ରମ୍ ମାଇଁ ରୁମ୍ !

ସତେ ଆଜ୍ଞା, ରାଜକୁମାରୀଙ୍କର ଯେଉଁ ବିମ୍ବ ଅଧର······

ନନ୍ଦା ! ସୁନନ୍ଦା ! ଡାକ୍ ତ କୁଳିଆଙ୍କୁ । ଏ ଲୋକଟାକୁ ... ନ କଲେ······

... ଆମେ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହୁଁ—

ସେ ସେମିତି ହସି ହସି କହି କହି ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ଶେଷକଥା ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । ବୁଝିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ବି କଲିନି । କେଡ଼େ ଧୂର୍ତ୍ତ ଏଇ ଲୋକଟା ! ବାହାରେ ଏଡ଼େ ଗ୍ଲପ୍ ଶଙ୍କଣ, ଭିତରେ ଏତେ ମଳ, ଧୂଳି, ଆବର୍ଜନା ! ଉପରେ ସରଳ ଆଉ ଭିତରେ ଗରଳ ! ! ଛି, ଛି, ମନ ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । ଏ ଗାଁକୁ ଆସିଲାଦିନୁ ଘନବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଶୁଣିଥିଲି । ଘନବାବୁ ମିଳାପୀ, ମିଷ୍ଟାଳାପୀ; ଘନବାବୁ ସ୍ନେହୀ, ଦରଦୀ, ପରୋପକାରୀ; ଘନବାବୁ ହସ, ରସ, ବାସର ଭଣ୍ଡାର । ତାଙ୍କର ପଦେ କଥାରେ ହସ ଆନନ୍ଦର ଲହରୀ ଖେଳିଯାଏ ଗାଁଟାସାରା । ନାଟକରେ ସେ ହାସ୍ୟରସର ପରିବେଷକ । ସାରା ଉତ୍କଳରେ ଅପେରା ପାର୍ଟିରେ ଏଡ଼େ କୃତି କଳାକାର—ହାସ୍ୟରସିକ ଥିବେ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ସେ ଥରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ଆସିଲେ—କଥା କୁହନ୍ତୁ ବା ନ କୁହନ୍ତୁ—ଲୋକେ ଫେଁ ଫେଁ ହସି ଉଠନ୍ତି । ଆଉ ତାଙ୍କ ମୁହଁର ପଦେ କଥା ଶୁଣିଲେ—ତାଙ୍କର ଟିକିଏ ମୁଖର ଭଙ୍ଗୀ, ଅଙ୍ଗର ଠାଣି ଦେଖିଲେ ଲୋକେ ହସି ହସି ବେଦମ୍—ନୋତରା କୋତରା ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ବସିବା ସ୍ଥାନରେ । ସେଇ ଘନବାବୁ—ସେଇ ଘନବାବୁ ଏଇ ? ଏଇ ତାଙ୍କର ଅସଲ ରୂପ ? ଭିତର ରୂପ ? ସତ୍ୟ ରୂପ ? ଛି, ଛି, ।

"ନବୀନା ! ନବୀନା ! ନବୀନା ରେ ମନ ନ ଚହ୍ନିଲୁ ମୋର ।
ଜୀବନ ବଦଳେ ଜୀବନ କଲି ମୁଁ ରେ ଜୀବନ କଲି ମୁଁ
ଭୁଟାଇ ଦେଲୁ ପ୍ରୀତିଡୋର, କରି ପର,
ସାତ ...

ପାଗଳର ସଙ୍ଗୀତ । କଣ୍ଠର ...
ଗାଇ ଚାଲିଛି ତାର ମ...
...ବାତ

କେମିତି ଉଦ୍‌ବେଳ ହୋଇଉଠେ । ଉଚ୍ଛୁଳ ହୋଇଉଠେ । କାନ୍ଦୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ସେ ଗୀତ ଗାଉଛି ? କାହାପାଇଁ ଏ ବୁକୁଫଟା ଛକଳ କ୍ରନ୍ଦନ ? କାହାପାଇଁ ଏ ବ୍ୟଥା, ଅଶ୍ରୁ, ହାହାକାର ? କିଏ ତା ମନ ଚିହ୍ନିବ ? କିଏ କା' ମନ ଚହ୍ନେ ଏ ଦୁନିଆରେ ?

ଲକ୍ଷିଭାଇ, ତମକୁ ମନୁ ଡାକୁଛି ।

ମନୁ ? ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଯେ ଏତେବେଳଯାଏ ଠିଆ ହୋଇଛି ତା ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ଏକାବେଳକେ । ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଲା ସୁନନ୍ଦାର କଥାରେ । କହିଲି—କିଏଲୋ ସୁନ !

ମନୁ ଧନ ଭାଇଙ୍କ ସାନଭାଇ ।

ଡାକ୍ ତ ତାକୁ ମୋ ପାଖକୁ ।

ସୁନନ୍ଦା ଚାଲିଗଲା । ଦଣ୍ଡକ ପରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବାର ଚଉଦ ବର୍ଷର ପିଲାଟିଏ । ସେମିତି କୁଞ୍ଚୁ କୁଞ୍ଚିଆ ବାଳ । ସେମିତି ଡେଲି ସର ସର । ସେମିତି ମୁହଁରେ ସରଳିଆ ସୁନାହସର ତେଜ । ସେ ବି ଆସି ମତେ ପ୍ରଣାମ କଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଆଉ ମନୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ହାତ ଧରି ନେଇ ଖଟ ଉପରେ ବସାଇଲି । ନିଜେ ଗୋଟିଏ ଚଉକିରେ ବସି ହସିହସି କହିଲି—ତମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଆଜି ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି ।

କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ ।

ଆଗେ କୁହ, ମୋ କଥା ରଖିବ ନା ?

ନସ—ହଁ ରଖିବୁ । ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ପାଠୁଆ

ଲ ଆପଣଙ୍କ କଥାରୁ ବାହାରିଯିବୁ ?

ହିଲେ ମୁଁ ଆଉ କହୁଛି

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ କହିଲା—ନା ନା, କୁହନ୍ତୁ । ସେଇଟା ପିଲାମାନଙ୍କ, କ'ଣ ଜାଣେ ?

ଆଉ ତମେ ବଡ଼ ହେଇଗଲଣି ନା ?

ସେ ହସିଲା । କହିଲା—ଅନ୍ତତଃ ମନୁଠାରୁ ତ ବଡ଼ ।

ବେଶ୍ ଭଲ କଥା । ତମେ ତା ହେଲେ ମୋ କଥାର ଅର୍ଥ ଭଲ ଭାବେ ବୁଝିପାରିବ । ଦେଖ, ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଆଗରୁ ଘନବାବୁ ତମକୁ ରାଜକୁମାରୀ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କଣ ଚାହେଁ ଜାଣ ? ମୁଁ ଚାହେଁ ତମେ ରାଜକୁମାରୀ ହେବ ନାହିଁ । ତମେ ଆଜିଠୁ ହେବ ରାଜକୁମାର ।

ରାଜକୁମାର ?·?— ସେ ଠୋ ଠୋ ହସିଉଠିଲା । କହିଲା—ଘରେ ଏଣେ ଭାତ ନାହିଁ ଖାଇବାକୁ, ଲୁଗା ନାହିଁ ପିନ୍ଧିବାକୁ, ଆଉ ଆମେ ହେବୁ ରାଜକୁମାର !!

ମନୁ କହିଲା— ଆମେ ତ ସବୁଦିନେ ଚଷାକୁମାର, ଆମେ ରାଜକୁମାର ହବୁ କେମିତି ?

କହିଲେ—ଆଲମିରାରୁ ସେ ବହିଟା ଆଣ । ମୁଁ ବୁଝେଇ ଦେବି ।

ସେ ବହିଟି ବଢ଼େଇଦେଲା । ଗୋଟିଏ ଛବି ବାହାର କଲି, ସେଥିରୁ । କହିଲି—କୁହ ତ ଏ କାହା ଛବି ?

ମନୁ କହିଲା—ଏ ଗୋଟିଏ ବାଳକର ।

ହଁ ବାଳକର ଛବି । ଗୋଟିଏ ଶିଖ ବାଳକର ଛବି। ହାତରେ କଡ଼ା, ମୁହଁରେ ଟିକିଟିକି କଳା ଦାଢ଼ୀ, ମୁଣ୍ଡରେ ...

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ କହିଲା—ବାଃ, ସୁନ୍ଦର ...

ମୁଁ ଚାହେଁ ତମମାନ ...

ଦେଖୁଛ; ଯୁ୍‌ା' ତଳେ କଣ ଅଛି ଜାଣ ? ଯୁ୍‌ା' ତଳେ ଅଛି ତମର ବାଳ ଭଳି ଏମିତି ଗୋଛାଏ ବାଳ । କିନ୍ତୁ ସେ ତାକୁ ଏମିତି ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଏମିତି ନିପୁଣ ଭାବେ ସଜାଇ ରଖିଛି ଯେ ତା' ତାର ପୌରୁଷ ହାନି କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ ତା ପୌରୁଷ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛି ସହସ୍ର ଗୁଣରେ । ତମେ ଯୋଉ ବାଳ ରଖି ଆଜି ହୋଇଛ ମାଇଚିଆ, ଲୋକେ ତମକୁ ଥଟ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ କରୁଛନ୍ତି ଘୃଣା, ସେହି ବାଳ ରଖି ମଧ୍ୟ ସେ ହୋଇଛି ଖେଳଓ୍ୟାଡ଼—ସାରା ପୃଥିବୀରେ ପୂଜା ପାଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୀରରୂପେ ?

କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ଦେଶର ଚଳଣି । ଆମ ଦେଶରେ ତା ଚଳିବ କେମିତି ?—ମନୁ କହିଲା ।

ସତେ ? ଆମ ଦେଶରେ ପଗଡ଼ି ନ ଥିଲା ? ମଧୁଦାସ କଥା ଭୁଲିଗଲଣି ପରା ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ କହିଲା— ନା ଯେ, ତେବେ ଏ ଯୁଗରୁଚିକୁ ଗୃହିଁ ଲୁଗା ସାଙ୍ଗରେ ପଗଡ଼ି···

ନ ହେଲା ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧ, କ୍ଷତି କଣ ? ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ଯଦି ବିଲାତର ସୁଟ୍, ପେଣ୍ଟ ପିନ୍ଧି ପାରିଲେ, ତମେ ପଞ୍ଜାବର ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧିଲେ ଲଜ କାହିଁକି ?

କିନ୍ତୁ ତା' ଆମକୁ ସାଜିବ ?

ଖାଲି ସାଜିବ ନୁହେଁ, ତମ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ମାଜିଦେବ ଏକା–ବେଳକେ, ତମେ ଖାଲି ଶିଖ ବାଳକ ଭଳି ବୀର ହେବନି, ତମେ ...ହୋଇଯିବ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରାଜକୁମାର ।

...ହିଁ କ୍ରି'ଣ ଗୃ' ଆଣିବ ?– ଘରେ ପଶିଲା

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ କହିଲା—ନା, ଆମେ ଯିବୁ ।

ନା, ତମେ ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତମେ ଦୁହେଁ ଆଜି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଖାଇବ । ମନୁ କହିଲା—ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଘରକୁ କହିନ ।......

କଏ ? ଘନବାବୁ ? ଆଚ୍ଛା ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଖବର ପଠଉଛି ! କୁଳିଆ ! କୁଳିଆ !...

ବାଧା ଦେଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ । କହିଲା—ଆପଣ ଆଜି ଘନ-ଦାଦାଙ୍କୁ ଯିତିମତ ଅପମାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁଣି ଖବର ପଠେଇବେ କୋଉ ମୁହଁରେ ?

ଅପମାନ ଦେଇଛି ମୁଁ ନା ସିଏ ?

ଦେଖନ୍ତୁ ଆପଣ ଏଠି ନୂଆଲୋକ । ଏ ଗାଁକୁ ମୋଟେ ଦି' ଦିନ ହେଲା ଆସିଛନ୍ତି । କାହାକୁ ନ ଚିହ୍ନି ନ ଜାଣି ହଠାତ୍ ଏପରି କହିବାଟା.........

କ'ଣ ହେଉଛି ନଖି !. କ'ଣ ହେଉଛି ?—ମନୁ ପଚାରିଲା ।

ମନୁ କଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମୁଁ କହିଲି—କିନ୍ତୁ ତମେ ତ ନିଜେ ଶୁଣିଛ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ! ସେ ଯେପରି ଅନର୍ଗଳ କହିଗଲେ—ଗୋଲାପ...ମହ୍ଲାର...ମଧୁ...

ଯାତ୍ରାବାଲାଙ୍କ ମୁହଁରେ କିଛି ବାଗବାଇସ ନ ଥାଏ । ଯାହା ଯେତେବେଳେ ମନକୁ ଆସେ କହିଦିଅନ୍ତି । ତା ବୋଲି ମୁହଁର କଥା ଆଉ ମନ ତ ଏକା ଜିନିଷ ନୁହେଁ । ଖାଲି ପାଣି ଗୋଳିଆ ଦେଖି ଆପଣ କେମିତି କହିବେ ଭିତରେ ପଙ୍କ ଅଛି ନା ...

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ! !

ନା, ତମେ ଭୁଲ୍ କରନ...

ଖାଲି ମୁହଁ ଦେଖି ...

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ବା ଏହିଭଳି କା ପ୍ରେମରେ ପଡିଛନ୍ତି ପ୍ରୌଢ଼ ଘନବଳ । ଆଉ କେହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବୋଧେ ଗୋପନରେ ତାକୁ ହିଁ ଚିଠି ଲେଖୁଥିଲା । ସେ ଚିଠି ଧରାପଡ଼······ହିଁ ହିଁ ଧରାପଡ଼ ହିଁ ଏ କନ୍ଦଳ ।

ପଚାରିଲି—ଆଚ୍ଛା ମନୁ ! ସେ ଚିଠି ଘେଇ କଣ କଲେ ? ପଢ଼ିଲେ ନାଁ ?

ହଁ ପଢ଼ିଲେ । ପଢ଼ି ନିଆଁ ହୋଇଗଲେ ଏକାବେଳକେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିଲେ ଯେତେବଡ଼ ସାହସୀ ଲୋକ ବି ଡରିଯିବ । ପଢ଼ିସାରି ଚିଠିଟାକୁ ଟିକି ଟିକି କରି ଚିରି ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ବାହାରକୁ ।

ଚିରିଦେଲେ ?

ପ୍ରଥମେ ଚିରି ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଥିଲେ । ତାପରେ କ'ଣ ଭାବିଲେ ସେଇ ଟିକି ଟିକି କାଗଜକୁ ଗୋଟେଇ ଆଣି ଏକାଠି ରଖିଲେ । ତାପରେ ଦିଆସିଲି ମାରି ଲଗେଇଦେଲେ ନିଆଁ, ଘଡ଼କେ ଚିଠି ହେଲା ପାଉଁଶ ।

ପାଉଁଶ ! ଏତେ ପ୍ରତିହିଂସା !!

ଯା'ର ମୋଟେ ହିଂସା ନାହିଁ; ତାର ପ୍ରତିହିଂସା ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ?—ହସି ହସି କହିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ।

ବୁଝିଲି । କାହିଁକି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଏତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛି, ବେଶ୍ ବୁଝିପାରିଲି । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ବୁଝିଲି, ସେତେବେଳେ ମନ ହେଲା ବିଷାକ୍ତ—ମନରେ ପୂରି ଉଠିଲା ତୀବ୍ର ଘୃଣା ।

ଆପଣଙ୍କ ମନକଥା ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଯା ଭାବୁଛନ୍ତି ତା ନୁହେଁ । ସାଗରକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଆକାଶ ଭଳି ... ଦରକାର ।

...ଦିଅନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ! ମୁଁ ସବୁ-
... ବେଳବେଳ ସନ୍ଦେହ

ମନୁ ମୋ ବିରକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା । କ'ଣ ଯେମିତି ଅଙ୍ଗଅଙ୍ଗ ହେଲା କହିବାକୁ । କିନ୍ତୁ କହିବାକୁ ସାହସ ହେଲାନି ।

ନୀରବରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ ଭାଷା ନାହିଁ । ବିଷାଦର କଳାଛାଇ ସତେକି ଘୋଟି ଆସିଲା କ୍ଷଣକେ । ଘୃଣା, କ୍ଷୋଭ, ଦୁଃଖ, ଅପମାନରେ ମୋ ଅନ୍ତର ତଳତଳ ହୋଇ ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଛି, କାହିଁକି ମୁଁ ଆସିଲି ? କାହିଁକି ମୁଁ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିଲି ଏ ଅଶିକ୍ଷିତ ଗାଉଁଲି ଲୋକଗୁଡ଼ାଙ୍କ ସହିତ ? ଏମାନେ ଏତେ ନୀଚ ! ଏତେ ହୀନ !!

ଆମେ ତା' ହେଲେ ଯାଉଛୁ ଆଜ୍ଞା ? କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଚାରିଲା ମନୁ ।

ଉତ୍ତର ଦେଲିନି । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାହିଁବାକୁ ବି ଇଚ୍ଛା ହେଲାନି ତା' ଆଡ଼େ । ଖାଲି ଘନଘନ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତର ମୁହଁ, ଆଉ ବାରବାର ମନେ ପଡ଼ିଲା ଘନବାଳର କଥା—ରାଜକୁମାରୀ ! ରାଜକୁମାରୀ !! ···ଛି, ଛି, ଛି, ମନ ପିତା ହୋଇଗଲା । ମନ ହେଲା ଖାଲି ଯାଆନ୍ତୁ ନୁହେଁ, ଏମାନଙ୍କୁ ଚାବୁକ୍ ମାରି ବିଦା କରିବା ଉଚିତ ।

ବଡ଼ କରୁଣ—ବଡ଼ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ସେ ଦୃଶ୍ୟ, ମନୁ ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ନୀରବରେ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଯାଉଥିଲେ । ଅପମାନରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଜଳି ଯାଉଥିଲା ସତେକି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦୃଶ୍ୟକୁ କରୁଣତର କରୁଣତମ କରିଦେଲା ସୁନନ୍ଦା । ଠିକ୍ ସେମାନେ ବାହାରିଗଲାବେଳକୁ ସୁନନ୍ଦା ଥାଳିଏ କାକରା ଆଉ ଛୁଞ୍ଚିପତ୍ର ଧରି ସେ ଘର ... ପଶିଆସିଲା । କହିଲା—ମ, ଟିକିଏ ଡେରି

ଅଭିମାନରେ ତମେ ସବୁ ଗଲାବେଳେ

ହେଲେ ଚାଲିବ ?

ମୁଣ୍ଡାଏ ରକ୍ତନଆଁ ସତେକି କିଏ ମାଡ଼ିଦେଲା ମୋ ଦେହରେ । ଇସ୍, ଏମିତି ପୁଣି ଅପମାନ ହୋଇପାରେ ? ମନେହେଲା ଯେମିତି ତାଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ମତେ ହିଁ ଅପମାନ ଦେବାକୁ—ମତେ ହିଁ ତୀବ୍ର ଜ୍ୱାଳା ଦେବାକୁ ସୁନନ୍ଦା ମୁହଁରେ ଏଇ କଥା । ସଭ୍ୟ ମଣିଷ ମୁଁ । ଭଦ୍ରତା ମୋର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଶିକ୍ଷାରେ ଭେଦ ରହିଛି । କେମିତି ସହନ୍ତୁ ଏ ଅପମାନ ? ଚଟ୍‌କିନା ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଗଲା । କହିଲି—ମନୁ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ! ରୁହ, ଖାଇକରି ଯିବ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମୃଦୁମୃଦୁ ହସି କହିଲା—ଖାଇବା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ, ବଡ଼ କଥା ସ୍ନେହ—ସହାଗ । ସହାଗ ନ ଥିଲେ ସରଗର ଚିଜ ବି ମାଟି ହୋଇଯାଏ । ହଉ, ଧନ୍ୟବାଦ । ଆଉ ଦିନେ ଆପଣଙ୍କ ସାଥିରେ ଖାଇବୁ ।

ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେ । ସୁନନ୍ଦା ବିସ୍ଫାରିତ ନୟନରେ ମତେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ମାଉସୀ ଆସି କହିଲେ—କଣ ହେଲା ? ହଠାତ୍ ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେ କାହିଁକି ? ତୁ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିଲୁ ?

କହିବାକୁ ମୋର କଥା ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଖାଲି ବାତାୟନ ଫାଙ୍କରେ ଶୂନ୍ୟ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲି । କାହିଁକି ? କାହିଁକି ? ଏମାନେ ମତେ ବାରବାର ଅପମାନ ଦେବେ ? ଧନବଳ ଅଭଦ୍ର ଅଶିକ୍ଷିତଙ୍କ ଭଳି ଯା' ତା' ମୁହଁରେ ଆସିଲା କହିଗଲା । ଆଉ ଏଇ ମେଞ୍ଚଡ଼ ପିଲା ଦି'ଟା । ଏମାନେ ପୁଣି କହିବେ—ସହାଗ ନ ଥିଲେ ସରଗର ଚିଜ ମାଟି ହୋଇଯାଏ·····ସାଗରକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ହେଲେ ଆକାଶ ... ହେବା ଦରକାର ।·····ହଁଅ, ଏମାନେ ଏତେ ... ନାର୍,ମିତ ? ? ନା, ଭୁଲ ତାଙ୍କର ନୁହେଁ, ... ରିର ଅମାର୍ଜିତ ଲୋକଗୁଡ଼ାଙ୍କ ... ନା ମସ୍ତ ...

ରୁଚି ନା କଳା, ନା ସଭ୍ୟତା, ନା ଭଦ୍ରତା । ଦି’ଦିନ ପାଇଁ କୁଣିଆ ହୋଇ ଆସିଛି ମୁଁ ମାଉସୀ ଘରକୁ । ମୁଁ କାହିଁକି ଏଇ ନଗଣ୍ୟ ଇତର ଯାବାପାଙ୍କି ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବି ? ନା,ନା ଆଜିଠଉଁ ମୁଁ ଭୁଲିଯିବି । ଆଜିଠଉଁ ମୁଁ ଛିଡ଼େଇ ଦେବି ସବୁ ସମ୍ପର୍କ ।

ବାଇଆଙ୍କ ଭଳି କ’ଣ ଏତେ ଭାବୁଛୁ ?—ମାଉସୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସି ମଥା ଆଉଁସି ଦେଲେ । କହିଲେ—ଏଇ ସମାନ୍ୟ କଥା ପାଇଁ ଦୁଃଖ କରୁଛୁ ? ମୁଁ କାଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଡକେଇ ଆଣିବି । ସେମାନେ ନିଶ୍ଚେ ତୋ ସହିତ ଖାଇବେ । ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ?

ନା, ଆଉ ନୁହେଁ । ଆଇ.ଏସ୍.ସି ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ହୋଇ ଏ ନାଟଦଳରେ ମିଶି ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ମାନ ଓ ଗୌରବରେ ଆଞ୍ଚ ଆଣି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଫେରିଯିବି । ମୁଁ ଭୁଲିଯିବି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ।…ଯା’ ମାଉସି ! ମୁଁ ଖାଉଛି । ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ?

ହଁ ତୁ ଖା’ । ନିଶ୍ଚେ ଖା । ତତେ ମୋ ରାଣ ।—ମାଉସୀ ଚାଲିଗଲେ । ସୁନନ୍ଦା ଯାଇ ଅଧକଂସାଏ ଗରମ ଦୁଧ ଆଣି ରଖି ଦେଇଗଲା । ମୁଁ ଖାଇବସିଲି ।

ହଁ, ମୁଁ ଖାଇବି । ନ ଖାଇବି କିଆଁ ? ସେମାନେ ମୋର କିଏ କି ? ମୋଟେ ଦି’ଦିନର ପରିଚୟ । ଭଲ କରି ଚିହ୍ନି ବି ନାହିଁ କେତେକଙ୍କୁ । ତାଙ୍କପାଇଁ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ? ସେମାନେ ବ୍ୟଥିତ ହେଲେ ମୋର ସେଥିରେ ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ? ଖାଲି… ଖାଲି ସେଇ ପାଗଲଟା…କେଡ଼େ କରୁଣ ତା’ର ଇତିହାସ କେଡ଼େ ସଜଳ ତା’ର ସ୍ମୃତି । କିନ୍ତୁ ନା—ମଁ

ଯିଏ ଦୋଷ କରିଛି ସିଏ ତା’ ଦଣ୍ଡ ...

ପଛରେ ଧାଇଁଲେ ...

ସେ ମରୁ । ମୁଁ କାହିଁକି ତା' ପାଇଁ ମଥା ପିଟିବି ? ନା, ନା, ପାରିବି ନାହିଁ । ତାକୁ ମଶାଣିରୁ ତୋଳି ଆଣିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ବଳି ଦେଇ ପାରିବିନି ମୋ ମାନ, ସମ୍ମାନ, ଇଜ୍ଜତ, ଗୌରବ । ନା, ସିଏ ଯାଉ ।
ସିଏ ଭାସିଯାଉ ଅଥଳ ନଈରେ । ମୁଁ ଫେରିଯିବି । ଫେରିଯିବି ।
ଗୋଟାଏ ଛେନାପୁରି କାକରା ଭାଙ୍ଗି ଦୁଧରେ ବୁଡ଼େଇ ମୁଁ ପାଟିକୁ ନେଲି......

...“ସଲିଳ ପଣତେ ଯୋଡ଼ାଇ ରଖିଲି ସାଥି !
ତୋଳା ଫୁଲ ମୋର ବେଦନା ରଙ୍ଗେ ମଣ୍ଡି ।
ଯେବେ ଗୋ ସ୍ନାହନ ଘାଟେ, ଏହି ଫୁଲ ମୋର ଭେଟେ
ଏହି ଜଳେ ପ୍ରିୟ ଭସାଇ ଦେବ ଗୋ ଶୁଷ୍କ କୁସୁମ ଗୁଣ୍ଡି”...

କାକରା ମୋର ଠକ୍‌କିନା ହାତରୁ ଖସିପଡ଼ିଲା । ପାଗଳ ମରିନାଇଁ । ପାଗଳ ଏବେ ବି ବଞ୍ଚିଛି । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଆଉ ଏ ମରୁଭୂମିରେ ଅଶ୍ରୁର ଝରଣା ? କହିଲି—ପାଗଳ ! ଛନ୍ଦା ଆଉ ଫେରିବ ନାଇଁ ରେ ଫେରିବ ନାଇଁ । ତୁ ଫେରିଯା' । ଆଉ ଯଦି ଫେରି ନ ପାରିବୁ, ଏଇ ଆଗରେ ଅଳକା ନଈ । ଗୋଟାଏ ଲମ୍ଫରେ......ନା, ନା, ନା, ନା, ତୁ ମରିନା । ମରନା ପାଗଳ ! ଛନ୍ଦା ନ ଆସିଲେ ବି ଦୁନିଆରେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ତୋ ପାଇଁ ମରିବାକୁ । ତୋ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବାକୁ । ପାଗଳ ! ପାଗଳ ! ତୁ ଫେରିଆ—ମୁଁ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି । ଗ୍ଲାସ ଭିତରଟା ସତେକି ମଣ୍ଡି ହୋଇଗଲା ।

● ଘୂରି

ସେ ପାଦରେ ଲାକ୍ଷା ଦେଉଥିଲା । ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଅବୟବ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେଉଥିଲା ବିଶାଳ ଦର୍ପଣରେ । ପ୍ରସାଧନ ଶେଷ ହୋଇଛି । ମଥାରେ ଚକ୍‌ଚକ୍ କରୁଛି କୁଙ୍କୁମ । କାନରେ ଦୁଲ୍ । ନାକରେ ଗୋଟିଏ ଏକ ସୁନାର ମାଛି । ବୋଧେ ଏଇମାତ୍ର କେଶ ପଖାଳିଛି ଜବାକୁସୁମରେ । ଜବାକୁସୁମର ଗନ୍ଧରେ ଗୃହସ୍ଥଳୀ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି । କବରୀରେ ସଜା ହୋଇଛି ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରମଲ୍ଲୀର ହାର । ମୁଁ ଦେଖୁଦେଖୁ ବିଭୋର ହୋଇଉଠିଲି । କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ହଠାତ୍ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଡାକିଲି—ଛନ୍ଦା !

ସେ ଚୋ'କନା ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ତରତରରେ ଶାଢ଼ୀର ଏକ ଅଞ୍ଚଳ ଛାତି ଉପରେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖି କାମୁଡ଼ି ଧରିଲା ଦାନ୍ତରେ । ମୁଁ ହସିଲି । କହିଲି—ମଧୁବନ ଫାଟିପଡ଼ୁଛି ଛନ୍ଦା । ତାକୁ ଆଉ ଢାଙ୍କି ରଖି ଲାଭ କ'ଣ ? ଖୋଲିଦିଅ । ଭ୍ରମରଟି ଆସନ୍ତୁ ।...ମୋ କଥା ମୋ ତୁଣ୍ଡରେ ଅଛି, ହଠାତ୍ ମୁଁ ଚମକିପଡ଼ିଲି ଦର୍ପଣର ଗୋଟାଏ ଛାଇରେ । ଫେରି ଚାହିଁଲି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଜଣେ ପୁରୁଷ !! ଆଃ, ଲଜ୍ଜାରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଛିଡ଼ିପଡ଼ିଲା ସତେ କି । କେମିତି ବାହାରି ଆସିବି ବାଟ ପାଇଲି ନାହିଁ ।

ପଛରୁ ଖଲଖଲ ହସର ଧ୍ୱନି ଭାସି ଆସିଲା । ଛନ୍ଦା ଡାକୁଥାଏ —ଆସ, ଆସ, ଏମିତି ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ ନା ? ତମକୁ ମୋ ରାଣ, ଫେରି ଆସ । ... ଫେରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଆଉ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁବାକୁ ବି ମୋର ସାହସ ହେଲାନି । ଏକା ନିଶ୍ୱାସକେ ମୁଁ ଆସି ଘରେ ହାଜର ।

ସେଇଦିନ ସଞ୍ଜବେଳେ । ଜହ୍ନ ପଡ଼ିଥାଏ ରଣୀଫୁଲ ଭଳି । ସଞ୍ଜୁଆ ପବନ ଅଥୟ ହୋଇ ଭସି ଆସୁଥାଏ ଦକ୍ଷିଣରୁ । ଦୁଇଟି ଚଢ଼େଇ କଳକଳ ରବ କରି ଆକାଶରେ ଭସିଗଲେ । ମନଟା କାହିଁକି ଭାରି ଉଦାସ ଉଦାସ ଲାଗିଲା । ଫୁଲଭଳି ନରମ ହୋଇ ଉଡ଼ିଗଲା ଆକାଶକୁ । ବସି ବସି ଗୋଟାଏ କବିତା ଲେଖିଲି । କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଗେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ମୋଟେ । କେଜାଣି କାହିଁକି ଡର ମାଡ଼ିଲା । ଥରି ଉଠିଲା ଅନ୍ତର । ଦ'ଧାଡ଼ି ଲେଖି କାଗଜ କଲମ ଥୋଇଦେଲି ।

ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ ବନ୍ଧୁ ଦ'ଜଣ କୁଜଙ୍ଗ ଅନନ୍ତପୁର ହୋଇ ପାରାଦ୍ୱୀପ ଯାଇଛନ୍ତି । ଦେଶର ସମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିସ୍ଥିତି ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ସାଙ୍ଗରେ ଆହୁରି ବି ରେଭେନସାର ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ବି ଥିଲି । ସାଇନସର ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ମୁଁ । ନିରାଟ ବାସ୍ତବବାଦୀ । ସ୍ୱପ୍ନ ବା କଳ୍ପନାରେ ଭସିଭସି ଫଦୁଭ୍ରକ୍ କବି ଭଳି ପ୍ରେମ କରିବା ବା ପ୍ରେମପାଇଁ ପାଗଳ ହେବାର ଦୁର୍ବଳତା ମୋର ନାହିଁ । ବରଂ ସେଭଳି ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଘୃଣା କରେ । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଯେ ମୁଁ ଏଇ ଗ୍ରୁପଟିଆ ଗାଁଟି ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଲି, ତା' ବେଳେବେଳେ ନିଜେଇ ଭାବି ପାରେନା । ଅବଶ୍ୟ ମାଉସୀ ମଉସାଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମତେ ଦଣ୍ଡକେ କିଣିନେଲା । କିନ୍ତୁ କେବଳ ସେଇଥିପାଇଁ କ'ଣ ମୁଁ ଏତେବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଲକ୍ଷ୍ୟରୁ ପଛେଇ ରହିଲି ? ନା, ତ । ଛାତିରେ ହାତ ରଖି କହିପାରିବିନି ତ ଏହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ।

ତେବେ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ?···ହଁ, ଏଇ ପାଗଳଟା ପ୍ରତି ମୋର ଟିକିଏ ମାୟା ଆସିଯାଇଥିଲା । ଠିକ୍ ମାୟା ନୁହେଁ, ଦୟା—କରୁଣା । ଏତେବଡ଼ ସରସ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନଟା ଅକାଳରେ ନଷ୍ଟଭ୍ରଷ୍ଟ

ହୋଇଯାଉଛି, ଦେଖିଲେ କାହା ହୃଦୟରେ ଦୟା ନ ଆସିବ ? ମୋ ଅନ୍ତରରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଏକ ତରଙ୍ଗ ଉଠିଲା । ଭାବିଲି ତାକୁ ମୁଁ ଫେରେଇ ଆଣିବି ମରଣ ମୁହଁରୁ । ମୁଁ ଛନ୍ଦାର ଚରଣ ଧରି କହିବି—ଭଉଣି ! ଫେରିଆ । ଗୋଟାଏ ଫୁଟନ୍ତ ପଦ୍ମଫୁଲକୁ ପାଦତଳେ ଦଳମୋଡ଼ି ମାଡ଼ିମକଚି ଧୂଳିରେ ଲୋଟାଇ ଦେ'ନା।··· କିନ୍ତୁ ହାୟ, ଛନ୍ଦା ଆଜି ଛନ୍ଦାର ନୁହେଁ । ଛନ୍ଦା ଫେରିବନି ! ଛନ୍ଦା ଆସିବ ନି । ଆସି ପାରିବନି ।

'ମୁଁ ଆସିଛି । ମୁଁ ଭିତରକୁ ଆସିପାରେ କି ?

ଟେବୁଲ ଉପରୁ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲି—ଛନ୍ଦା

ଏଁ, ମୁଁ ନିଜକୁ ନିଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ମୂକ ଭଳି ଚାହିଁ ରହିଲି ଖାଲି ତା' ମୁହଁକୁ । ରୂପରେ ଝଗଝଗ, ଝଲମଲ କରୁଛି । ଓଠରେ ବିଶ୍ୱବିମୋହିନୀ ହସ । ସେମିତି ହସିହସି ସେ କହିଲା—କ'ଣ ଅନୁମତି ମିଳିବ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ?

କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ତମେ କ'ଣ ଆସିପାରିବ ଛନ୍ଦା ?

ମୁଁ ଆସିଛି ଯେ । ଆସି ସାରିଲିଣି ।

ନା, ନା, ତମେ ଆସିପାରିବନି—ଆସିପାରିବନି ଛନ୍ଦା

ତା'ହେଲେ କ'ଣ ମୁଁ ଫେରିଯିବି ?

ହଁ, ହଁ ଫେରିଯାଅ । ଫେରିଯାଅ ତମେ । ଆସିବାର ଶକ୍ତି ତମର ନାହିଁ ।

ସେ ହସିଲା । କହିଲା—ବିଜ୍ଞାନ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆଜିକାଲି ଦର୍ଶନ ପଢ଼ା ହେଉଛି ବୋଧେ । ତା'ନହେଲେ ଯାହାର ଆସିବା ପଥକୁ ତମେ ଏମିତି ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ଚାହିଁ ରହିଥିଲ, ତାଙ୍କୁ ଏମିତି ଅଳିନ୍ଦରୁ ଫେରେଇ ଦିଅନ୍ତି କେମିତି ? ବେଶ୍, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ହଁ, ଯାଅ । ଶୀଘ୍ର ଯାଅ ।

ସେ କିନ୍ତୁ ଫେରି ନ ଯାଇ ସେମିତି ହସି ହସି ଆସି ଲେଟି ପଡ଼ିଲା ମୋ ଖଟରେ । କହିଲା—ତଡ଼ିଦେଲେ ବି ମୁଁ ଯାଉ ନାହିଁ । ମୁଁ ରହିବାକୁ ଆସିଛି ।

ସତେ, କାହା ପାଖରେ ରହିବ ?

ଯାହା ପାଖରେ ହୁକୁମ ହୁଏ ।

ହସିଲି । କହିଲି—ମୋ ହୁକୁମକୁ ତମର ଏତେ ଖାତିର୍ ? ବେଶ୍ ମୁଁ ଯଦି କହେ ପାଗଳ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ।

ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । ତା'ପରେ କହିଲା—ହଁ, ରହିବ, କିନ୍ତୁ ତା ଆଗରୁ ପାଗଳକୁ 'ଦେବ' ହେବାକୁ ହେବ ।

ଦେବକୁ ଯିଏ 'ପାଗଳ' କରିଛି, ସେଇ ଏକା ପାଗଳକୁ 'ଦେବ' କରିପାରେ । ତା ଭିନ୍ନ ତ ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନାହିଁ ଦୁନିଆରେ ।

କିନ୍ତୁ········

କିନ୍ତୁ କିଛି ନାହିଁ ଭଉଣି ! ତମର ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗୀତରେ ଅୁଣ୍ଠା ଗଛରେ ପତ୍ର କଅଁଳିଯିବ । ନଦୀଘରେ ସଞ୍ଚରିଯିବ ମଳୟ । ତମେ ହଁ କର । ହଁ କର । ଦିନେ ବୁକୁ ଉପରକୁ ଯାହାକୁ ଟେକି ନେଇ-ଥିଲ ଆଦରରେ, ନିଜ ହାତରେ ଆଜି ତା'ର ତଣ୍ଟି ଚିପିଦିଅ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ଅନେକଦୂର ଆଗେଇ ଆସିଛି ।

ମୁଁ ଜାଣେ, ତମେ ଅନନ୍ତ ଆକାଶ କୋଳରେ ହଜିଯାଇଛ । କିନ୍ତୁ ସବୁଦିନେ ତ ତମେ ପକ୍ଷ ପିଟି ଉଡ଼ି ପାରିବନି ଗଗନରେ । ତମକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ମାଟି ଚିହ୍ନିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ତେବେ ତରୁଶାଖାରେ ବସି ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀ ତମ ପାଇଁ ଅହରହ ଶୋଣିତ ଝରଉଛି, ତା କୋଳକୁ ଫେରି ନ ଆସିବ କିଆଁ ? ଧନରତ୍ନ ମଣି-

ମାଣିକ ତ ତୁଚ୍ଛ, ଚାହିଁଲେ ବୁକୁତଳର କଳିଜା ଓପାଡ଼ି ସେ ସମର୍ପି ଦେବ ତମ ଚରଣରେ ।

ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀର ତମେ ଏତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛ, ମୋର ଭୟ ହୁଏ, ତା'ର ଆଖି ବୋଧେ ଲାଖି ରହିଲାଣି ଆଉ କେଉଁ ପକ୍ଷିଣୀ ଉପରେ ।

କୁନାଲ ଦେଖିଛ ? ଅଶୋକପୁତ୍ର କୁନାଲ ନୁହେଁ । ଯାହାର ନାମ ଅନୁସାରେ ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା ଅଶୋକପୁତ୍ରଙ୍କର ।

କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ?

ସେଇ କୁନାଲ—ହିମାଳୟ ପ୍ରଦେଶର ଏକ ପକ୍ଷୀ । ଯାହାର କମନୀୟ କୋମଳ ଆଖି ଦୁଇଟିର ସୁଷମା ଅପୂର୍ବ—ଅନବଦ୍ୟମୀୟ ।

କିନ୍ତୁ ସେ କୁନାଲ ସହିତ ଏ କଥାର ସମ୍ପର୍କ ?

ସେଇ କୁନାଲର ଆଖିଦୁଇଟି ଆଣିଛୁ 'ଦେବ' । ସେ ଆଖିରେ ଦୁନିଆର ସହସ୍ର ଲୋକ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇପାରନ୍ତି । ସେ କିନ୍ତୁ ସ୍ଥିର, ନିଶ୍ଚଳ, ଅପଲକ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିବ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ—ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁକୁ ।

ତଥାପି ଯଦି ସେ ନୟନରେ ପଲକ ପଡ଼େ ? ସେ ନୟନ ଚାହିଁରହେ ଆଉ କେଉଁ ମୁଗ୍ଧା କିଶୋରୀର ଅୟନ ? ?

ତା' ହେଲେ ମୁଁ ଧର୍ମକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କହୁଛି ଛନ୍ଦା ! ଏଇ ହାତରେ—ଏଇ ହାତରେ ମୁଁ ଖୋଳି ଆଣିବି ସେ ନୟନ । ସେ କଳା କଳା ଡୋଳା ଯୋଡ଼ାକ ଆଣି ଥୋଇଦେବି ତମରି ଆଗରେ ।

ସେ ନୀରବ ହେଲା । ନୀରବରେ ମଥା ପୋତିଲା ତଳକୁ ।

କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ସତରେ କ'ଣ ତମର ଅବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ ଛନ୍ଦା ? ତମେ କ'ଣ ଭାବ······

ନା, ସେ ଭୟ ମୋର ନାହିଁ । 'ଦେବ' ଯଥାର୍ଥରେ ହିଁ 'ଦେବ'—ଦେବତାର ସନ୍ତାନ । ମାଟିର କଳୁଷ ତାକୁ ଛୁଇଁନି—ଛୁଇଁ ପାରିବନି ।

ତେବେ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ତମେ ପାଷାଣୀ ହେଲ ଛନ୍ଦା ? ଏ ନିଷ୍ପାପ ଦେବ ଶିଶୁ ବୁକୁରେ ଅନଳ ଜାଳି କାହିଁକି ତମେ ଅପସରି ଗଲ ଦୂରକୁ ?

ସେ କଥା ମୁଁ ନିଜେ ବି ଜାଣେନା । ମତେ ଯଦି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ, କହିବି—ମୁଁ ଯାଇ ନାହିଁ, ମତେ ଯିମିତି କିଏ ଟାଣି ନେଇଗଲା ଜବରଦସ୍ତ । ମୋ ନିଜ ଉପରେ ମୋର ଅଧିକାର ନ ଥିଲା । ମୋର ତନୁ, ମନ, ଜୀବନ, ଯୌବନ ସବୁ ଯେମିତି କେଉଁ ଅଜଣା ଯାଦୁକର କୁହୁକ ବଳରେ ଘେରେଇ ନେଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏବେ ତ ତମର ଚେତନା ଆସିଛି । ନିଜ ଭ୍ରମ ନିଜେ ବୁଝି ପାରିଛ ।

ହଁ ବୁଝିଛି । ବୁଝୁଛି । ତଥାପି ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ସୁଅ ମୁହଁରେ ଗୋଡ଼ ଟାଣ କରି ଠିଆ ହେବାର ଭରସା ନାହିଁ ମୋର । ସବୁବେଳେ ଭୟ ହେଉଛି ଭାସିଯିବି ।

ବେଙ୍ଗ ଆଉ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ପଢ଼ିଛ ଛନ୍ଦା ?

କାହିଁକି ?

ପିଲାମାନେ ଖେଳ ଖେଳ ଢେଲା ପକଉଥିଲେ ବେଙ୍ଗ ଉପରକୁ । କିନ୍ତୁ ବେଙ୍ଗର କ'ଣ ହେଲା ଜାଣ ?

କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? କ'ଣ କରିପାରେ ? ମୋର ନିଜ ଉପରେ ଯେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ।

ନା, ତମେ କିଛି କରିପାରନା । ତମେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଜୀବନକୁ ନେଇ ଖେଳିପାର । ଗୋଟାଏ ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷକୁ ଗଛ ଡାଳରେ ଟାଙ୍ଗି ତା' ଗୋଟି କାଟି ଚମଡ଼ା ଉତାରି ପାର······

କିନ୍ତୁ······

ନା, କିନ୍ତୁ ନୁହେଁ । ଚମଡ଼ା ଉତାରି ତମେ ବୋଲି ଦେଇପାର ଚୂନ ଛୁଟା । ଆଉ ତା'ର ଲାଲ ରକ୍ତରେ ଲାଲ ଆଲୁଅ ଜାଳି ତମ୍ ଚଲାପଥ ହାଲୋଳ କରିପାର—ହାଲୋଳ କରିପାର·····

ସେ ଉଠିଆସି ମୋ ପାଟି ଚିପି ଧରିଲା ଜୋରରେ—ଥାଉ ତମ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି । ଆଉ କୁହ ନାହିଁ ।

ସାମାନ୍ୟ କୁକୁର ପ୍ରତି ମଣିଷର ଦୟା ହୁଏ । ରୁଟି ଖଣ୍ଡେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଗୁଳି ଫୁଟାଏନି ତା' ମୁଣ୍ଡେ ମୁଣ୍ଡେ ।

ଆଃ, ସେତିକି ଆଉ ଭଲ—ସେ କାନ୍ଦି ଆସିଲା ।

ନା, ତମକୁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ହେବ । ତମେ ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ, ଏକାଥରେ ଗୁଳି ଫୁଟେଇ ମୁଣ୍ଡର ଖପୁରିଟା ଉଡ଼େଇ ଦେଇନ । ତା'ହେଲେ ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ସରିଯିବ । ନାଟକ ଦେଖିବାକୁ ଆଉ ଅବସର ମିଳିବ କାହୁଁ ? ତମେ ପହିଲେ ଏକ ଶାଣୁଆ ଛୁରି ଧରି ଆଖି ଯୋଡ଼ାକ ତାଡ଼ି ଦେଇଛ । ତା'ପରେ ଆଉ ଏକ ଶାଣୁଆ କୋରଣାରେ ମଝିରେ ମଝିରେ କୋରି ଆଣୁଛ ଘୁଡି । ଯେମିତି ସିଏ କଲବଲ ହେଇ ଉହାଲବିକଳ ହେଇ ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କରି କରି·····

ଓଃ, ତମେ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ! ଏଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୟ !!—ସେ ହେଁ ହେଁ କାନ୍ଦି କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିଲା ମୋ ଗୋଡ଼—ନା, ଆଉ ନୁହେଁ, ଆଉ ନୁହେଁ । ତମର କଥା ମାନିବ । ତମର କଥା ମାନିବ ଆଜିଠାରୁ । ତମ ଆଦେଶ ଅଞ୍ଜଳି ଭରି ତୋଳିନେବ ମସ୍ତକରେ ।

ଏଁ, ମାନିବ ?

ହଁ, ହଁ, ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ମାନିବ ।

ତା' ହେଲେ ତମେ ଫେରି ଆସିବ 'ଦେବ' କୋଳକୁ ??

ହଁ, ଫେରିଆସିବି । ତମ ଚରଣ ଛୁଇଁ କହୁଛି, ନିଶ୍ଚେ ଫେରିଆସିବି ।

. . . .

ନା, ତମେ ଛଳନା କରୁଛ । ଯାହାକୁ ପାଦତଳେ ଦଳି ଦେଇଛ ଛିଡ଼ା ଫୁଲ ଭଳି, ତାକୁ ପୁଣି କେମିତି ତୋଳିନେବ ଆଦରରେ ?

ଅନୁରାଗର ପରଶ ପାଇଲେ ବିରାଗ ଘୁଏଁ ଘୁଏଁ ଅପସରିଯାଏ । ତା'ଛଡ଼ା ସେ ତ ମୋର ଏ ଜନ୍ମର ସାଥୀ ନୁହଁନ୍ତି—କୋଟି ଜନ୍ମର ସାଥୀ—କୋଟି ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବତା ।

ଆଃ, ଆଃ—ମୁଣ୍ଡଟା ମୋର କାହିଁକି ଝାଇଁ ଝାଇଁ ବୁଲେଇ-ଦେଲା । ଦପ୍‌କିନା ଯେମିତି ଆଲୁଅଟା ଲିଭିଗଲା ଆଗରୁ । ଚାରିଆଡ଼େ ଅନ୍ଧାର—ଅମାବାସ୍ୟାର କଳା କଟିକଟି ଅନ୍ଧାର । ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡଟା ରଖି ରହିଗଲି । ସବୁ ଚେତା ଯେମିତି ହଜିହଜି ଆସୁଥିଲା ମୋର ।...

ସେ ବୋଧେ ମତେ ଟେକି ନେଇ ଖଟଉପରେ ଶୁଆଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ମୋର ଚେତା ନ ଥିଲା ।

ବହୁକ୍ଷଣ ପରେ—ଯେତେବେଳେ ଚେତା ଫେରିଆସେ ଦେଖିଲି, ସେ ମୋ ମଥାଟିକି କୋଳରେ ରଖି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉଁସି ଦେଉଛନ୍ତି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗ୍ଲେଟ ପଙ୍ଖାରେ ବିଞ୍ଚି ଦେଉଛନ୍ତି ରହି ରହି । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସେ ପଚାରିଲେ—କ'ଣ ହେଲା ତମର ?

ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ କିଛି ତ ନ ଥିଲା । ନୀରବ ହେବାକୁ ବି ଇଚ୍ଛା ହେଲାନି । କେଜାଣି କାହିଁକି ମୁଁ ସେଦିନ ଜାଣିଜାଣି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲି । କେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ବାଜିକର ଯେମିତି ମୋ ହାତକୁ ଗୋପନରେ ବଢ଼େଇ ଦେଲା ଛୁରି ।

କହୁନା କ'ଣ ହେଲା ତମର ? କାହିଁକି ହଠାତ୍ ଏମିତି...

ଆଃ, ଦେହ ମୋର ଶୀତେଇ ଉଠୁଚି ସେ କଥା ଭାବିଲା ବେଳକୁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିଦେଲି । କହିବାକୁ ଯେମିତି ମୋର ଭିତରର ମଣିଷ ଚିତ୍କାର କଲା । ନ କହି ଆଉ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତି ?

କିଛି କହିବନି ତା'ହେଲେ ?

ହସିଲି, କହିଲି—ଭାବୁଥିଲି ନାରୀ କେଡ଼େ ସରଳ । କେଡ଼େ କୋମଳ ତା'ର ହୃଦୟ ।

କାହିଁକି ସରଳ ହେବାଟା କ'ଣ ପାପ ?

ତମେ ବାଡ୍‌ମିଣ୍ଟନ୍ ଖେଳିଛ ଛନ୍ଦା ? ବାଡ୍‌ମିଣ୍ଟନ୍ କର୍କ ଦେଖିଛ ? ଖୁବ୍ ଶାନ୍ତ, ନିରୀହ । ଏ ପାଖରୁ ମାରିଲେ ସେ ପାଖକୁ ଯାଏ । ସେ ପାଖରୁ ମାରିଲେ ଏ ପାଖକୁ ଆସେ । କିନ୍ତୁ କେଇଦିନ ତା' ଜୀବନ ? ମୋଟେ ଗୁଟିଏ ଦିନ । ଗୁଟିଏ ଦିନରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୁଏ । ତା'ର ଶେଷ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଟିକକ ବି ହଜିଯାଏ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ।

ତା' ମାନେ ?

ସରଳ ହେଇ କୋମଳ ହେଇ ଯୋଉ ନାରୀ ପୁରୁଷ ହାତରେ କ୍ରୀଡ଼ନକ ହୁଏ, ତା' ଦଶା ଠିକ୍ ଏଇଆ ଲୋ ଛନ୍ଦା, ଠିକ୍ ଏଇଆ । ଆଜି ଦେବ, କାଲି ନିର୍ମଳ, ପଅରଦିନ କମଳ, ତା'ପରେ ଆଉ କେହି—ଆଉ କେହି...ଶେଷରେ କୋମଳାଙ୍ଗୀ ନାରୀର କୋମଳ ତନୁ ଆଉ ମନର ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହୁଏ...

ଥାଉ, ଥାଉ ଶୁଣିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ମୋର—

ଦେବ ଅସୁନ୍ଦର ନୁହେଁ । ଅଗୁଣରେ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ...କିନ୍ତୁ ବିଚରା ନିର୍ମଳର କି ଅପରାଧ ? ସେ ଫୁଲ ଭଳି କୋମଳ, ମୁକ୍ତା ଭଳି ନିର୍ମଳ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଭଳି......

ଏ ତମେ କ'ଣ କହୁଛ ? ତମେ ହିଁ ତ କହିଲ ଫେରି ଆସିବାକୁ ।

କଲିକତାର ଚୌରଙ୍ଗୀ ମୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଁ ଯଦି ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଶିଶୁକୁ ଡାକେ ଚଟ୍‌କିନା ଏ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିବାକୁ, ଆଉ ସେ ଯଦି ମୋ କଥା ମାନି ଧାଇଁଆସେ—

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ଶିଶୁ ନୁହେଁ ।

ନା' ତମେ ନାରୀ । ତମ ନାଁରେ ଅପବାଦ କାଳକାଳକୁ ଗଲା ନାଇଁ । ନାରୀ ଦୁର୍ବଳା, ନାରୀ ଅବଳା, ନାରୀ ଛଳନାମୟୀ । ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଇଙ୍ଗିତରେ ସେ ଏ ପାଖକୁ ଧାଇଁଆସେ । ପୁଣି ଏପଟେ ପ୍ରଳୟର ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ ଘଟେଇ ସେହିଭଳି ଏକ ସାମାନ୍ୟ—ଏକ ନଗଣ୍ୟ କାରଣରେ ଧାଇଁଯାଏ ସେ ପାଖକୁ ।··· ବେଶ୍ ତମେ ତାହା ହିଁ କର । ଏ ଦେଶର କବି ଓ ଲେଖକଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଖୋରାକ ମିଳିବ ।

କିନ୍ତୁ ତେଣେ ଯେ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ ଜଳିଯାଉଛି !

ହଁ, ଠିକ୍ କଥା । ଏ ଜୀବନ ଜଳି ନାଇଁ । ଏପାଖ ଜୀବନ ବି ଜଳିବା ଦରକାର । ଠିକ୍ ଯେମିତି ଦେବ ଜଳୁଛି । ସେମିତି ନିର୍ମଳ ଜଳୁ ନିର୍ମଳ ଜଳୁ ।

ଓଃ, ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ—ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତମେ । ମୋ ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଏକାବେଳକେ ଗୋଳି ଦେଉଛ । ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

ନା, ତମେ ଫେରିଯାଅ ଦେବ ପାଖକୁ । ନିର୍ମଳ କାଲି ଆସିଥିଲା । ତା'ର କି ଅଧିକାର ଅଛି ତମ ଉପରେ ? ସେ କିଛିଦିନ ତମ ପଛେ ପଛେ କୁକୁର ଭଳି ବୁଲୁ । ମାଡ଼ ଖାଉ—ଗାଳି ଖାଉ—ଗୋଇଠା ଖାଉ ।

ଆଃ, ବନ୍ଦ କର, ବନ୍ଦ କର ସେତିକିରେ ।

ତା'ପରେ—ତା'ପରେ ସିଏ ଗୁଏଁ ଫେରିଆସିବ । ଆଉ ହୋଇ ଏଇ ଯୋଉ ଦୁଃଖୁଛୁ ବରଗଛଟା, ମୋଟା ଡାଳ ଗୋଟାଏ ବାହାରି ଯାଇଛୁ—ସେଇଥିରେ ସେ ବଳେ ବଳେ ଦେଇଦେବ ରସି । ବିକଟାଳ ମୁହଁ ଉପରେ ତା' ଜିଭଟା ବାହାରି ଆସିବ ବାହାରକୁ ।

ଓଃ !—ସେ ଗଛ କାଟିଲା ଭଳି କଚୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଲୁହ ଆଉ ସିଙ୍ଘାଣି ଏକାକାର ହୋଇଗଲା ଘଡ଼ିକେ, କହିଲା—

ନା ନା, ନା ନା, ମୁଁ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଫେରିଯିବି ।

ସେଇଆ ତ କହୁଛୁ । ଫେରିଆସ । ତମ ଚଲାପଥରେ ଦେବ ଫୁଲ ପାରିଦେବ ।

ନା ନା, ମୋର ଫୁଲ ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋର ଘାସ ଭଲ । ମୋର ମାଟି ଭଲ ।

କିନ୍ତୁ—କିନ୍ତୁ ଦେବ ଯେ ଏଣେ କାନ୍ଦୁଛୁ ।

ଦେବ କାନ୍ଦୁ । ଦେବ ମରୁ । ଦେବ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହେଉ । ମୁଁ ନିର୍ମଳକୁ ଛାଡ଼ିପାରିବି ନାହିଁ । ନିର୍ମଳକୁ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି । ଅନ୍ଧୁଣୀ ହୋଇଯିବି । ନା ନା, ମତେ ମାଫ୍ କର । ମୁଁ ପାରିବ ନାହିଁ, ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟ ହୋଇଗଲେ ବି ମୁଁ ନିର୍ମଳ ଠଉଁ ଅଲଗା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ନିର୍ମଳ ମୋର । ନିର୍ମଳ ମୋର······

ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଝଡ଼ ବେଗରେ ଘରୁ ବାହାରିଗଲା, ଯେତେ ଅଟକାଇଲି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହିଲା ନାହିଁ । ଶୂନ୍ୟ ଘର ଭିତରେ ଖାଲି ଘନଘନ ଗୁଞ୍ଜରି ଉଠିଲା—ନିର୍ମଳ ମୋର, ନିର୍ମଳ ମୋର··· ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । କଇଁକଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି ମୁଁ । ତକିଆ ଉପରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ମନଇଚ୍ଛା ଫୁଲି ଫୁଲି କାନ୍ଦିଲି । କାହିଁକି ?

କାହିଁକି ମୁଁ ଘୃଣା କଲି ? କାହିଁକି ମୁଁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲି ଏତେ ନୀଚ ସ୍ତରକୁ ? ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ ! ମତେ ରକ୍ଷାକର । ମତେ ବଳଦିଅ । ମୋର ଉନ୍ନତ ମଥା ଲୋଟି ନଯାଉ ଏ ଦାଣ୍ଡ ଧୂଳିରେ ।···

ଏଁ, ଏଁ, ମୁଁ କ'ଣ ଭାବୁଛି ? କାହିଁକି ଦୁଃଖ ? କାହିଁକି ଅନୁତାପ ?-—ଧଡ଼ପଡ଼୍ ହୋଇ ଉଠିବସିଲି ମୁଁ ।—ନା·ତ, ଭୁଲ୍ ତ କିଛି କରି ନାହିଁ ମୁଁ । କାହାର ହଜିଲାଧନ ଗୋଟେଇ ଆଣିନି ମୁଁ ବଳାତ୍କାରରେ । କାହାରି ମଥାର ସିନ୍ଦୂର ଲିଭେଇ ଦେଇନି ମୁଁ ପାଷଣ୍ଡ ଭଳି । ଘୃଣା କି କେବେ ହୋଇପାରେ ? ଗୋଟିଏ ପିଞ୍ଜରାର ବନ୍ଦିନୀ ପକ୍ଷୀ କି କେବେ ଅଶ୍ରୁ ଝରାଇପାରେ ବାହାରର ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ପାଇଁ ? ଆଉ ପିଞ୍ଜରା ଭାଙ୍ଗି ବାହାରି ଆସିବା କ'ଣ ସହଜ ? ସମ୍ଭବ ?? ଖାଲି ବେଶୀ ବେଶୀ କଲବଲ କରି କେଳେଇ କାଟି ଅନ୍ୟର ଜୀବନ ଖାଇବା ସାର ସିନା !! ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ଯା'ର ନିଜ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ସେ ପରର ଜୀବନ ନେଇ ଆଉ ନ ଖେଳୁ । ସେ ଫେରିଯାଉ—ଫେରିଯାଉ !

ଉଠିଆସି ଚଉକିରେ ବସିଲି । ଆଖିପଡ଼ିଲା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ । ସେଇ ଖାତା । ସେଇ ମୋର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କବିତା । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ମାତ୍ର । ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଶିହରି ଉଠିଲି—

'ସନ୍ଧ୍ୟା ଘୋଟିଆସେ ଧୀରେ
ବିଦେଶୀ ବଣିକ ବୋଇତ ବାନ୍ଧିଛି ମୋ ମନ ନଦୀର ତୀରେ' ।

କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ସିଏ ସହିବ ତ ? ଯାହାପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତା ଏତେ ଅଶ୍ରୁ, ସିଏ କ'ଣ ସହି ପାରିବ ? ସିଏ କ'ଣ ସହି ପାରିବ ଛନ୍ଦା ଫେରିଗଲେ ? ଛନ୍ଦା ଯେ ତାର ଆତ୍ମା । ଛନ୍ଦା ଯେ ତାର ପ୍ରାଣ । ଛନ୍ଦା ଯେ ତାର ବ୍ୟର୍ଥ ଜୀବନର ଛନ୍ଦହରା ଗୀତ । ଛନ୍ଦାକୁ ଛାଡ଼ି ସେ କେମିତି ରହିବ ? କେମିତି ରହିବ ? ତା'ହେଲେ ତ ମୁଁ

ଭୁଲ୍ କଲି । ଭୁଲ୍ କଲି ନିଶ୍ଚୟ । ···ଦେବ ! ଦେବ ! ତମେ ଛନ୍ଦାର । ତମେ ଛନ୍ଦାର; ତମେ ଆଉ କାହାର ନୁହେଁ । ଆଉ କାହାର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ···ତକିଆ ଉପରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ମୁଁ ପୁଣି ଫୁଲି ଫୁଲି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । କାନ୍ଦିବା ହିଁ ଖାଲି ସାର ।

● ପାଞ୍ଚ

କେ-କେ- କେତେ ଆଉ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ପଶିଥିବ ? ଚୁଲନା ଟିକିଏ ନଈକୂଳ ଆଡ଼େ ବୁଲି ଆସିବା । ଯାହା ପାଇଁ ଏତେ ଡର ସିଏ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ କଣ ଘାଟ ଜଗି ବସିନ୍ତି କ-କ-କହ୍ନେଇ ?

ରତନ !!—ମୁଁ କଟମଟ ତା' ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି ।—କ'ଣ ଏ ସବୁ କହି ଯାଉଛୁ ଫାଜିଲ୍ ?

ନା, ଭୁଲ୍ ହେଲା । ଆଉ କହିବି ନାହିଁ । ଭାବିଥିଲି ମନକଥା କହିଲେ ତମେ ଖୁ-ଖୁ-ଖୁସି ହେବ ।

ତୋ ମୁଣ୍ଡ ଗଣ୍ଡି ହେବ—ଠୋ ଠୋ ହସିଉଠିଲି । କୁଆଡୁ ଆସିଲା ଏ ଖନାଠା ? କାହିଁକି ଆସିଲା ମତେ ଜଳେଇ ମାରିବାକୁ ?

ରତନ ଯାତ୍ରାପିଲାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ । ମନୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଆଉ ନୀଳକଣ୍ଠର ବନ୍ଧୁ । ଠିକ୍ ସେମିତି ହସ, ସେମିତି କେଶ, ସେମିତି ପ୍ରୀତିବୋଳା ନରମ ଚାହାଁଣୀ । ଖାଲି ତଫାତ୍ ଏତିକି ସେ ଟିକିଏ ଖନା । ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ବି ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ କହୁଥିଏ—ରା-ରା ରାଣୀ । ତମେ ମୋ କୋ-କୋ-କୋଳରେ ବସିବ ନାହିଁ ?···ସେଇ ରତନ-ସେଇ ରତନ ମୋ ପାଖ ଛୁଡ଼ନ । ସେଦିନର ମନାନ୍ତର

ଘରେ ମନୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଦୂରେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଧନବଳ ତ ସାରା ଜୀବନରେ ଆଉ ଆସିବାକୁ ସାହସ କରିବେନି । ବାକି ରାଜା ଅର୍ଥାତ୍ କମଲ ବାବୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଆସି ନାହାଁନ୍ତି । ପରେ ଜାଣିଲି ସେ ଖାଲି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ରାଜା ନୁହଁନ୍ତି, ଗୃହମଞ୍ଚରେ ମଧ୍ୟ ରାଜା, ଅର୍ଥାତ୍ ଗାଁରେ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଧନୀ । ବିଶାଳ ଭୂସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ । କଥାରେ କହନ୍ତି—

‘କଅଁଳା ଛୁଆପାଖକୁ ଗଲେ ଲାଗିବ ପରି ।
ଦୁଃଖୀ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ କଲେ ମାଗିବ ପରି ।’

ସେହି ଭୟରେ ବୋଧେ ରାଜା ଦିନକୁଦିନ ଏମିତି ପାଖଛଡ଼ା ଦେଉଛନ୍ତି । ଖାଲି ଏଇ ରତନ—ରତନଟା ସାରୁ ପରବା । ନ ମିଶି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । କୌଣସି ବି ବଲାତବାଇଗଣର ଅଭିମାନ ବା ଅହଙ୍କାର ତା’ର ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଭଲପାଏ । ମନ ଖୋଲିଦିଏ ମନର ମଣିଷ ଭଳି ।

କ’ଣ ଯିବ ନାହିଁ ?

ଯିବ ଯେ, ମୋର ଭୟ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ନାରୀ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବାକୁ । ନା-ଋ ??

ଏଇ ଯେ, ଶକୁନ୍ତଳା ସାଙ୍ଗେ ବୁଲି ଯିବାକୁ କିଏ ସାହସ କରିବ ଏ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ଦିବାଲୋକରେ ।

ସେ କରକରି ହସିଲା । କହିଲା ମୁଁ ତ ଶକୁନ୍ତଳା ନୁହେଁ, ମୁଁ ଯେ ପ୍ରିୟମ୍ବଦା ।

ପ୍ରିୟମ୍ବଦା ?

ନୁହେଁ ? ଦୁଷ୍ମନ୍ତ ରାଜା ପାରିଧିକି ଆସିଛନ୍ତି । ମତ୍ତଗଜ ଭଳି ଘୂରି ବୁଲୁଛନ୍ତି କାନନସାରା । ଶକୁନ୍ତଳା କେମିତି ଏକା ଏକା ଯିବେ ମାଳିମାନଙ୍କୁ ଜଳ ଆଣି ? ମୁଁ ନ ଥିଲେ ପାଗଳ ମଧୁପ ତାଙ୍କୁ ଅଥୟ କରି ପକାଇବ ଯେ ।

ରଞ୍ଜନ !

ନା, ମୁଁ ପ୍ରିୟମ୍ବଦା ।

ସତେ, ଟିକିଏ ପାଖକୁ ଆସ ତ ପ୍ରିୟମ୍ବଦା ।

ସେ ସୁଧାର ପିଲଟି ଭଳି ପାଖକୁ ଲାଗିଆସିଲା । କହିଲା— କ'ଣ କୁହ ?

ନା, ସେ ଗୋପନ କଥା । କାନରେ କେବଳ କୁହାଯାଏ ।

ନୀରବରେ କାନ ବଢ଼େଇ ଦେଲି ସେ. ଆଗକୁ । କାନଟା ଜୋରରେ ମୋଡ଼ି ଧରି କହିଲା—ଆଉ ଦିନେ ? ଆଉ ଦିନେ ?

ନା, ନା, ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼, ଆଉ କହିବି ନାହିଁ । ଆଉ କେବେ କହିବି ନାହିଁ । ତମରି ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ସିନା ମୁଁ କ-କ-କହୁଥିଲି ।

ମୋ ଆନନ୍ଦ ! ମୋ ଆନନ୍ଦ ଇଏ କ'ଣ ବୁଝେ ? ଆଇ.ଏସ୍‌ସି. ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ ହୋଇ ଗୋଟାଏ ପାଗଳ ପାଇଁ—ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଯାତ୍ରାବାଲା ପାଇଁ···ଛି, ଛି, ନିଜେ ଭାବିଲେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ । ମୁଁ କାହିଁକି ଏମିତି କରୁଛି ? ମୁଁ କାହିଁକି ହୋଇ-ପଡ଼ୁଛି ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ? ଲୋକେ ଜାଣିଲେ କ'ଣ କହିବେ ? ମୁଁ ମୁହଁ ଦେଖେଇ ପାରିବି ତ ମୋ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଆଗରେ ?···

ନଈକୂଳକୁ ଦୁହେଁ ବୁଲି ବାହାରିଲୁ । ବାଟରେ ସେ କେତେ କ'ଣ ଗପୁଥାଏ । ମୋ ମନରେ କିନ୍ତୁ ଅସରନ୍ତି ଭାବନା । ଭାବନାର ଅଥଳ ସମୁଦ୍ର । ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହ ଇଉନିଭରସିଟିର ଫିଲସଫି ପ୍ରଫେସର ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି—ପ୍ରେମ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ନିଛକ ପାଗଳାମି । ଦୁର୍ବଳ ମନ ସବୁବେଳେ ଶସ୍ତା ଶିକାର ହୁଏ ପ୍ରେମର ।···ସିଏ ଯଦି ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖନ୍ତି, ଠୋ ଠୋ ହସିଉଠିବେ । କେମିତି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାହିଁବି ? ଆଉ ପ୍ରଫେସର ରାଓ, ଡକ୍ଟର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ମିସ୍ ଅନିମା ବୋଷ ବା ଡେପୁଟି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ନନ୍ଦ ଏମାନେ

ମତେ ଆଉ ମଣିଷ ବୋଲି ଗଣିବେ ନା ? ମୋର ସବୁ ଇଜ୍ଜତ କଡ଼ାକର ହୋଇଯିବ ଏମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆହେଲେ···

'ମୋର ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।'

ଶୁଣି ପାରିଲେ ବି ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁଲି ନାହିଁ । ଡଗଡଗ ଚାଲିଗଲି ରାସ୍ତାରେ ।

ମାନ୍ୟବରେଷୁ ! ମୋର ପ୍ରଣାମ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । କହିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ଏହିକି ଯେ···

ନହସି ରହି ପାରିଲି ନାହିଁ । କେଡ଼େ ଫାଜିଲ୍ ଏଇ ଲୋକଟା । କଥା କହିବାର ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖ ।

ଏହିକି ଯେ ଗତ ରାତିରୁ ଆମ୍ଭ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭୀଷଣ କଳହ ଲାଗିଅଛି । ଯେହେତୁ ଆମ୍ଭେ ଆମ୍ଭ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସ୍ୱାମୀ···

ଫେଁ ଫେଁ ହସିଉଠିଲି । କହିଲି—ଧନବାବୁ ! ମନାକରିଥିଲି ନା ଆପଣଙ୍କୁ ମୋ ସହିତ କଥା କହିବାକୁ ।

କେବଳ ବିପତ୍ତି କାରଣରୁ ଏ ଗତି କହୁଅଛି, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସ୍ୱାମୀ ହେବାରେ ଯେ ବିପଦ···

ଆହୁରି ଜୋରରେ ହସମାଡ଼ିଲା । କହିଲି—ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସ୍ୱାମୀ ଥାଏ ଆଜ୍ଞା, କାହାରି ଏକାଧିକ ନଥାଏ । ତାଛଡ଼ା ଏ ବାଜେ କଥା ମତେ କହି ଲାଭ କ'ଣ ? ମୋର ବେଳ ନାହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ।

ଚାଲି ଯାଉଥିଲି । ପଛରୁ ପୁଣି ଆର୍ତ୍ତ କଣ୍ଠ ଭାସିଆସିଲା—ଯେହେତୁ ଆପଣ ଏ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ଜଣେ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେହେତୁ ଆପଣଙ୍କ ଗୋଚରାର୍ଥେ ଜଣାଇଲି କି, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରମୋଦ ଦାସ······

ଯାଃ, ଫାଜଲ୍‌ଙ୍କ ଓସ୍ତାଦ୍ । ପ୍ରମୋଦ ଦାସ ପୁଣି ସ୍ବାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ! ପ୍ରମୋଦ ଦାସ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇପାରେନା, ହେଲେ ହେଇ ପାରେ ସ୍ବାମୀ ।

ନାଇଁ ଆଜ୍ଞା, ମୋ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପୂରାନାମ ହେଉଅଛି ସୌଭାଗ୍ୟ-ମୟୀ ସୁକୁମାରୀ ସୁନାଗୋରୀ ପ୍ରମୋଦ କୁମାରୀ ଦାସ ମହାପାତ୍ର । ଏ ଦେଢ଼ମାଇଲିଆ ନାଁ ସବୁବେଳେ ମୋ ପାଟିରେ ପଶେନା । ସେଇଥିପାଇଁ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ଡାକେ ପ୍ରମୋଦ ।

କାହିଁକି, ପ୍ରମି ବୋଲି ତ ଡାକିପାରନ୍ତେ ?

ମୁଁ ବି ଆଗରୁ କମେଇ ଖାଲି ପ୍ର ପ୍ର ଡାକୁଥିଲି । ସେ ମୋତେ ଘ ଘ ଡାକିଲେ, ଆଉ ମୋର ଏଇ ମଝିଆଁ ପୁଅଟା—ବଡ଼ବଢ଼ ବାଳୁଙ୍ଗା ଆଜ୍ଞା—ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ପ୍ରଘ ପ୍ରଘ ଡାକିଲା । ସାନପିଲାଟା, ସବୁବେଳେ ପ୍ରଘ କ'ଣ ପାଟିରେ ପଶନ୍ତା, ? ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ହେଲା ପଘ, ତା ପରେ ପଘା !!

ଆଉ ସେଇ ପଘାରେ ବାନ୍ଧି ଆପଣଙ୍କୁ ପିଟିଲା ନାଇଁ କାହିଁକି ?

ଛି, ଏତେ ଫାଜଲ୍ ଆପଣ, ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନେଇ ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ······

ଯାହା କୁହନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଏ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ମୁଁ ଆଉ ପାରିବି ନାହିଁ, ଏଣିକି ମୁଁ ମୋ ଦେଖିଲା କାମ କରିବି ।

କ'ଣ କରିବେ ?

ଦୁନିଆରେ ଏତେ ଧରମ ଝିଅ, ଧରମ ମା,' ଧରମ ଭାଇ, ଆଉ ମୋ ପାଇଁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଧରମ······

ବେଶ୍ ଯାଆନ୍ତୁ, ଯା' ଇଚ୍ଛା ତା' କରନ୍ତୁ । ଡୋଣ୍ଟ୍ ଟେଲ୍ ମି ନନ୍‌ସେନ୍‌ସ,- ରାଗରେ ମୋ ସର୍ବାଙ୍ଗ ଥରି ଉଠିଲା, ସିଧାସଳଖ

ଆଗେଇଲା । ଘନବଳ ; ପଛରୁ ଡାକୁଥାଆନ୍ତି—ଶୁଣନ୍ତୁ, ଶୁଣନ୍ତୁ, କଳହର ପ୍ରଥମ ହେତୁଟା......

ର-ର-ରଖ ତମେ ହେତୁ । ସହଳ ସହଳ ନଈକୂଳକୁ ନଗଲେ ଏଣେ ସଞ୍ଜ ହେଇଯିବ । ଆଉ ହେ-ହେ-ହେତୁ କ'ଣ କହୁଛ,—ରତନ କହିଲା ।

କୋମଳ କଣ୍ଠଟିଏ କେଉଁଠୁ ଭାସିଆସିଲା ।—ଶୁଣ । ଶୁଣିଯାଅ । ଘର ପାଖକୁ ଆସି ଦୁଆର ମୁହଁରୁ କଏ ଲେଉଟି ଯାଏ ?

ଚାହିଁଲା—ନାରୀ ! ଯୌବନ ପୂରାପୂରି ଲଭିଯାଇନ । ତଥାପି ମାତୃତ୍ୱ ନାରୀତ୍ୱ ଉପରେ ଟାଣି ଆଣୁଛି ଘନ ଆବରଣ । ଏଇ ବୋଧେ ପ୍ରମୋଦ କୁମାରୀ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ଧୂସର ଆଲୋକରେ ଦିଶୁଛନ୍ତି ବେଶ୍ ରହସ୍ୟମୟୀ ।

କହିଲା—ମୁଁ ଫେରିଆସେ ଭାଉଜ । ତମ ପାଖରେ ଓଳିଏ ବସିବ ।

ଭା-ଉ-ଜ, ! ମୁଁ ନନ୍‌ସେନ୍ ଷ୍ଟୁପିଡ଼ ଫୁଲ୍, ଆଉ ସିଏ ଭାଉଜ' !—ଘନବଳ ଆଁ କରି ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ହସିଲା । କହିଲା—'ଉଚ୍ଚମନା ଉଚ୍ଚେ ଅମୃତ ଲଭଇ ନୀଚମନା ଲଭେ ବିଷ' ।

ଉଚ୍ଚମନା ! ! ହେ ଆପଣ ଚଣ୍ଡୀକି ଦେଖିଛନ୍ତି ? ଆଉ ସେଇ ପଠଉଣୀ ? ନୁହଁ ମ ନୁହଁ । ତାଠଉଁ ସହସ୍ର ଗୁଣରେ ଇଏ ବଡ଼ । ସ୍ୱା'କୁ କ'ଣ କମ୍ ଠଉରେଇଲେକି ? ଇଏ ରଣଚଣ୍ଡୀ, ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡୀ, ମହାଚଣ୍ଡୀ......

ଥାଉ ଥାଉ । ତାଙ୍କ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଆପଣଙ୍କ ମୁହଁରୁ କଏ ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁନା ।

ଭାଉଜ ତମତମ ହେଇ ଉଠିଲେ, କହିଲେ—

ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଧୁଅ ନା
ପର ଗୋଡ଼ରେ କାଦୁଅ ଲଗିଲେ
ତା'ଙ୍କୁ ସାତଥର କର ଧୁଅ,

ଦେଖୁଛ—ଦେଖୁଛ—ଏ ଗୁହାବାଲୀ ମାଇକନିଆକୁ ଦେଖୁଚ ଟିକ ? ଆଃ, ଖାଲ ମଞ୍ଚ ହୋଇଥିଲେ ନା ପିଟି ପିଟି ତୋ ପିଠିରୁ ଛାଲ ଉତାରି ଦିଅନ୍ତ ।

ଆଉ ଏଠି ପିଟିଲେ ?—ହସି ହସି ମୁଁ ପଚ୍ଛରିଲ ।

ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା ଧନବଲଙ୍କର—କହିଲେ-କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ଏଠି ଖାଲ ଆଁ କହିଲେ ଖାଁ କହୁଛନ୍ତି । ଦିନେ ଗୋଟାଏ ଚଟକଣା ପକେଇଥିଲି ଯେ ସାତଦିନ କବାଟ କଲ ଶୋଇଲେ । ଡାକ ଡାକ ଫାଟିଫୁଟି ଗଲ । ଉଠିଲେ ନା ଚୁଲିରେ କୁହୁଲା ପକେଇଲେ । ପିଲା ତିନିଟାକୁ ନେଇ ଯୋଉ କଲବଲ ହେଉଛି ଆଜ୍ଞା । ଏ ଯାଏ ହାତରୁ ହଳଦି ଛାଡ଼ି ନ ଥିବ ।

ବେଶ୍, ଭଲ ହେଉଛି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣ ଅଭିନେତ୍ରୀ ଠଉରେଇ-ଛନ୍ତି ନା ?

କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ସେଇ ଅଭିନେତ୍ରୀ ହୁଅନ୍ତି ଯିଏ, ଯିଏ ବି କ'ଣ ଟିକଏ ଆସିଲେ ? ଏଇ ରତନକୁ ଡାକଲି ଯେ ଆସିଲାତ ନାହିଁ, ଓଲଟି ହସି ହସି କହିଲା—ଧନ ଭାଇ ! ଫା, ଫା'—

ମାଇଲେ ମାଇଲ ବେଶ୍ କଲ ହାତେ ରନ୍ଧବାଡ଼ି ଖା'
ଚୁଲି ଫୁଙ୍କି ଫୁଙ୍କି ନିଶ ପୋଡ଼ଲେ ମାଡ଼ର ଅସୁଲ ଫା' ।

ବେଶ୍ କରୁଛି । ଭଲ କରୁଛି, ବଦ୍‌ମାସକୁ ଶାସ୍ତି ହିଁ ଲୋଡ଼ା ।

ବ-ଦ୍-ମା-ସ ? ?

ଆଉ ତା'ଙ୍କୁ ପଚ୍ଛର କାଲ କାହିଁକି କଲ ଲଗିଲା ?—ଭାଉଜ କହିଲେ ।

କ'ଣ ଦେଲେ ? ସୀତାର ଦେଲେ ବୋଧେ ?

ହଁ ସୀତାର !! ହାତେ ଲମ୍ବା ହେବ । ଅଥଚ୍ୟ ହେଉଥାଏ । ଗର୍‌ଗାଜୁଥାଏ ଖାଲି ।

ହସିଲି । କହିଲି—କ'ଣ ସାନପୁଅକୁ ଦେଇଗଲେ କି ?

ଲୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ ଆଜ୍ଞା, ସେ ଛୁଆଟା ଭେମାରଡ଼ ଗୁଡ଼ୁଥାଏ । କହିଲେ—ନଅ, ନଅ, ଆ'କୁ ସମ୍ଭାଳ । ଭଲ ଗତ ଅଛୁ ତ ଧଇକରି ବସ, ନଇଲେ ଆଜ ଏ ଘରେ ନିଆଁ ନଗେଇ ଦେବ ।

ତା'ପରେ ବୋଧେ ଆପଣ ସତେ ସତେ ନିଆଁ ଲଗେଇ ଦେଲେ । ଆରମ୍ଭ କଲେ କଜିଆ, ନା ?

ନା—ସେ ଦୃଢ଼କଣ୍ଠରେ କହିଲେ—ମୁଁ ଏତେ ଗ୍ରେଟଲୋକ ନୁହେଁ । ମୁଁ ନୁହେଁ ଏତେ ଅଧମ ।

ନା ଆପଣ ଉତ୍ତମ, ମୁଁ ଜାଣେ । ଲୁହନ୍ତୁ କଣ ହେଲା ତା'ପରେ ?

ସବୁ ମାଟି ହେଇଗଲା । ଏତେବଡ଼ ଶ୍ରାବଣ ସଞ୍ଜଟା ମାଟି ହେଇଗଲା ଘଡ଼କେ ।

କାହିଁକି, ସାନଛୁଆକୁ ଧରି ଖେଳେଇଥିବେ ଶରଧାରେ—

ଆଃ, ଯୋଉ ଛୁଆ ! କାନ୍ଦକାନ୍ଦ ଅସ୍ଥିର । ଯେତେ ବୁଝେଇଲେ କ'ଣ ବୁଝୁଛି । କୋଳରେ ଶୁଆଇ ବସି ବସି ଗେଲି କଲି । ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ ତ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ମନେ ପଡ଼ିଲା ଆମ ଗାଁ ନଖେଇ ପାଲୁଣୀ ।

ବେଶ୍ ତ ଗେଲି କରି କରି ଶୋଇ ପକେଇଥିବେ ପୁଅକୁ ।

ସେଇ ଗେଲରୁ ତ ସବୁ ତେଲ ବାହାରିଲା ଆଜ୍ଞା । ସବୁ କଲି ତ ସେଇଠି ।

କାହିଁକି, କ'ଣ ହେଲା ?

ଭଞ୍ଜଙ୍କୁ ସିନା ଭୁଲିଥିଲି । ଭୁଲି ପାରୁଥିଲି କୋଉଠି ସେ ମେଘବାଦଲ ରାତି—ସେ ଶ୍ରାବଣ କୃଷ୍ଣନବମୀ । ଗେଲ କରୁ କରୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇଗଲି । ପାଟିରୁ କ'ଣ ବୋଲି କ'ଣ ବାହାରିଗଲା ।

କ'ଣ ବାହାରିଲା ?

ଝୁଆକୁ ତ ଖେଳଉଥିଲି । ସେ ଟିକିଏ ବେଶୀ ବେଶୀ କାନ୍ଦିଲା । ଗୋଡ଼ ହଲେଇ ହଲେଇ କହିଲି—

'ଆହା ଲୋ !
ମୋ ଧନକୁ କିଏ ମାରିଲା ଲୋ !
ମତେ ମରଣ ହଉ ଲୋ !
ମୋ ଧନକୁ ମରଣ ହଉ ଲୋ !'

ଆଁ !—ଧନକୁ ମରଣ ହଉଲୋ ! ! !—ମୁଁ ଠୋ ଠୋ ହସି-ଉଠିଲି । —କେଡ଼େ ପାଗଳ୍ ଆପଣ । ଭାଉଜ ଆପଣଙ୍କୁ ନ କାମୁଡ଼ି ଯା' ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଛାଡ଼ିଥାନ୍ତା—ଛାଡ଼ିଥାନ୍ତା ସେ ଚଣ୍ଡୀ ? ଗୋଟାପଣେ ପରା କଞ୍ଚା ଖାଇଯାଇଥାନ୍ତା । ହେଲେ ସିଏ ଯେମିତି ଆସିଛି ନା, ମୁଁ ଝୁଆକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଦେ' ଡିଆଁ ଟା ମାରିଲି ଯେ ଯାଇଁ ଅଳକା ସେପଟେ ।

ହସି ହସି ପେଟ ପଚାଶ ହେଲା । ରସର ଅସରନ୍ତି ଭଣ୍ଡାର ଇଏ । ଦୁନିଆଟା ସାଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗ କରି କରି ଶେଷରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସାଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗ ! ପୁଅ ସାଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗ ! ଏଡ଼େ ଟିକିଏ କଅଁଳା ଝୁଆକୁ ନେଇ ବି ହାସ ପରିହାସ ! ! ଏ ଯୁଗର ଅଭିମାନୀ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ହୁଏତ ୟା'ଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ କରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ୟା'ଭିତରେ ଯେ କେତେ ଜୀବନ ଅଛି, କେତେ ମହକ ଅଛି, ସେଇଆ ମୁଁ ଖାଲି ମନେ ମନେ ଭାବୁଥିଲି ।

କ'ଣ ହେଉଛିଟା ଶୁଣିଲ ତ ?—ଭାଉଜ ପଚାରିଲେ ।

ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସିଲି । କହିଲି—ସବୁ ଶୁଣିଲି । ଷୋଳଅଣା ଭୁଲ୍ ଘନବାବୁଙ୍କର ।

ମୋର ? ?

ହଁ, ହଁ, ଆପଣଙ୍କର । ହାତ ଯୋଡ଼ନ୍ତୁ । କ୍ଷମା ମାଗନ୍ତୁ । ମାଗନ୍ତୁ କ୍ଷମା ।

ଘନବଲ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲେ । କହିଲେ—ମା' ଚଣ୍ଡି ! ମା' ସୌଭାଗ୍ୟମୟୀ ସୁକୁମାରୀ ସୁନାଗୋରୀ ପ୍ରମୋଦ କୁମାରୀ ଦାସ ମହା-ପାତ୍ର ! ତୋତେ ଦଣ୍ଡବତ ଲୋ ମା ଦଣ୍ଡବତ । ହେଇ ଅନା, କାନ ମୋଡ଼ି ହଉଛି । ମୋର କାଇଲ, ମୋର କସୁର, ମୋର ଭୁଲ୍, ମୋର ଦୋଷ, ମୋର ଅପରାଧ······

ବେଶ୍ ବେଶ୍, ସେତିକି ହେଲା । ଆଉ କେବେ ଏପରି କରିବେ ନାହିଁ—ମୁଁ କହିଲି ।

କହିଲେ—ଆଜ୍ଞା ।

ସଞ୍ଜ ହେଇ ଆସିଥିଲା । ଆଉ ନଈକୂଳକୁ ଯିବା ହେଲା ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ଦୁହେଁ ଫେରିଲୁ । ପାଦେ ଆସିଛୁ କି ନାହିଁ, ରତନ ଫେଁ ଫେଁ ହସି ଉଠିଲା । ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି—ଘନବଲ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣିପାତ କରୁଛନ୍ତି ଭଗବାନଙ୍କୁ, ଆଉ କହୁଛନ୍ତି—ପ୍ରଭୁ ହେ ! ମତେ ଆର ଜନ୍ମକୁ ନାରୀ କର । ନାରୀ କର ।

ହସି ହସି ଲେଟକୋଟି ହେଇପଡ଼ିଲା । ରତନ କହିଲା—ଘ-ଘ-ଘନଭାଇର ସବୁଦିନେ ଏଇକଥା··କହିଲି—ଆଉ ତୋ-ତୋ ତୋର କେଉଁ କଥା ?

ସେ କହିଲା—ଯାଃ ।

● ଛଅ

ନା, ଆପଣ ଭୁଲ୍ କଲେ । ଆପଣ ସେଦିନ ଛନ୍ଦାକୁ ଫେରେଇ ଦେଇ ନିଶ୍ଚେ ଭୁଲ୍ କଲେ—ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ କମଳ-ବାବୁ ।

ବସି ବସି ସେଇ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କବିତାଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଥିଲି । ମୁହଁ ଟେକି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି ।

ନିଜେ ନିଜେ ପିଞ୍ଜରା ଭିତରକୁ ଉଡ଼ି ଆସିଥିଲା ଯୋଉ ଚଢ଼େଇ, ଆପଣ ତାକୁ ନିର୍ବୋଧଙ୍କ ଭଳି ପୁଣି ଖୋଲିଦେଲେ କାହିଁକି ? ମୁଁ ତ କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହିଁ ଆପଣଙ୍କର ଏ ମତିଭ୍ରମ ହେଲା କେମିତି ।

ହସିଲି । କହିଲି—କିଏ ଦେଲା ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ଖବର ?

ଘନଶ୍ୟାମ, ସେଇ ତ ସବୁ ଖବର ରଖନ୍ତି ।

ଯାହାହେଉ, ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୟସ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ତା'ହେଲେ ।

ନା, ପରିହାସର କଥା ନୁହେଁ । କାହିଁକି ଆପଣ ଫେରେଇ ଦେଲେ ବନର ହରିଣୀଟିକି ।

ବନର ହରିଣୀ ଧରିହଏ କମଳ ବାବୁ । ଧରିବା ସହଜ । କିନ୍ତୁ ମନର ହରିଣୀଟିକି କ'ଣ ସହଜେ ଧରି ପାରିବେ ?

କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲା ।

ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲା ତା ଦେହ, ମନ ନୁହେଁ । କାହାକୁ ବାନ୍ଧିବେ ଆପଣ ? ମାଟିପିଣ୍ଡଟାକୁ ବାନ୍ଧିରଖିଲେ ଖାଲି ଲୋକେ ହସିବେ ସିନା !

ଆଉ ତା'ମନ କ'ଣ ଫେରିବ ନାହିଁ ?

ମନ ଫେରେନା । ଫଟା ଦର୍ପଣ ଯୋଡ଼ ହୁଏନା । ମନକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବା ଯାହା, ପବନକୁ ଧରିବା ଫାଶ ବସେଇବା ସେଇଆ । ଖାଲି ନିର୍ବୋଧତା କମଳବାବୁ, ଚରମ ନିର୍ବୋଧତା ।

ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲେ । କହିଲେ—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣିଛି ସେ କୁଆଡ଼େ ନିଜେ କହିଥିଲା ଦେବ କୋଳକୁ ଫେରିଆସିବ ବୋଲି ।

ସେ କହି ନ ଥିଲା, ମୁଁ କୁହାଉଥିଲି ତା ମୁହଁରେ । ମୁଁ ଆଣି ତାକୁ ବସେଇଥିଲି ଦେବ କୋଳରେ । ଆଉ ଠିକ୍ ଏ ଯେମିତି ନିର୍ମଳ କଥା କହୁଛି ସେ ଦେବ ଗୁଡିରେ ଗୋଇଠା ମାରି ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲା ନିର୍ମଳ କୋଳକୁ । ଆପଣ କ'ଣ ଗୁହାଁନ୍ତି, ସେ ବାରବାର ଏମିତି ଆସୁଥିବ ? ବାରବାର ଦେବ ଗୁଡିରେ ପଦାଘାତ କରୁଥିବ ? ଏତେ ପଦାଘାତରେ ଦେବ ବଞ୍ଚିବ ତ ??

କମଳବାବୁ ନୀରବ ହେଲେ । ନୀରବରେ ବହୁ ସମୟ ବିତିଗଲା । କହିବାକୁ କାହାରି କିଛି ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ଆସେ ତାହାହେଲେ ।

ହଠାତ୍ ଏମିତି ଆସି ଚାଲିଯିବେ ?

ନା, ବେଳ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ତା' ନ ହେଲେ ଅବସ୍ଥା ଭେଣେ ସାଂଘାତିକ ।

ସାଂଘାତିକ ??

ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ସେ କହିଲେ—ହଁ, ସାଂଘାତିକ । ଦେବ ବୋଧେ ଆଉ ବେଶୀ ସମୟ ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ ।

ଏଁ!!!—ମୁଁ ପାଗଳଙ୍କ ଭଳି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି—କ'ଣ ହୋଇଛି ? କ'ଣ ହୋଇଛି ତାଙ୍କର ??

କାଲି ରାତି ବାରଟା ବେଳେ ନଈକୂଳରେ ବୁଲୁବୁଲୁ ବନ୍ଧ ଉପରେ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଗୁଡିରେ ଖୁବ୍ ଜୋର୍‌ରେ ମାଡ଼ ଲାଗିଛି ।

ହାତଗୋଡ଼ ଛୁଣ୍ଡି ନହୁ ନୁହାଣ । କାଲ ରାତି ବାରରୁ ଆଜି ଦିନ ଦୁଇ ହେଲା, ଚେତା ଫେରିନାହିଁ ।

ଓଃ !—ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନଥିଲା । ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । କହିଲି—ଚାଲନ୍ତୁ, ଚାଲନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର ।

ଆପଣ ଯିବେ ??—ସେ ନିବୋଧଙ୍କ ଭଳି ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ।

କହିଲି—ହଁ ଯିବ । ଯିଏ ଚୋରି କରିଛି ତାଙ୍କର ହାଜଲି ଧନ—ନୟନର ମଣି, ସିଏ ନଗଲେ—ସିଏ ନତଜାନୁ ହୋଇ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା ନକଲେ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ, ଅନ୍ୟାୟ ହେବ—ମୁଁ ଝଡ଼ ବେଗରେ ଛୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲି । ସେ ଅନ୍ୟନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ମୋ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁଲେ ।

କମଳବାବୁଙ୍କ ଘର ସେଠୁ ଦେଢ଼ ମାଇଲ । ଦେବ ପାଗଳ ହେଲାଦିନୁ ନିଜ ଘରକୁ ଯାଏନା । ବୁଲୁ ବୁଲୁ କୋଉଠି ଗଛମୂଳରେ ନଈକୂଳରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଦିନ କମଳବାବୁ ତାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଘରକୁ ନିଅନ୍ତି । ନିଜ ହାତରେ ଖୁଆଇ ପିଆଇ ଶେଯ ପାରି ଶୁଆଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏତେବଡ଼ ଗାଁଟା ଭିତରେ କେବଳ କମଳବାବୁ ହିଁ ଜଣେ ଲୋକ ଯାହାଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ଟିକିଏ ଦୟା ଉଠେ ଏଇ ପାଗଳଟା ପାଇଁ । ବୋଧେ ପୂର୍ବର ସମ୍ପର୍କ ଭୁଲି ପାରି ନାହାଁନ୍ତି । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କି କେବେ ବଭ୍ରୁବାହନକୁ ଭୁଲିପାରେ ?

ମୁଁ ଅଧୀର ହୋଇଉଠିଲି । କହିଲି—ଆଉ କେତେ ବାଟ କମଳବାବୁ ! ଆଉ କେତେ ବାଟ ?

ଏଇତ ଦିଶିଲାଣି । ଏଇ ବରଗଛଟା ପାରିହେଲେ ଘର ।

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁ, ସେତେବେଳକୁ ବି ତା ଚେତା ଫେରି ନାହିଁ । ଘର ଶୂନ୍‌ଶାନ୍ । ହୋମିଓପ୍ୟାଥିକ୍

ଡାକ୍ତର ଜଣେ ନୀରବରେ ପଦଚାରଣା କରୁଛନ୍ତି । କମଳବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମାୟାଦେବୀ ବସି ଆଉଁସି ଦେଉଛନ୍ତି ମଥା । ମୁହଁରେ ବିଷାଦର ଘନ କାଳିମା ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମୁଁ ନୀରବରେ ଠିଆହେଲି । ତା ପରେ କହିଲି— କମଳବାବୁ ! ଏ ଭାବିବାର ବେଳ ନୁହେଁ । ଆପଣ ସାଇକେଲ୍‌ରେ ଶୀଘ୍ର ଛୁଟିଯାଆନ୍ତୁ ଜଗତସିଂପୁର । ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଧରିଆଣିବେ । ମୋ ନାଁ କହିଲେ ସେ ଉଠି ଆସିବେ ବସିବା ସ୍ଥାନରୁ ।

ପଦେ ଉତ୍ତର ନ କରି କମଳବାବୁ ସାଇକେଲ୍‌ରେ ଉଠିଲେ । ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇଁ ମାୟାଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲି । ହୋମିଓପ୍ୟାଥିକ୍ ଡାକ୍ତର କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଔଷଧ ଦେଇ କହିଲେ— ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଆସୁଛି । ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ଆସିଲେ ମତେ ଖବର ଦେବେ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ମାୟାଦେବୀ ଓ ମୁଁ ବସି ରହିଲୁ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି । କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ । ନୀରବ, ନିଶ୍ଚଳ, ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ।

ସେତେବେଳେ ବର୍ଷା ଦିନ । ଅଳକା ଦି'କୂଳ ଖାଉଛି । ରହି ରହି ଅସରାଏ ଅସରାଏ କଷି ଦେଇ ଯାଉଛି ମେଘ । ରାସ୍ତାଘାଟ କାଦୁଅ ଓ ଚକଟା ମାଟିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । କେମିତି କମଳବାବୁ ଯିବେ, କେମିତି ଡାକ୍ତରବାବୁ ଆସିବେ, କେମିତି ପାରହେବେ ଅଳକା ନଇ—ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୁହଁ ଉପରେ ଯେମିତି କଳାହାତ ବୁଲେଇ ଦେଇଗଲା କିଏ । ଅନ୍ତର ଥରି ଉଠିଲା ।

କେତେବେଳ ଏମିତି ଅତୀତ ହୋଇଛି ଜଣା ନାହିଁ । ତନ୍ଦ୍ରା ତୁଟିଲା ବାହାରର ଗୋଳମାଳରେ । ଘର ଭିତରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ, ହୋମିଓପ୍ୟାଥିକ୍ ଡାକ୍ତର

ସଦାନନ୍ଦ, ଆଉ କମଳବାବୁ । ପଟ୍ଟନାୟକ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ହସିଲେ, କହିଲେ—ତମେ ଏଠି ?

ଏଠି ମୋ ମାଉସୀ ଘର ।

ଘାଇ ଭଲ ଅଛନ୍ତି ?

ଭଲ ଅଛନ୍ତି ।

ତା' ପରେ ସେ ରୋଗୀକି ଦେଖିବସିଲେ । ଷ୍ଟେଥିସ୍କୋପରେ ଛାତି, ପେଟ, ପିଠି ଦେଖିବାପରେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି ଅନେକ ସମୟ କ'ଣ ପରୀକ୍ଷା କଲେ । କହିଲେ—ଭୟ କରିବାର ବିଶେଷ କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ରୋଗୀର ହିଷ୍ଟ୍ରି ଜାଣେ । ଫିଜିକାଲ୍ ସକ୍ ଅପେକ୍ଷା ତା'ର ମେଣ୍ଟାଲ ସକ୍ ବେଶୀ । ତେବେ ମୁଁ ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍ ଦେଉଛି । ଗୋଟାଏ ଯୋଡ଼ାଏ ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍ ପରେ ହୁଏତ ସେନ୍‌ସ ଫେରିଆସିବ ।

ଛାତିରେ କ'ଣ ଖୁବ୍ ଜୋର ଆଘାତ ଲାଗିଛି ?—ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

ମନେ ତ ହେଉ ନାହିଁ, ତେବେ ଏକ୍‌ସରେ' କରିପାରିଲେ ଟିକିଏ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । କାନ୍ ଇଉ ରିମୁଭ୍ ହିମ୍ ଟୁ କଟକ୍ ?

ଦେଖାଯାଉ, ଆଗ ସେନ୍‌ସ ଫେରୁ ।

ସେ ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍ ଦେଲେ । ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଶିଶି ଦେଲେ । ବୋଧେ ସ୍ମେଲିଙ୍ଗ୍ ସଲ୍ଟ ହେବ । କହିଲେ—ଏଇଟାକୁ ବରାବର ରୋଗୀର ନାକ ପାଖରେ ଦେଖାଅ । ଆଉ ଏହି ମିକ୍‌ସ୍‌ଚରଟା—ପ୍ରତି ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଅନ୍ତରରେ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ତାଙ୍କର ଉପଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ କାମ କରାଗଲା । ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ସେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍ ଦେଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସଞ୍ଜ ସାତ । ତଥାପି ଚେତା ଫେରି ନାହିଁ । ଛାତିରେ ମୋର

ରକ୍ତ ନ ଥାଏ । କମଳବାବୁ କାଠ ହେଇଯାଇଥାନ୍ତି । ମାୟାଦେବୀଙ୍କ ଆଖିରୁ ଦରଦର ଲୁହ ଗଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ବଡ଼ କରୁଣ ସେ ପରିସ୍ଥିତି । ଏବେ ବି ସେ କଥା ଭାବିଲେ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି । ହୋମିଓପ୍ୟାଥିକ୍ ଡାକ୍ତର ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଫେରିଗଲେ । ମୁଁ ବୁଝିଲି ତାଙ୍କ ଫେରିବାର କାରଣ । ନିରାଶାର କଳା ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଆସିଲା ଚଉଦିଗୁ ।

ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ପୁଣି ନାଡ଼ି ଦେଖିଲେ । ପୁଣି ଛାତିରେ ଷ୍ଟେଥିସ୍କୋପ୍ ଲଗେଇ ଘନଘନ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କହିଲେ—ଯୁଁଙ୍କ ବାପା କାହାନ୍ତି କମଳବାବୁ ? ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ ଶୀଘ୍ର ଖବର ଦିଅ ।

ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । କଇଁକଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି । କହିଲି - ଇଜ୍ ଇଟ୍ ଭେରୀ ସିରିଅସ୍ ଡକ୍ଟର ?

ସେ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲେନି ।

ମୁଁ ଆହୁରି ଜୋରରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି । କହିଲି—ଡକ୍ଟର, ଡକ୍ଟର ! ଟେଲ୍ ମି ହ୍ୱାଟ୍ ଇଜ୍ ଦି କଣ୍ଡିସନ୍ ??

ଡୋଣ୍ଟ୍ ୱେପ୍ରି । ଆଇ ଆମ୍ ହ୍ୱିଅର୍ । —ସେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଇଂଜେକ୍ସନ୍ ଦେଲେ । ପୁଣି ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଛାତି । ରାତି ଆଠ । ତଥାପି ଚେତା ଫେରିଲା ନାହିଁ ।

ବାହାରେ ପ୍ରଳୟର ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ ଚାଲିଛି । ଝଡ଼, ବର୍ଷା, ବିଜୁଳି, ଘଡ଼ଘଡ଼ିରେ ଆକାଶ ଫାଟୁଛି । ଯେମିତି କାହାର ବିକଳ କ୍ରନ୍ଦନ ସାଇଁସାଇଁ ଭାସି ଆସୁଛି ପବନରେ । ଗଛ ଡାଳରେ ରହି-ରହି ଗୋଟାଏ ପେଚା ଡାକିଲା ।

ମୁଁ ଅନ୍ଧ ହୋଇଗଲି । ପାଗଳ ହୋଇଗଲି । ସବୁ ଲଜ୍ଜା ସରମ ଭୁଲି ଯାଇ ବସିପଡ଼ିଲି ତା ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ । ମୁହଁରେ ବାରବାର ହାତ ବୁଲେଇ ଡାକିଲି-ଦେବ ! ଦେବ ! ଦେବ !

ଡାକ୍ତର ନୀରବ । କିଛି କହିବାର ବା କରିବାର ତାଙ୍କର ନାହିଁ । କମଳବାବୁ କହିଲେ—ଆଉ ଗୋଟାଏ ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍‌···

ଡାକ୍ତର ମୁହଁ ଫେରେଇଲେ । କହିଲେ— ଲାଭ ନାହିଁ । ଶେଷ ସମୟ !!

ଓଃ, ମୁଣ୍ଡରେ ମୋର ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ସତେକି । ଖଟବାଡ଼ରେ ମୁଣ୍ଡଟା ତାଇକିନା ପିଟିଦେଲି ।······

କିନ୍ତୁ··· କିନ୍ତୁ ଇଏ କ'ଣ ହେଲା ? ଇଏ କ'ଣ ହେଲା ? ହଠାତ୍ ଝଡ଼ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା କେମିତି ? କେହି କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲେ । ଗାଢ଼ କଳାମେଘ ଅନ୍ତରାଳରୁ ହଠାତ୍ ଉଠି ଆସିଲା ଚନ୍ଦ୍ର !!··· ଏଁ ଏଁ, ମୁଁ ନିଜ ଆଖିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ । ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ଏହା ସ୍ୱପ୍ନ ନା ସତ୍ୟ । ରୋଗୀ ହଲଚଲ ହେଲା । ଆଖି ଖୋଲି ଚାହିଁଲା !!

ଡାକ୍ତର ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ମାୟା ଦେବୀ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ପାଖକୁ । କମଳବାବୁ କାହା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭୂଇଁରେ ମଥା ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଡାକ୍ତର ପୁଣି ନାଡ଼ି ଦେଖିଲେ । କହିଲେ—ଆଉ ଭୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଷ୍ଟିମୁଲେଟିଂ ଡୋଜ୍ ଦେଉଛି । ଟିକିଏ ଦୁଧ ଗରମ କରି ଆଣ ।

ମାୟାଦେବୀ ଛୁଟିଗଲେ । ମୁଁ ତା ମୁଣ୍ଡ ହଲେଇ ଡାକିଲି —ଦେବ ! ଦେବ ! ··· ସେ ଆଖି ଖୋଲିଲା । କିନ୍ତୁ ଚିହ୍ନି-ପାରିଲା ନାହିଁ । ଚିହ୍ନିପାରିଲା ନାହିଁ ବି କମଳବାବୁଙ୍କୁ । ଡାକ୍ତର

କହିଲେ— ଡୋଣ୍ଟ ଡିଷ୍ଟର୍ବ୍ ହିମ୍। ଲେଟ୍ ହିମ୍ ଟେକ୍ ରେଷ୍ଟ୍ ଫର୍ ଦ' ହୋଲ୍ ନାଇଟ୍।

* * *

ରାତି ପାହିଲା। ଠିକ୍ ଭୋର ହୋଇନି। ପୂରୁବ ଆକାଶରେ ଖାଲି ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟିଛି ମାତ୍ର। କମଳବାବୁ ଓ ଡାକ୍ତର ଏଯାଏ ଉଠି ନାହାନ୍ତି। ରୋଗୀର ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଯାହା ଦେଖିଲି ପ୍ରାଣ ପୁଲକିତ ହୋଇଗଲା। ପାଗଳ ମନକୁମନ ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ କ'ଣ କହୁଛି, ଗୀତ ବୋଲୁଛି ବୋଧେ। ମାୟାଦେବୀ ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି। ମୁଁ ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା ଭଳି ଯାଇ ତା ଆଗରେ ଠିଆ ହେଲି। ତାର କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ। ସେ ଅତି କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ ଗାଉଛି

'ହଂସୁଲି ତୂଳରେ ସହି ରେ
ନିଦ୍ରା ଯେ ଆସଇ ନାହିଁ,
ଫଳ ମୂଳ ଖାଇ ଡାଳରେ ଶୋଇ ରେ ରାମାରତନ!
କି କାଳ ବଞ୍ଚିବୁ ତୁହି।'

ମୋର ସବୁ ସରାଗ ଘଡ଼ିକେ ମଉଳିଗଲା। ଏଇ ଆନନ୍ଦ! ଏଇ ଗୀତ! ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା। କମଳବାବୁ ଆରଘରୁ ଡାକିଲେ— ମାୟା! ମାୟା?··· ମାୟାଦେବୀ ଉଠିଗଲେ! କେଜାଣି କାହିଁକି ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ଭଳି ମୁଁ ଯାଇଁ ବସି ପଡ଼ିଲି ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନରେ, ଆଉ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଣି କୋଳରେ ରଖିଲି ପାଗଳର ମଥା। ତଥାପି ତାର ଚେତନା ନାହିଁ। ସେ ବୁଝୁ ନାହିଁ କିଏ ଆସିଲା, କିଏ ଗଲା, ତା ମୁଣ୍ଡ କୋଉଠି ଅଛି—ତକିଆରେ ନା କୋଳରେ।

ସେମିତି ବିଭୋର ହୋଇ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଆଉ ପଦଟିଏ ଗାଇଲା—

'ନ ପାରିବୁ ଅସକତେ ରେ
ନିସତେ ବସିବା ପଥେ,
ନଳ ଜାତ କଲେ କଳଜ ନେବେ ରେ ସୀମାରତନ !
କି ଦୁଃଖ ନ ଦେବୁ ମୋତେ ।

ଅପ୍‌କନା ବୁନ୍ଦାଏ ଜଳ ମୋ ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା, ଆଉ ପଡ଼ିଲା ଠିକ୍ ତା ଆଖି ଉପରେ । ସେ ଗୁଡ଼ଉଁକନା ମତେ ଗୁହିଁଦେଲା । —ଆଁ, ତମେ !!—ଚମକିଉଠିଲା ସେ । କହିଲା—ତମେ ଆସିଛ ? ତମେ ? ? ଛନ୍ଦା ! ଛନ୍ଦା !···ସେ ଗୋଟିପଣେ କୁଣ୍ଢେଇ-ଧରିଲା ମତେ । ପାଞ୍ଚ ବରଷର ଛୁଆଟି ଭଳି କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଅଳି କରି କରି କହିଲା—ତମେ ଯାଅନି । ତମେ ମତେ ଛାଡ଼ି ଗୁଲି ଯାଅନି ଛନ୍ଦା । ତମେ ଗଲେ ମୁଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବଞ୍ଚି ପାରିବି ନାଇଁ । ମୁଁ ମରି-ଯିବି । ମରିଯିବି ଛନ୍ଦା । ମତେ ରଖ । ମତେ ବଞ୍ଚାଅ । ମତେ କୋଳକୁ ନିଅ ଛନ୍ଦା କୋଳକୁ ନିଅ·········

ସେ ଉଠିପଡ଼ି ମୋ ମୁହଁ ପାଖକୁ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଆଣିଲା । ଓଠକୁ ଓଠ ଛୁଇଁବା ଉପରେ । ମୁଁ ତାର ତପ୍ତ ନିଃଶ୍ୱାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲି । କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ କ'ଣ ହେଲା, ସେ ଅପ୍‌କନା ରହିଗଲା । କହିଲା—ଏଁ, ଏଁ ତମେ ? ତମେ ତ ଛନ୍ଦା ନୁହଁ । ଛନ୍ଦା ନୁହଁ । ତମେ କିଏ ? କିଏ ତମେ ରାକ୍ଷସୀ, ପିଶାଚୀ, ସଇତାନ୍ ? ? ନା ନା, ନା ନା, ତମେ ଯାଅ । ତମେ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଗୁଲିଯାଅ ଏଠୁ । ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍‌ସରୀ ହେଲେ ବି ମୋ ଛନ୍ଦା ଭଳି ହେବେନି । ମୁଁ ଗୁହେଁ ଛନ୍ଦା-ଛନ୍ଦା-ଛନ୍ଦା·····ସେ ଧଡ଼୍‌କନା ପଡ଼ିଗଲା ଖଟ ଉପରେ । ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଝରଝର ଲୁହ ଝରିଆସିଲା ଆଖିରୁ ।

ଚିତ୍କାର ଆଉ କ୍ରନ୍ଦନ ଶୁଣି କମଳବାବୁ ଓ ଡାକ୍ତର ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ମୁଁ ଚଟପଟ ଉଠି ଠିଆ ହେଇଗଲି । ହେଲେ କମଳବାବୁଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ପାରି ନାହିଁ । ଡାକ୍ତର କହିଲେ—କ'ଣ ହେଲା ? କ'ଣ ହେଲା ? କମଳବାବୁ ଡାକିଲେ—ଦେବ ! ଦେବ !

କିନ୍ତୁ ଆଉ ନାହିଁ । ଆଉ ନାହିଁ । ଦେବ ଆଉ ନାହିଁ ! !...
ମୁଁ ଅନ୍ଧ ଭଳି ଲେଟି ପଡ଼ିଲି ଭୂଇଁରେ । ମାୟାଦେବୀ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଘରେ ହାଲ ହୁଲୋଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଡାକ୍ତର କହିଲେ—ତମେ— ତମେ ହିଁ ସବୁ ସାରିଲ । ତମେ କଆଁ ମତେ ନ କହି ନ ପଚାରି ସୁକାନ୍ତ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲ ଏ ଘରକୁ ?

ଆଠପଚାଳି ଭଳି ଲୋକ ଜମିଗଲେ । ଘନବାବୁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ, ମନୁ, ରତନ, ଦେବବାପା, ଛନ୍ଦାବାପା ରଜନୀବାବୁ—କିଏ ଆଉ ବାକି ରହିଲା ? ସମସ୍ତେ ହୋ ହୋ କାନ୍ଦୁଥାନ୍ତି । ରଜନୀବାବୁ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ପଥର ଭଳି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସବୁ ଅପରାଧ ଯେମିତି ତାଙ୍କର । କାନ୍ଦିବାକୁ ଯେମିତି ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କୁ ବୁଝି ହୁଏନା । କେତେବେଳେ ସିଏଁ ଯେ କଣ କରନ୍ତି ତା ମଣିଷ ଭଳି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବ କଳ୍ପନା କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଘନ ଅନ୍ଧକାର କୋଳରେ ପୁଣି ଆଲୋକ ଦେଖାଗଲା । ଡାକ୍ତର କହିଲେ—ନାଡି ମିଳୁଛି । ଭୟ ନାହିଁ । ଦେବ ଫେରି ଆସିଛି ଦେବଲୋକରୁ ।

ଲୋକେ ଫାଟି ପଡ଼ିଲେ । ଆନନ୍ଦରେ ମତ୍ତ ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ଘର ଭିତରକୁ । ମୁଁ ଏତେବେଳେ ବୁଝିଲି କମଳବାବୁ କାହିଁକି ଭୂଇଁରେ ମଥା ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କରୁଥିଲେ । ନୀରବରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ନଇଁ ଆସିଲା ସେଇ ମଙ୍ଗଳମୟଙ୍କ ଚରଣରେ ।

ଦେବ ବଞ୍ଚିଛି । କିନ୍ତୁ ଅଚେତନ । ଚେତା ଫେରିବାକୁ ପୁଣି ବହୁ ସମୟ ଲାଗିପାରେ । ଡାକ୍ତର କହିଲେ—ସେଣ୍ଡ୍ ଆନ୍ ଏକ୍ସ୍‌ପ୍ରେସ୍ ଓ୍ୱାୟାର୍ ଫର୍ ଆମ୍ବୁଲାନ୍ସ୍ ଆଣ୍ଡ ରିମୁଭ୍ ହିମ୍ ଟୁ କଟକ ଇମିଡିଏଟ୍‌ଲି ।

ସେଇଆ କରାଗଲା । ଆମ୍ବୁଲାନ୍ସ୍ ଆସିଲା । ସାଙ୍ଗରେ କମଳବାବୁ, ମୁଁ ଓ ଦେବର ଏକ ପିଉସୀ ବାହାରିଲୁ । ଦେବର ମା' ନାହିଁ ।

● ସାତ

ପ୍ରଫେସର ବହିଦ୍ୱାରଙ୍କ ସହ ଆଗରୁ ପରିଚୟ ଥିଲା । ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଲେଖି ଦେଇଥିଲେ । ସୁତରାଂ ସିଟ୍ ପାଇବାକୁ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ହେଲାନି । ଜୟପୁର କ୍ୟାବିନ୍‌ର ଗୋଟିଏ ରୁମ୍‌ରେ ଆମେ ରହିଲୁ ।

ଗୋଟିଏ ଦିନ ଓ ଗୋଟିଏ ରାତିର ଶୁଶ୍ରୂଷା ଆଉ ଯତ୍ନ ପରେ ଚେତା ଫେରିଲା । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ । କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ଜୁଳୁଜୁଳୁ ଚାହିଁବା ଛଡ଼ା ହାତ ପାଦ ହଲେଇବାକୁ ବି ବଳ ପାଉ ନାହିଁ । ଏହିପରି ଚାରିଦିନ କଟିଲା । ପଞ୍ଚମ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ—କମଳବାବୁ ବସି ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦେଉଛନ୍ତି । ବହୁକ୍ଷଣ ପରେ ବହୁ ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଟିଯିବା ପରେ ସେ କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—କମଳଦାଦା ! ମତେ ତମେ ଛାଡ଼ିବ ନାହିଁ ତା' ହେଲେ ?

କାହିଁକି ମତେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛ ? ମୋର ତ ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ ଦୁନିଆରେ·····ଆଖିରୁ ଦୁଇଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ିଗଲା । କମଳବାବୁ ସେହିପରି ନୀରବରେ ଚାହିଁ ଥାନ୍ତି ।

ତାପର ଦିନ ସକାଳେ—କମଳବାବୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ କାମରେ ବଜାର ଗଲେ । ବୃଦ୍ଧା ପିଉସୀଟି ରାତିସାରା ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ହୋଇ ପାହାନ୍ତା ପହରୁ ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ିଥାଏ । ଘରଭିତରେ କେବଳ ସେ ଓ ମୁଁ । ଏତେବଡ଼ ରୁମ୍‌ଟାରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ହେଲେ ଛୁଆର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ପାଦ ଚପି ଚପି ଯାଇଁ ବିଛଣାରେ ବସିଲି । ଦେଖିଲି—ସଜଫୁଲଟିଏ ଯେମିତି ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଛି ଖରାଧାସରେ । ତଥାପି ରୂପ ଅଛି, ମୋହ ଅଛି, ମାଦକତା ଅଛି । ଟିକିଏ ଜଳ ପାଇଲେ ପୁଣି ଶାଇଁ ଉଠିବ—ପୁଣି ଛନ୍ ଛନ୍ ଦିଶିବ ମୁହଁ ।···ଅନ୍ତରରେ ଶିହରଣ ଖେଳିଗଲା । ଅଳିଆ ବାଳକେଇଟି ତାର ମୁହଁ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ତାକୁ ଘୁଞ୍ଚେଇ ଦେଇ ଅତି କୋମଳ ଗଳାରେ ସ୍ନେହ-ବୋଳା କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲି- ଦେବ, ଦେବ !

ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଚଇତ ସଞ୍ଜର ମଲ୍ଲୀକଢ଼ ପାଖୁଡ଼ା ମେଲିଲା ଭଳି ସେ ଆଖି ମେଲି ଚାହିଁଲା । ଯେ ଚାହିଁଲା ଚାହିଁରହିଲା ଖାଲି । ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଟିଗଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଆଖିରେ ପଲକ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ନିନିମେଷ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲା ଖାଲି ମୋ ମୁହଁକୁ । ମତେ ନିଜକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । ଗାଲରେ ତାର ଗୋଟାଏ ଟିପ ମାରି କହିଲି—ଉଠ, କ'ଣ ଏତେ ଦେଖୁଛ ?

ସେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଯେମିତି । କହିଲା—ତମେ ? ତମେ ପୁଣି ଆସିଛ ? କାହିଁକି ତମେ ଧାଇଁଛ ମୋ ପଛେ ପଛେ ପଛେ ?···ଓ, ଓ, ବୁଝିଲି । ମନବୋଧ ହେଉ ନାହିଁ ? ବେଶ୍, ଆସ । ଆସ—ସେ

ମୋ ହାତ ଦୁଇଟି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ମୁଠେଇ ଧରିଲି । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି-
ପାରିଲି ନାହିଁ । ତା' ମୁହଁକୁ ଖାଲି ଚାହିଁଲି । କହିଲି—ବେଶ୍ କରିଛ !
ବେଶ୍ କରିଛ ଆସିଛ । ହେଇ—ହେଇ ମୋ ଡାହାଣ ଗାଲଟା !
ଗୋଟାଏ ଗାଲରେ ମାରିଥିଲ ନା ? ମାର—ମାର ଏ ଗାଲରେ !
କଷିକରି ଜୋର କରି ମାର ଆପଡ଼......

ଆଃ, ଆଖି ବୁଜି ହେଇ ଆସିଲା ମୋର । ଜୋର କରି ତା' ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ ବନ୍ଦ କଲି । କହିଲି—ଦେବ ! ଦେବ ! ଦେବତା ହୋଇ ଯଦି ତମେ ମଣିଷର ଦୋଷ କ୍ଷମା ନ କର ତା' ହେଲେ ଆଉ କିଏ କରିବ ?

ସେ ଠୋ ଠୋ ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା—ମୁଁ ଦେବତା ??

ହଁ, ଦେବତା ଅର୍ଥ ମୁଁ ସେଇଆ ବୁଝେ । ଯିଏ ପବିତ୍ର, ଯିଏ ନିର୍ମଳ, ଯିଏ ସୁନ୍ଦର, ଯିଏ ଶୁଭ୍ର, ସେଇ ହିଁ ଦେବତା । ସେ ଆକାଶରେ ଥାଉ ବା ମାଟିରେ ଥାଉ ବା ପଙ୍କରେ ଥାଉ ପଛେ ।

ତମେ ମତେ ଉପହାସ କରୁଛ ? ଦେବତା ମୋ ଡାକ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ତମେ ମତେ କହୁଛ ଦେବତା !!

ଭକ୍ତକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ବଡ଼ କହିବାରେ ଗୌରବ ଅଛି, ହୀନତା ନାହିଁ ।

ଗୌରବ ମୁଁ ବୁଝେନା ! ମୁଁ ବୁଝେ ରୌରବ—ରୌରବ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି ମୁଁ । କିଏ ତମେ ? କାହିଁକି ତମେ ଓଗାଳୁଛ ମୋ ଚଲପଥ ?

କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲନି । ମଉନରେ ମଥା ପୋତିଲି ତଳକୁ ।

କୁହ । କୁହ ତମେ କ'ଣ ଚାହଁ ?

କିଛି ନାହିଁ ।

କିଛି ନାହିଁ ? ତେବେ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ତମେ ଧାଇଁଛ ଦେବ ସାଥିରେ ?

ଦେବ ସାଥିରେ ନୁହେଁ, ରୋଗୀ ସାଥିରେ ।

କିନ୍ତୁ ତମେ ତ ଡାକ୍ତର ନୁହଁ । ନୁହଁ ବି ମୋର କେହି ଆତ୍ମୀୟ-ସ୍ୱଜନ । କାହିଁକି ତମ ଅନ୍ତରରେ ଏତେ ସ୍ନେହ······

ସ୍ନେହ ନୁହେଁ ସହାନୁଭୂତି । ଅସହାୟର ସାହା ହେବା କ'ଣ ଅନ୍ୟାୟ ?

କିନ୍ତୁ ଦୁନିଆରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଥାଉଁ ଥାଉଁ କାହିଁକି ତମ ନୟନ ଆର୍ଦ୍ର ହେଲା ? କାହିଁକି ତମ ହୃଦ-କନ୍ଦରରେ କରୁଣାର ଝରଣା······

'ଝରଣା' ଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । କହିଲା—ଗୋଟାଏ ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ ଦେବାକୁ ହେବ । ଟିକିଏ କରମାଡ଼ି ଶୁଅନ୍ତୁ ।

ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ ଦେଇ ନର୍ସ ଚାଲିଗଲା । କହିଲା—ବୁଝିଲେ ? ଏଠି କରୁଣାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ, ଏଠି ଖାଲି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ।

ନା, ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏନା । ସାମାନ୍ୟ ନର୍ସଟି ସହିତ ତମକୁ ତୁଳନା କରିବାକୁ ସାହସ ହୁଏନା । ତମେ ସ୍ୱର୍ଗର ଦେବୀ । ମୁଁ ଜାଣେ ମୋ ପାଇଁ ତମ ଅନ୍ତରର ଏକ କୋମଳ ଅଂଶ ଥରି ଉଠିଛି ।

ନା, ମିଛ କଥା ।

ମୁଁ ଜାଣେ ତମେ ମତେ ଭଲ ପାଇଛ । ତମେ ମୋର ଶୁଭ-କାମୀ ମଙ୍ଗଳକାମୀ ବନ୍ଧୁ । ପାରିବ ? ପାରିବ ଗୋଟିଏ ମୋର ଛୋଟ ଅନୁରୋଧ ରଖି ?

ମୁଁ ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି ।

ଭୟ କରୁଛ ? ଟଙ୍କା ସୁନା ଧନ ଦଉଲତ ମୁଁ ମାଗିବି ନାହିଁ । ମାଗିବି ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଜିନିଷ—ସାମାନ୍ୟ କଥା । ଦେଇ ପାରିବ ?

କ'ଣ କୁହନ୍ତୁ ।

ନା, ଆଗ ମୋ ଦେହ ଛୁଇଁ ନସୂମ କର । ତା'ପରେ—

ଦେହ ମୁଁ ଛୁଇଁବି ନାଇଁ ।

କାହିଁକି ମୁଁ ମଲେ ତମର କ'ଣ କ୍ଷତି ?—ସେ ହସିଲା ।

ମୁଁ ଖଟ ଉପରୁ ଉଠି ଆସି ଠିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । କହିଲି—ନା ସେପରି କହିବ ତ ମୁଁ ଆଉ ମୋଟେ ଏଠିକି ଆସିବି ନାଇଁ ।

ନା ନା, ବସ ବସ । ତମେ ହିଁ ଯେ ଏକମାତ୍ର ଆଲୋକ । ତମେ ନ ଆସିଲେ ଯେ ଏ ଘର ଅନ୍ଧାର ହୋଇଯିବ ।

ଥାଉ । କଥାଟା କ'ଣ ଶୁଣେ ।

ସେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । ହାତ ଦୁଇଟି ମୋର ନେଇ ଛାତି ଉପରେ ରଖିଲା । କ'ଣ ଯେମିତି କହିବ କହିବ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କିଛି କହିଲା ନାଇଁ ।

ଆରେ କ'ଣ କୁହ । ଡେରି ହେଉଛି ଯେ ।

କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ତମେ ନାହିଁ କରିଦେବ ନାଇଁତ ?.?

ମୁଁ ଫେଁ ଫେଁ ହସିଉଠିଲି । କହିଲି—କଥାଟା ଆଗ ନ ଶୁଣି··

ମୋ ହସ ଦେଖି ସେ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ବଡ଼ ବିକଳ, ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ତା ମୁହଁଟି । ଯେମିତି କୋଉ ଯୁଗର ଅନାଥ ଅରକ୍ଷିତ ଶିଶୁ । ଖରା ତେଜରେ ସିଝି ସିଝି କଳା ହୋଇ ଯାଇଛି । ଯେମିତି ସିଏ ଆଣ୍ଠୁ ମାଡ଼ି ହାତ ପତେଇ ଲୁହ ଢାଳି ଢାଳି ମାଗୁଛି ଟିକିଏ ସ୍ନେହ, ଟିକିଏ ସରାଗ, ଟିକିଏ କଅଁଳ କଥା······ମୋ ଛାତି ନରମ ହୋଇ ଆସିଲା । ଦୁଇହାତ ତା'ର ମୁଠେଇ ଧରି କହିଲି—ନା, ମୁଁ କେବେ ମନା କରିବି ନାହିଁ । କୁହ, କୁହ ।

କହିବି ? ତମେ ରାଗିଯିବ ନାଇଁ ତ ?—

ନା-।

ତୁମେ ଘୃଣା 'କରିବ ନାହିଁ ତ ?

ନା ।

ତମେ ଆଉ କାହା ଆଗରେ 'କହିଦେବ ନାହିଁ ତ ?

ନା, ନା, ନା ।

ତଥାପି ସେ ନୀରବ । ସାହସ ପାଉନ କହିବାକୁ । ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ତା ମୁହଁ ଉପରେ ଲେଟି ପଡ଼ି କହିଲି—କୁହ, କୁହ, ଶୀଘ୍ର କୁହ ।

କହିଲା—ତମେ ପାରିବ ? ତମେ ଫେରେଇ ଆଣି ପାରିବ ଛନ୍ଦାକୁ ??

ଛନ୍ଦା !!! ଆଃ—ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ଦେଇ ରହିଗଲି ।

ଦିନକ ପାଇଁ—ଦଣ୍ଡକ ପାଇଁ—ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଯଦି ତମେ ଛନ୍ଦାକୁ ଆଣି ଦେଇ ପାରନ୍ତ........

ଓଃ, ଓଃ—ଶୁଣିବାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା ମୋର । କହିଲି—ନା ନା । ମୁଁ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ପାରିବ ନାହିଁ........ଛୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳେଇଲି । ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଘର ଭିତରେ ପଶିଲେ କମଳବାବୁ ।

ଆରେ ଏଥିରେ ପଳେଇବାର କ'ଣ ଅଛି ? ମୋର ଦୁଇଟି ଝିଅ ଭାଇ ଭଉଣୀ ଭଳି ତମେ ଖେଳୁଛ । ମତେ ଏତେ ସଙ୍କୋଚ କାହିଁକି ? ବରଂ ତମ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏକାଠି ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଖୁସୀ ହେବି । ମୋର ଏତେ ଦିନର ଧାରା ଶ୍ରାବଣ ଶୁଖି ଆସିବ ।

ଦେବ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ପିଉସୀ ନିଦ ମଳ ମଳ ଆଖିରେ ଉଠି କହିଲେ—ଏତେ ଦିନ ହେଲାଣି କମୁ ! ମତେ ଟିକିଏ ଡାକ ହେଲୁ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଫେସର ସାହୁ, ପ୍ରଫେସର ବହିଦାର ଆଉ ଡକ୍ଟର ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାରାୟଣ ଏକସାଥିରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ବହିଦାର କହିଲେ—କ'ଣ ଆମକୁ ରିସିଭ୍ କରିବାକୁ ଏ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଛ ?

ହସିଲି । କହିଲି—ଆସନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ସେ ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ।

ରୋଗୀ କେମିତି ଅଛି ?—ସାହୁ ପଚାରିଲେ ।

ମୁଁ କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । କାଠପିତୁଳାଟି ଭଳି ଖାଲି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲି ।

ଆରେ କିଛି କହୁ ନାହାଁନ୍ତି ଯେ ।

ରୋଗୀ ଭଲ ଅଛି—ହସି ହସି କହିଲେ ପ୍ରଫେସର ବହିଦାର ।

ଆପଣ କେମିତି ଜାଣିଲେ ? - ସାହୁ ପଚାରିଲେ ।

ଆପଣ ଯାହାକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ, ତାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ।

ମାନେ ?

ମାନେ ଦର୍ପଣରେ ଚେହେରାଟା ଭିନ୍ନ ଦେଖାଯାଏ ନା ।

ସାହୁ ହସିଲେ । କହିଲେ-ତା ମାନେ ?

ତା ମାନେ ମନର ଛବିଟା ଠିକ୍ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ ମୁହଁରେ ;

କିନ୍ତୁ ରୋଗୀ ତ ସିଏ ନୁହଁନ୍ତି ?

ସେଇଥି ପାଇଁ ରୋଗୀର ମନର ଭାବ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଅଭିମାନରେ ।

ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । ଭାରି ଲାଜମାଡ଼ିଲା ମତେ । ପ୍ରଫେସର ବହିଦାର ମୋର ଭିଣୋଇ ହିସାବ ହେବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏ ଥଟ୍ଟା । କହିଲି—ବେଶ୍ ମତେ ଅନୁମତି ମିଳୁ । ଲେଟ୍ ମି ଏକସ୍‌ପୋଜ୍ ଇଉ ରାଇଟ୍ ଆଣ୍ଡ୍ ଲେଫ୍‌ଟ୍ ।

ସେ ହୋ ହୋ ହସି ଉଠଲେ- କହିଲେ—ନୋ ନୋ, ଏକସ୍‌କଜିଜ୍, ମି ।

ଗୁଲ୍ ଗୁଲ୍ ହୋଇ ପ୍ରଫେସର ସାହୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ଅନୁଧାବନ କଲୁ । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ସେ କହିଲେ—ଆପଣମାନେ ଏ କେଶ୍‌ଟାକୁ ଯେତେ ଲାଇଟ୍‌ଲି ନେଉଛନ୍ତି, ତା' ସେତେ ନୁହେଁ । 'ଏକ୍ସରେ' ରିପୋର୍ଟ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଚେଷ୍ଟ୍‌ରେ ବେଶୀ କିଛି ଆଘାତ ହୋଇନି । କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମେଣ୍ଟାଲ୍ ଡିରେଲ୍‌ମେଣ୍ଟ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି ପୂରାପୂରି । ବିଶେଷ ସାବଧାନ ନ ହେଲେ ସେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହାର୍ଟଫେଲ୍ କରିପାରେ ।

ଏଁ, ହାର୍ଟଫେଲ୍ !—ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ସବୁ ଅଭିମାନ ମୋର ଧୂଳିଗଲା ଘଡ଼ିକେ । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲି—କ'ଣ ପ୍ରିକସନ୍ ନିଆଯାଇପାରେ ?

ସେ ଖୁବ୍ ସହଜ ପୁଣି ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରେସ୍‌କ୍ରିପ୍‌ସନ୍ ଲେଖି ଦେଉଛି । କିନ୍ତୁ ତା'ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ବରାବର କେୟାର୍ କରିବାକୁ ହେବ । ଦ୍ୟାଟ୍ ଇଜ୍ ମୋର୍ ଇମ୍ପର୍ଟାଣ୍ଟ୍ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଚାହାନ୍ତି ବିଶେଷତଃ ଯାହା ପାଇଁ ସେ ଜିଦ୍ କରନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆଟ୍ ଏନି ରେଟ୍, ଇଉ ସୁଡ୍ ନଟ୍ ଗିଭ୍ ହିମ୍ ଏ ନେଗେଟିଭ୍ ରିପ୍ଲାଇ । ଇଫ୍ ଇଉ ଗିଭ୍, ହି ଇଜ୍ ନୋ ମୋର୍ ।

ପ୍ରଫେସର ସାହୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଫେସର, ହାଉସ୍ ସର୍ଜନ, ମେଡ଼ିକାଲ୍ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟ୍‌ସ୍, ନର୍ସ, ବେହେରା ସମସ୍ତେ ଗଲେ । ମୁଁ ଖାଲି ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲି । ନିର୍ମଳବାବୁ ଇଂରେଜୀ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରଫେସର ବହିଦାରଙ୍କ

ହସ ଓ ଆନନ୍ଦ ଦେଖି ସେ ମନେମନେ ଧରି ନେଇଛନ୍ତି ଯେ ଦେବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ ହୋଇଗଲା । ପିଉସୀଙ୍କ ମନ ବି ଭାରି ଖୁସୀ । ଦେବା ଏତେଦିନେ ହସୁଛି, କଥା କହୁଛି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ବୁଝିଥିଲି ବୁଢ଼ୀ ଅସୁରୁଣୀର ଜୀବନନାଟି କେଉଁଠି । କେଡ଼େ ଜଟିଳ ଏ ଗୋଲୋକଧନ୍ଦା । ସହସ୍ରକଣା ମାଠିଆରେ ପାଣି ଅସିଲେ ଯାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଲ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ସହସ୍ରକଣା ମାଠିଆରେ ପାଣି ଆସିବ ନାହିଁ କି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଲ ହେବେ ନାହିଁ । ମାନିନୀ ରାଧା ମାନ କରି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ ଯୋଜନର ଦୂରକୁ ।

ପିଉସୀ ପଚାରିଲେ—ଆମେ କେବେ ଫେରିବା କମୁ ?

କମଳବାବୁ କହିଲେ—ଆଉ ଦିନେ ଦି'ଦିନ ଭିତରେ ଫେରିଯିବା । ଆଉ ତ ଭୟର କାରଣ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଖାଲି ହସିଲି । କିଛି କହିଲି ନାହିଁ ।

ମତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସେ ପୁଣି କହିଲେ—ଆଜି ରାତିରେ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ରହୁ ନାହିଁ । ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି । ମତେ ଯିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ତମେ ଟିକିଏ ଦେବକୁ ଦେଖିବ ।

ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର କମଳବାବୁ ମତେ ଆପଣ ନ କହି ତମେ କହିଲେ । ଦୁଃଖ ହେଲା ନାହିଁ । ଆନନ୍ଦ ବି ହେଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ରାଗ ହେଲା ନିଜ ଉପରେ । କାହିଁକି ? କାହିଁକି ମୁଁ ନିଜକୁ ଏତେ ତଳକୁ ଖସାଇ ଦେଲି ? ନା, ଆଉ ନୁହେଁ । ଆଉ ମୁଁ ମରିବି ନାହିଁ । ଆଉ ଜଳିବି ନାହିଁ । କହିଲି—ମତେ ମାଫ୍ କରିବେ । ମୁଁ ଆଉ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋ ଘର ତ ଏଇ ପାଖରେ । ମୁଁ ଆଜି ଚାଲିଯିବି ।

ମୋ ଭୁଣ୍ଡିର କଥା ଶେଷ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, କମଳବାବୁ ଓ ଦେବ ଏକ ସଙ୍ଗରେ କହି ଉଠିଲେ—ଚାଲିଯିବ ??

ହଁ ଚାଲିଯିବି । ମୋର କାମ ଅଛି ।

ଏକ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକେଇ କମଳବାବୁ କହିଲେ—ଯାଅ ! ତମ ଉପରେ ଆମର କି ଅଧିକାର ଅଛି ? ଖାଲି ଏଇ ପାଗଳକୁ— ଏଇ ପାଗଳଟାକୁ ଟିକିଏ ମନେ ରଖିଥିବ ।

ନା ମତେ ମନେ ରଖିବା ଦରକାର ନାହିଁ କମଳ ଦାଦା ! ମୋ ଭଳି ଅଧମକୁ କିଏ ମନେ ରଖେ ନା ।

ମୁଁ ତା ମୁହଁକୁ ଖାଲି ଚାହିଁଲି । କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲିନି ।

ଯାଅ । ଯିବ ପରା ? ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲ କିଆଁ ?

କମଳବାବୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ—ତୁନିହୋ ଦେବ ! ତୁନିହୋ । ତୋ'ର ଟିକିଏ ବୁଦ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧି ହେଲା ନାହିଁ । କ'ଣ ବୋଲି ଯେ କ'ଣ କହୁଛୁ···

କିନ୍ତୁ ସିଏ ଯିବାର କଥା, ତାକୁ ଆଉ ଅଟକେଇ ରଖି ଲାଭ କ'ଣ ? ଏଇ ଯେମିତି ତମେ ମତେ ଅଟକେଇ ରଖିଛ । ମୁଁ ନା ମରିପାରୁଛି ନା ବଞ୍ଚିପାରୁଛି ? ଖାଲି କଳବଳ ହୋଇ ଦହଗଞ୍ଜ ହୋଇ ଜୀବନ ଯାଉଛି ସିନା ।

ଦେବ !

ହଁ ଦାଦା ! ମୁଁ ନିଜେ ମରୁଛି । ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କୁ ଜଳେଇ ମାରୁଛି । ମୁଁ ଯଦି ଆଜି ସତେ ସତେ ମରିପାରନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ଏଇ ଯେ ଯିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି ସିଏ କେତେ ଆରାମରେ କେତେ ଶାନ୍ତିରେ ଚାଲିଯାଆନ୍ତେ ସତେ !

ଦେବ !—ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି । କହିଲି—ତମେ କ'ଣ ଚାହଁ ଆଉ ଜଣେ କାନ୍ଦୁ ? ଆଉ ଜଣେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ମରୁ ?

ସତରେ, ତମେ ସ୍ୱୀକାର ନ କର ପଛେ । ମୋ ମରଣରେ ହିଁ ତମର ହୁଅନ୍ତା ଚରମ ଆନନ୍ଦ ! ପରମ ମୁକ୍ତି !!

ଆଃ, ଦେବ ! ଦେବ !—ମୁଁ କାନ୍ଦୁକୁ ଆଉଜି ରହିଗଲି । ଆଖିରୁ ଠସ୍ ଠସ୍ ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ପିଉସୀ ବଲ୍‌ବଲ୍ ହୋଇ ଚାହିଁଥାଆନ୍ତି । କମଳବାବୁଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବୁଝିଛି ସିଏ ବ୍ୟଥାର ଲୁହ ନୁହେଁ ଆନନ୍ଦର ଲୁହ, ତୃପ୍ତିର ଲୁହ । କିନ୍ତୁ କହିବୁ ତ କମଳବାବୁ ନବୋଧ । କମଳବାବୁ ଇଂରେଜୀ ଜାଣନ୍ତି, ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜବେଳେ ସିଏ ବାହାରକୁ ଗଲେ । କହିଲେ—ଆଜି ମୁଁ ଆସୁନି । ··· କହିଲି — ଯାହା କୁହନ୍ତୁ, କମଳବାବୁ ! କାଲି ସକାଳେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ଘରକୁ ଯିବି । ଅନେକଦିନୁ ଆସିଲିଣି । ବୋଉ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ ।

ହଉ, ରାତ୍ରପାହୁ ଆଗ ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଔଷଧ ରୋଗୀ ପାଟିରେ ଦେଇ ମୁଁ ଆସି ଇଜିଚେୟାର୍ ପକେଇ ବାହାରେ ବସିଲି । ନୀରବରେ ବହୁ ସମୟ କଟିଗଲା । ସାତ ବାଜିଲା । ଆଠ ବାଜିଲା । ନଅ ବାଜିଲା । ପିଉସୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ— ଦେବକୁ କିଛି ଖାଇବାକୁ ଦେଲୁ ନାହିଁ ତ ? ··· ଯାଇଁ ଦେଖିଲି - ଦେବ ଶୋଇ ନାହିଁ । ବକବକ ହୋଇ ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଛି ଶୂନ୍ୟକୁ । ବୁଝିଲି — ଛନ୍ଦା ବୋଧେ ଆଜି ଖୁବ୍ ନିବଡ଼ଭାବେ ଛନ୍ଦି ଧରିଛନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ନିଦ୍ରାଦେବୀ ଅପସରି ଗଲେଣି ଦୂରକୁ ।

ପାଉଁରୋଟି ଓ ଗରମ ଦୁଧ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ବାଢ଼ିଦେଲି । କାଚଗ୍ଲାସ ନେଇ ସୋରେଇରୁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଯାଇଛି, ସେ ତରତରରେ ଖଣ୍ଡେ ପାଟିରେ ଦେଇ ଉଠିଗଲା । ଆସି ଦେଖିଲି ଟାଓ୍ୱେଲ୍‌ରେ ମୁହଁ ପୋଛୁଛି ।

ଏଁ, ଏ କ'ଣ, ମୋଟେ ତ ଖାଇନା ?

ନା, ଭୋକ ନାହିଁ । ଆଉ ଖାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।

ସେ କଥା କିଏ ଶୁଣିବ ? ତମକୁ ଖାଇବାକୁ ହିଁ ହେବ ।

କିନ୍ତୁ ମତେ ଯେ ଏଗୁଡ଼ା କିଛି ଭଲ ଲଗୁ ନାହିଁ ।

ବେଶ୍, ବିସ୍କୁଟ୍ ଆଣି ଦେଉଛି । ଆଉ କିଛି ଫଳ । ଆଉ ଏ ଗରମ ଦୁଧଟିକ ।......

ନା, ମତେ ବଳାଅନି । ମୁଁ ମୋଟେ ଖାଇବିନି ।

ଖାଇବ ନାହିଁ ? ଖାଇବ ନାହିଁ ? ମୋ ହାତରୁ ଖାଇବାକୁ ଘୃଣା ହେଉଛି ? ...ସେ ମୋ ହାତ ଧରି ପକେଇଲି—ଛି, ସେକଥା କାହିଁକି ?

ତା'ହେଲେ ଖାଅ । ବାଧ ଶିଶୁଟି ଭଳି ସବୁଯାକ ଖାଇ-ଦିଅ । ତା' ନ ହେଲେ...ତା' ନ ହେଲେ ଆଜି ତମରି ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିଦେବି ।

! ସେ ମତେ ଖାଲି ଅପଲକ ନୟନରେ ଚୁହିଁଲା । ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ପାଉଁରୋଟି ମୁଁ ଦୁଧରେ ବୁଡ଼ାଇ ତା'କୁ ଖୁଆଇ ଦେଲି । ଶ୍ରମ କି କଷ୍ଟ ସେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ସମୁଦାୟ ଖୁଆଇ ସାରି ଦୁଧ ଗ୍ଲାସକ ପିଆଇଲି । ତା'ପରେ ପାଣିରେ ମୁହଁ ଧୋଇ ଦେଇ ଟାଓ୍ୱେଲ୍‌ରେ ପୋଛିଦେଲି । କହିଲି—ଶୁଅ ।

ସେ ଶୋଇଲା ନାହିଁ । ସେହିପରି ବସି ରହିଲା । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନାସ୍‌ପାତି ବାହାର କରି କାଟିଲି । କହିଲା—ସେ କ'ଣ ? ତମେ ମତେ ଖୁଆଇ ଖୁଆଇ ମାରିଦେବ ନା କ'ଣ ?

ହଁ, ମାରିଦେବି । ନ ମାରିଲେ ମୋର ଆନନ୍ଦ ହେବ କେମିତି ?

କିନ୍ତୁ ମୋ ପେଟରେ ତ ଆଉ ମୋଟେ ଜାଗା ନାହିଁ ।

ସେ କଥା ମୁଁ ବୁଝିବି, ତମେ ଶୁଅ ।

ସେ ଶୋଇଲା । ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ନାସ୍ତାଣ୍ଡ ତା'କୁ ଖୁଆଇ ଦେଲି । ଆଉ ମାତ୍ର ଦ'ଖଣ୍ଡି ଥାଏ । କହିଲା—ଆଉ,ଆଉ ଜମା ହବନି ।

ମୋ ରାଣ, ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖାଅ, ଏଇ ଦ'ଖଣ୍ଡ ଖାଇଦିଅ ।

ସେ ହସି ହସି ପାଟି ମେଲିଦେଲା । କହିଲା—ତମେ କମିଆଁ ଜାଣ ।

ଆଉ ଥରେ ତା' ମୁହଁ ଧୋଇ ପୋଛିଦେଲି । କହିଲି—ଶୁଅ, ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ଯିବ ?

ପିଉସୀଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ହେବ ଯେ ।

ଉଠି ଆସିଲି । ଟିଫିନ୍ କ୍ୟାରିଅର୍‌ରୁ ପିଉସୀଙ୍କ ପାଇଁ ବାଢ଼ି ବସିଲି ଭାତ । ପିଉସୀ କହିଲେ—ତୁ କ'ଣ ଖାଇବୁ ?

ମୁଁ ଖାଇବି ଯେ, ତମେ ଖାଅ ।

ନା, ତୁ ଆଗ କହ କ'ଣ ଖାଇବୁ ?

ହସିଲି । କହିଲି—ମୋର ପରା ଆଜି ବ୍ରତ । ମୁଁ କେମିତି ଖାଇବି ?

ଏଁ ବ୍ରତ ??—ଖଟଉପରୁ ବହ୍ନିକି ଉଠିଲା ଦେବ—କି ବ୍ରତ ଆଜି ? ସକାଳେ କେମିତି ଖାଇଲ ?

ପିଉସୀ କହିଲେ—ସକାଳ ପହରୁ ଜଳ ଦେଇନି ସେ ତୁଣ୍ଡରେ । ଆଜି ସାରାଦିନ ସେ ଖାଡ଼ାଖାଡ଼ା ଉପାସ ।

ଉ-ପା-ସ !!—ହତବାକ୍ ହୋଇ ଦେବ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

କହିଲି—ସେ କିଛି ନୁହେଁ । ତମେ ଶୋଇପଡ଼ । ଶୋଇପଡ଼ ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଖାଇବା ହେଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ପାଣି ଗ୍ଲାସେ ପିଇ ସେ ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଉପାସ୍ଥ-ଭ ଥିଲା । ମୁଁ ନିୟମ କରିଥିଲି ଆଉ ସେଠି ଜଳସ୍ପର୍ଶ କରିବି ନାହିଁ । ଯୋଉଠି ଏତେ ଅସୂୟା,

ଏତେ ଉପେକ୍ଷା, ସେଠି ବଳେ ପଶି ମାଉସୀଘରେ କରିବ କଅଁ ? ନା, ମୁଁ ଫେରିଯିବ । ନିଶ୍ଚେ ଫେରିଯିବ । ଆଜ ରାତିଟା ପାହୁ ।

ରୋଗୀର ଖଟ ଛଡ଼ା ସେ ଘରେ ଆଉ ଯୋଡ଼ିଏ ବେଞ୍ଚ ଥିଲ । ସେଥିରେ ପିଉସୀଙ୍କ ପାଇଁ ବିଛଣା କରିଦେଲି । ସେ ଶୋଇଲେ । ମୁଁ ତଳେ ମୋ ବିଛଣା କଲି । କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଆଲୁଅ ଲିଭେଇ ଦେଇ ଆସି ଶୋଇଲି । ତିନେଙ୍କର ତିନୋଟି ମଶାରି ପଡ଼ିଥାଏ । ଉପରେ ଘର୍‌ଘର୍ ଘୂରୁଥାଏ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକ୍ ଫ୍ୟାନ୍ ।

ଯେତେ ଚେଷ୍ଟାକଲି ଶୋଇବାକୁ ନିଦ ହେଲାନି । ମୂଳରୁ ଶେଷ ଯାଏ ସବୁକଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଅଳକାନନ୍ଦା, ନନ୍ଦବାଲିରେ ପାଗଳ, ପାଗଳ ମୁହଁରେ ସେଇ ଅଶ୍ଲୀଳ ଗୀତ—ରସାଳସା ରେ··· ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଛୁଟି ଯାଇଥିଲି ମୁଁ । ଲଗେଇଥିଲି ଗୋଟାଏ ଥାପଡ଼, ···ତା'ପରେ କମଳବାବୁ, ବଭ୍ରୁବାହ, ମୁହଁରେ ସେଇ ଅଗ୍ନିମୟୀ ଭାଷା—"ହାତରେ ଖଡ୍‌ଗ ଥିଲେ ଆଉ ପିଠିରେ ଥିଲେ ଏଇ ଶରୀର ଆଉ ତୂଣୀର"···ତା'ପରେ ଦେବ । ନନ୍ଦବାଲିରେ ଦେବର କରୁଣ ସଙ୍ଗୀତ—'ସଲିଳ ପଣତେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଲି ସାଥି'······

ମୁଁ ବଭ୍ରୁକୁ ଦେଖିନାହିଁ । ପାଗଳକୁ ଦେଖି ଘୃଣା କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଦେବର ଏଇ ଗୀତଟି, କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋ ଅନ୍ତରରେ ଗୋଟାଏ ଗାର ଟାଣି ଦେଇଥିଲା । ଆଉ ଦିନେ ଆମ୍ବତୋଟାରେ ଦେଖିଥିଲି ତା'କୁ । ଗୋଟିଏ ଗଛକୁ ଆଉଜି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ବସି ବଂଶୀ ବଜଉଥିଲା । କି ସୁନ୍ଦର ସୁଠାମ ଠାଣି, କି ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୁହଁଟି, ଆଖିରେ କି ଦୀପ୍ତି ପୁଣି କି କୋମଳତା, ଅଙ୍ଗେଅଙ୍ଗେ ଫାଟି ପଡ଼ୁଥିଲା ରୂପ । ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ଶୌର୍ଯ୍ୟ, ବୀର୍ଯ୍ୟ ପୌରୁଷ । ଅଜ୍ଞମାନ୍ତା ମନ ମୋର ନଇଁ ଆସିଥିଲା । ଗୋଟିପଣେ ତା' ଦେହରେ ମିଶିଯିବାକୁ ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼ିଥିଲା ଆତ୍ମା ।

ସେଇଦିନୁ—ସେଇଦିନୁ ମୁଁ ତା' ଚରଣରେ ଜୀବନ ବିକି ଦେଇଛି । ଯୁଆଡ଼େ ଚାହିଁଛି, ସିଆଡ଼େ ଦେଖିଛି ତା' ରୂପ, ତା' ମୁହଁ । ପୂରୁବ ଆକାଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଆସିଲେ ମୁଁ ଦେଖିଛି ତା' ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କାନ୍ତି; ଅନ୍ଧକାର ନେଇ ରାତି ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଲେ ମୁଁ ଦେଖିଛି ତା' କମନୀୟ କେଶର ଘନ କାଳିମା; ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଗୁରୁ ଗର୍ଜି ଉଠିଛି ମେଘ, ବାଡ଼ିରେ ଡାକଦେଇଛି ଭେକ ଡାହୁକ, ସେତେବେଳେ ମନେ ପଡ଼ିଛି ଦେବ; ସଞ୍ଜପବନ ଥରିଥରି ଭାସି ଆସିଲାବେଳେ ଭାସିଆସିଛି ଦେବର ସ୍ମୃତି, ଦେବର କୋମଳ କଣ୍ଠସ୍ୱର ।

ସେଇ ଦେବ—ସେଇ ଦେବ ଏଇ? ଯାହା ପାଇଁ ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଗଲି, ଅନ୍ଧ ହୋଇଗଲି, ସବୁ ଲାଜ ସଙ୍କୋଚର ମୁଣ୍ଡ ଖାଇ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲି ବାହାରକୁ, ତା ତୁଣ୍ଡରେ ପୁଣି ଏଇ କଥା? ଏଇ କଥା? ସେ କହିଲା— ନା ସ୍ୱର୍ଗର ଅପ୍‌ସରୀ ହେଲେ ବି ମୋ ଛନ୍ଦା ଭଳି କେହି ହେବେନି । ମୁଁ ଚାହେଁ ଛନ୍ଦା- ଛନ୍ଦା-ଛନ୍ଦା··· ଓଃ, ଓଃ, ଛାତି ଭିତରଟା ଯେମିତି କିଏ ଚର୍ ଚର୍ କରି କାଟି ପକେଇଲା ମୋର । ତକିଆରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ମୁଁ ଫୁଲି ଫୁଲି କାନ୍ଦି ଉଠିଲି । ··· ହଁ, ହଁ, ମୁଁ ଛନ୍ଦା ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ହୋଇ-ପାରିବି ନାହିଁ ଏତେ ସୁନ୍ଦରୀ, ସୁକୁମାରୀ, ସୁନାର ପିତୁଳା । ତେବେ କାହିଁକି? କାହିଁକି ମୁଁ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ କୁକୁର ଭଳି ଗୋଡ଼େଇ ଥିବି? କାହିଁକି ମୁଁ ଗୋଇଠା ଖାଇ ଖାଇ ପଡ଼ିଥିବି ତାଙ୍କ ପାଦ ତଳେ? କାହିଁକି ମୁଁ ବେଶ୍ୟା ଭଳି ରକ୍ଷିତା ଭଳି ଧାଉଁଥିବି ଏଠୁ ସେଠିକି, ସେଠୁ ଏଠିକି??

ନା ନା ଆଉ ନୁହେଁ । ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଏଠି ନୁହେଁ । କାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାରେ କେଉଁଠି ଠନ୍ ଠନ୍ ହୋଇ ବାରଟା ବାଜିଲା । ପିଉସୀ

ସେତେବେଳକୁ ଶୋଇ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରଲେଣି । ଭାବଲି ଏଠି ରହିଲେ ହୁଏତ ସକାଳେ କମଳବାବୁ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ହୁଏତ ପୁଣି ମାୟା ଲଗେଇ ଦେବ ଏଇ ମାୟା ମୂଲକର ଯୋଗୀ—ପାଗଳ । ତା ଅପେକ୍ଷା ବରଂ ଏଇ ରାତି ରାତି ଚାଲି ଯିବାହିଁ ଭଲ । ସବୁ ଦିଗରୁ ମଙ୍ଗଳ ।

ମନେପଡ଼ିଲା ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭୂତ ଥାଏ । ଆଲୁଅ ଲିଭିଲେ ଅନ୍ଧାର କୋଳରେ ଛପି ଛପି ବାହାରେ ଭୂତ । ମନ ଦବିଲା । ସାହସ ହେଲାନ କବାଟ ଖୋଲି ବାହାରକୁ ବାହାରିବାକୁ । କହିଲି—ଆଉ ଟିକଏ ରହିଯାଏ । ଜହ୍ନ ଉଠୁ । ଚାଲିଯିବି ।

ାନ୍ଥ ଘଣ୍ଟାରେ ଠନ୍ କନା ଗୋଟାଏ ବାଜିଲା । ତା'ପରେ ବ-ବସ୍ତୁ ସମସ୍ତ ମୁଁ ଚେଇଁଥିଲି । କେତେବେଳେ ତନ୍ଦ୍ରା ଆସି ଯାଇଛି ଜାଣିନ, ହଠାତ୍ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଦେଖିଲି ଭୂତ··· ଭୂତ··· ଗୋଟାଏ କଳା ଭୂତ ଆସି ମାଡ଼ିବସିଛି ମତେ । ଡାକିବାକୁ ମୋର ସାହସ ହେଲାନି । ପାଟି ଖନି ବାନ୍ଧିଗଲା ମୋର । ଭୂତଟାର ଚେହେରା ଠିକ୍ ପାଗଳ ପରି । ଠିକ୍ ସେଇ ଦେହ, ସେଇ ହାତ, ସେଇ ଅଙ୍ଗୁଳି । ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି ସେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । କହିଲା—ତମେ ଯାଅନା । ଏ ପାଗଳଟା ଉପରେ ରାଗ କରି ଚାଲି ଯାଅନା ତମେ । ···ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । ଅନ୍ଧାରରେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲି ନାହିଁ ଠିକ୍ । ତା ଘନ ଘନ ନିଃଶ୍ୱାସ ମୋ ନିଃଶ୍ୱାସରେ ମିଶିଗଲା । ତା ମୁଣ୍ଡଟିକି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଉଁସି ଦେଲି । କହିଲି—ପାଗଳ !

ସେ ମୋ ଓଠ ଉପରେ ସାନ ଚୁମାଟିଏ ଦେଇ କହିଲା —ପଦ୍ମା !

* * *

ସକାଳ । ରାତି ପାହି ବି ପାହିନ । ଅଳସ ଆଖିପତା ମୋର ଲାଗି ଲାଗି ଆସୁଛି । କମଲ ବାବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଦେବ କହିଲା—ଚାଲ ଦାଦା ! ଏଇ ଫାଷ୍ଟ ବସ୍‌ରେ ଚାଲିଯିବା । ମୁଁ ଜିନିଷପତ୍ର ସଜାଡ଼ି ନେଇଛି ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ମୁଁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି—ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସେ ଜୋତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିନ୍ଧି ସାରିଛି ।

କମଲବାବୁ କହିଲେ—କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଏମିତି ?

ହଠାତ୍ କିଛି ନୁହେଁ ଦାଦା ! ମତେ ଆଉ ଏଠି କିଛି ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ତମେ ଆସିବ ତ ଆସ । ନଇଲେ ମୁଁ ଚାଲିଲି ।

କମଲବାବୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ନୟନରେ ମତେ ଚାହିଁଲେ । ମୋର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ କିଛି ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି—ଦେବ ମୁହଁ ଜଳିଯାଇଛି ଏକାବେଳକେ । କାହାରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାକୁ ସାହସ ନାହିଁ । ଯେମିତି ସିଏ ରାତିକ ଭିତରେ ଦଶ ବର୍ଷ ବଢ଼ିଯାଇଛି ବୟସରେ ।

କମଲବାବୁ ମତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ—ତମେ ତାହେଲେ ଆଜି ଗାଁକୁ ଯାଉଛ ?

କହିଲି—ନା, ମାଉସୀଙ୍କୁ ନ କହି ହଠାତ୍ ଇଆଡ଼େ ଇଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବା ଉଚିତ ହେବନି । ଚାଲନ୍ତୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି ।

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମତେ ଚାହିଁଲେ ।

ସେହିଦିନ ସକାଳ ସାତଟା ବସ୍‌ରେ ଆମେ ଜଗତ୍‌ସିଂପୁର ଟିକେଟ କାଟିଲୁ ।

● ଆଠ

କୋମଳ ବାଲିଶେଯ ଉପରେ ଆମେ ବସିଥିଲୁ । ଉପରୁ ଝରି ଆସୁଥିଲା ଅମଳ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ଦୂର ବାଟୋଇଟିଏ ବାଟ ଧରି ଚାଲି ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱରଟିଏ ତୋଳିଥାଏ—'ଯେତେବେ ନବଘନ ଶ୍ୟାମ ବଂଶୀ ସ୍ୱନ ନିଶୀଥରେ ଥରେ ଶୁଣାଯିବ ।' ମୁଁ ହସିଲି । ସେ କହିଲା—ଆଉ ଶ୍ୟାମ ଅଛନ୍ତି ଯେ ବଂଶୀସ୍ୱନ ଶୁଣାଯିବ ?

କହିଲି—କାହିଁକି ? ଶ୍ୟାମ କାହିଁ ଗଲେ ?

ଶ୍ୟାମ ଆଜ, ରାଈ କୋଳରେ ବନ୍ଦୀ ।

ସତେ ?

ହଁ, ଅଳକା ନଈ । କଅଁଳ ନଈବାଲି । ଶ୍ୟାମ ବସିଛନ୍ତି । ରାଈ ଶୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ କୋଳରେ, ଆଉ ଧୀରେ ଧୀରେ ନୁଆଁଇ ଆଣୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ରଙ୍ଗ ଅଧର ।

ଯାଃ, ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ ।

ଦୁଷ୍ଟାମି କରନ୍ତୁ ଭଲ ଲାଗେ

କାହାକୁ ?

ଯିଏ ଶୁଣନ୍ତି ।

ଆଉ ଯିଏ ଖାଆନ୍ତି କାନମୋଡ଼ା—ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ତା' କାନଟା ମୋଡ଼ିଦେଲି ।

ଆଃ, ଥାଉ ଥାଉ । ମୁଁ ଉଗାର ହେବି ନାହିଁମ । ମୁଁ ଠିକ୍ ଠିକଣା ସମୟରେ ବେତସ କୁଞ୍ଜରେ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିବି ।

ଆଉ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବେତକଣ୍ଟା ଆଣି ଫୁଟେଇ ଦେବ ଏ ଚଲ୍‌ଚଲ୍ ଆଖିଯୋଡ଼ାକ ।

ସମସ୍ତେ ଠୋ ଠୋ ହସିଉଠିଲୁ । କହିଲ—ଦେଖୁଛ ମନୁ ! ଦେଖୁଛ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ! ଏ ରତନ କେଡ଼େ ଦୁଷ୍ଟ ହେଲାଣି !

ମନୁ କହିଲା—ତା'ର ଦୁଷ୍ମନ୍ତଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ।

କହିଲି—ହଁ, ତା'କୁ ଯେମିତି ତମେ ବେତସକୁଞ୍ଜରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲ, ଆଉ ସେ ଯେମିତି ଆକୁଳ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ଦୁଷ୍ମନ୍ତଙ୍କୁ ।

ମୁଁ ସିନା ଅଭିନୟ କରିଥିଲି, ତମେ କିନ୍ତୁ ସତେ ସତେ ଚାହିଁବ ।

ଓ, ମୋ ଗରଜ !

ଦେଖିବା ଯେ ଗରଜ ପଡ଼ିବ କି ନାହିଁ । ଆଉ ସେଇ ଗରଜ ବେଳେ ମୁଁ ଯଦି ଦ-ଦ-ଦରଜ ନ କରି ଦେଇଛି ମନ—

ମୁଁ ନୀରବ ହେଲି । ମୁହଁ ବୁଲେଇଲି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ । କଟକରୁ ଫେରିବାଦିନୁ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଘୁଣାକ୍ଷରରେ ବି ଚାହିଁ ନାହିଁ । ଯେମିତି ଅନ୍ତରରେ ଭରିଯାଇଛି ତୀବ୍ର ଘୃଣା—ତୀବ୍ର ଅନୁତାପ । ଯେମିତି ସିଏ ତା' ଅଜାଣତରେ ଖସିଯାଇଛି ରସାତଳକୁ । ଯେମିତି ସିଏ କରିଛି ଏକ ମହା ପାତକ । ଆଉ ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ପଳପଳ ହୋଇ ଜଳିମରୁଛି ତୁଷାନଳରେ......

କ'ଣ ଏମିତି ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ରହିଲେ ଯେ—ମନୁ ପଚାରିଲା ।

କିଛି ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ? ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଜହ୍ନରାତି । ସଞ୍ଜ ପବନ ଶିରଶିର ବହି ଆସୁଛି । ଅଳକାବୁକୁରେ ଫାଟିପଡ଼ୁଛି ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଜୁଆର । ଏତେବେଳେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ କିଆଁ ?

ମୁଁ ଜାଣେ—ରତନ କହିଲା ।

କୁତୁହଳୀ ହେଇ ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲି । କହିଲି—କ'ଣ ଜାଣୁ ?

ଜାଣେ କାହିଁକି ଦୁଃଖ ।

କାହିଁକି ?

କହିବି ? ରାଗିବ ନାହିଁତ ?

ନା ।

ତା' ହେଲେ କଥାରେ କହିବା ଅପେକ୍ଷା ଅନୁମତି ହେଲେ ଗୀତଟିଏ ଗାଇବି ।

ଗା' ।

'କଦମ୍ବ ତରୁ ତଳେ ବାଛି କର୍ଣ୍ଣିକା ମେଳେ
ରଙ୍ଗ ରଚଇ ଘନଶ୍ୟାମ,
ଛନଛନ ବାଛି ମନ ଅପଘନ କମ୍ପନ
ଦରଶନ ବିନେ ସେ ସୁଠାମ ।'

ସତେ ?

ହୁଁ, 'ମନ ଚଞ୍ଚଳ ଗୋପୀ ଚାହେଁ ଫେରି ଫେରି
ପଲକ ବିୟୋଗ ମଣେ ଯୁଗ,
କଦମ୍ବ ତରୁ ପରେ ଶ୍ୟାମ ନାଗର ବର.....'

ମୁଁ ଯୋଡ଼ି ଦେଲି—'ରତନକୁ ଧରି ନେବେ ଆଗ ।'

ଉହୁଁ, ମତେ ନୁହେଁ ମ ମତେ ନୁହେଁ, ତମକୁ—
'ଧନ୍ୟ ମନ ଚମକିତ ହୁଏ ଘନ କମ୍ପିତ
ନ ପୁଣ ସେ ପଡ଼ିଲା କି ଧରା,
ଆହା ମରମର ଯାଏ ପଦେ ପଦ ଲିଖିଯାଏ.....'

ମୁଁ ପୁଣି ଯୋଡ଼ିଲି—'ହୃଦୟରେ ଏଇ ନାଗ୍ନାସ୍ତିରା ।'

ତା' ଗାଲଟାକୁ ଧରି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଚିପି ଦେଲା । କହିଲି—କାନ୍ଦନା ଲୋ କାନ୍ଦନା । ମୁଁ କ'ଣ ଏକା ଏକା ନେଇ ପଳେଇବି ? ଆଗେ ତୋର, ପଛେ ମୋର ।···ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଓ ମନୁ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଗଲେ । କହିଲେ—ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ।

ରଇତା ମା' ଖୁଡ଼ି ବରବର ହେଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା—'ଗୋଟାକୁ ତ ଖାଇଲୁ, ଆଉ ଏ ଛୁଆ ତିନିଟାଙ୍କୁ ଚୁପୁଡ଼ି ଖାଇବ ଲୋ ଏ ଡାଆଣୀ ।······'କଥାଟା ଠକ୍‌କିନା କାନରେ ବାଜିଗଲା । କହିଲା—ମନୁ !

ମନୁ ଧଡ଼ପଡ଼ ଯାଇଁ ତା' ଆଗରେ ଠିଆ ହେଇଗଲା କହିଲା—କ'ଣ କହିଲୁ ଖୁଡ଼ି !

ମୁଁ କାହିଁକି କହିବି ରେ ବାପ ! ମୋର କି ବଶ୍ ପଡ଼ୁଛି । ତମେ ଗାଁଟାଯାକ ଆସି ସେଇ ଡାଆଣୀ ଖପରରେ ପଡ଼ନା—

ଖୁଡ଼ି । ଯେତିକି କହିଲୁ କହିଲୁ । ଆଉ ଯଦି ପଦେ କହିବୁ ତ ······ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ନିଆଁ ହେଇଗଲା ।

ମଲା ଲୋ, ମୋ ଉପରେ କିଆଁ ରାଗୁଛୁ ବା' । ସଞ୍ଜ ପହରୁଟାରେ ଟୋକାଟାକୁ ନେଇ ତମେ ଥେଇଥେଇ ନାଚୁଛ । ମୁଁ କହିଲାଠଉଁ ଓଲଟି ମୋ ଉପରେ ରାଗ ! ହୁଁ, ଆଜିହୁଁ ଏଡ଼େ ନା ପାଣି ପଡ଼ିଲେ ହବୁ କେତେ···

ଖୁଡ଼ି !!—ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ମନୁ, ରତନ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ।—ଭଲ ଗତି ଅଛୁ ତ ଚାଲିଯା' । ନଇଲେ ଆଜି—

ସେ ସେମିତି ବରବର ହେଇ ଗାଉଁଗାଉଁ ହେଇ ଚାଲିଗଲା । ପଛରୁ ଶୁଭୁଥାଏ—ହୁଁ, ଶକତ କେଲୁଣୀ ଲୋ ମା, ଶକତ କେଲୁଣୀ । ଛୁଆଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ମେଣ୍ଢା କରି ଦେଲଣି ମେଣ୍ଢା ।···

ମୁଁ ଜାଣେ ଅପବାଦର ନାଗରା ଡବଡବ ହୋଇ ଗାଁ ସାରା ବାଜିଲେଣି । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେଣି ମୁଁ ପଡ଼ିଛି ପାଗଳ ପ୍ରେମରେ । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ଯାଇପାରୁନ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏ ଗାଁର ଗୋଡ଼ି ମାଟି ବି ମତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ମୋର ଦୁଃଖ ନ ଥିଲା । ବରଂ ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲିଫୁଲି ନାଚି ଉଠନ୍ତି ମୁଁ । କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ଯାହାପାଇଁ ଏ କଳଙ୍କ—ଯାହାପାଇଁ ଆଜି ମୁଁ ବ୍ରଜଦାଣ୍ଡରେ କୁଳଟା, ସେଇ ଶ୍ୟାମ କାହାନ୍ତି ? ଶ୍ୟାମ ଆଜି ଘର ଭିତରେ କବାଟ କିଳି ଶୋଇଛନ୍ତି । ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶରୀର ଜଳି ଯାଉଛି ଘୃଣାରେ, ରାଗରେ, ଦୁଃଖରେ, ଅନୁତାପରେ ।

କଟକ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଥିଲା ବାଚାଳ । କଥା କହିକହି ଗୀତ ଗାଇଗାଇ ନଈବାଲି କମ୍ପେଇ ଦଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ କଟକରୁ ଫେରିବାଦିନୁ ସେ ହୋଇଛି ମୂକ । ପଦେହେଲେ କଥା ନାହିଁ ତୁଣ୍ଡରେ । ହଜାର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ବି ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ତରଟିଏ ନାହିଁ । ଯେମିତି ମନେମନେ କ'ଣ ଭାବୁଛି । କପାଳରେ ଅହରହ ଫୁଟିଉଠୁଛି ଅଶେଷ ଚିନ୍ତା ରେଖା । କମଳବାବୁ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଛନ୍ତି । ଭୟ ହେଉଛି ସେ କେତେବେଳେ କ'ଣ କରିଦେବ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଉତ୍ତରରେ କହିଲା—ଆପଣ କିଛି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଜି ଘନଦାଦାଙ୍କୁ କହି ଏହାର ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବି ।

ନିଷ୍ପତ୍ତି !!—ମୁଁ ହସିଉଠିଲି ।

ମନୁ କହିଲା—ହଁ, ଭାଇଙ୍କ କାନରେ ଖାଲି କଥାଟା ପଡ଼ିଲେ ନା ସେ ବୁଢ଼ୀକୁ ଯାବାଡ଼ କରିଦେବେ ।

କହିଲି—କାହାର କାନରେ ପଡ଼ିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ନିଆଁରେ ହାତ ଦେଲେ ହାତ ପୋଡ଼େ । ଦୋଷ ନିଆଁର ନୁହେଁ କି ଆଉ କାହାର ନୁହେଁ ।

କିନ୍ତୁ ଯା' ବୋଲି ସିଏ ଯା' ତା' କହି ଚାଲିଯିବ···

"ସିଏ ଯା' ତା' କହି ଚାଲିଯିବ, ଆଉ ମୁଁ ନୀରବରେ ବସିରହିବି, ନା ? ବଦମାସ୍ ଖଚଡ଼ କାହାଁକା, ତୋ ବୋପା ଢିହାନ୍ତରେ—"-ସିଆଡ଼ୁ ରାଗରେ ତମତମ ହେଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଘନବଳ । ଆଖିରୁ ନିଆଁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି । କହିଲେ—ବୁଝିଲୁ ବୈରାଗି ! ଇଏ ଘନବଳକୁ ଚିହ୍ନି ନାହିଁ । ଘନବଳ ଘଡ଼ିକେ ଫୁଲ, ଘଡ଼ିକେ ବଜ୍ର । ଗୋଟାଏ ଥାପଡ଼ରେ ମୁଁ ଯଦି ତା' ମୁଣ୍ଡର ଖପୁରି ଉଡ଼େଇ ନ ଦେଇଛି—

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲୁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଆମ ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ । ସେ ସେମିତି ଅନର୍ଗଳ କହି ଚାଲିଛନ୍ତି—ଆରେ, 'ବାପ ତେଲ ବହୁନେ ନଣ୍ଡା ନା, ପୁଅ ବୁଲେଇ ବେଣି ରଖିଛି ।' ପାଠ ଦି'ଅକ୍ଷର ପଢ଼ିଛୁ ବୋଲି ତୁ ଆଉ ଇନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦ୍ର ମାନିବୁ ନାହିଁ ? ତୁଇ ଏକା ଏ ଗାଁରେ ଅଣ୍ଡିରା, ଆଉ ସମସ୍ତେ ମାଇକିନିଆ !

ବୈରାଗୀ ଭାଇ କହିଲେ—କିନ୍ତୁ କଥା କ'ଣ ? କ'ଣ ହେଲା ?

କ'ଣ ଆଉ ନ ହେଲା ? ନାହିଁ ନାହିଁ କ'ଣ ଆଉ ନ ହେଲା ? କାଲି ସକାଳର କଥା । ଗୋଟାକର ଜୀବନ ତୁ ଖାଇଛୁ । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନଟା ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହେଇଗଲା—ଅଙ୍ଗାର ହେଇଗଲା । ପୁଣି ଆଜି ଆଉ ଗୋଟାକ ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଲାଣି ! ସେ ଆଖିଟା ଯଦି ଆଜି ମୁଁ ଛାଡ଼ି ନ ଦେଇଛି ।···

ଏ କାହା କଥା କହୁଛନ୍ତି ? କାହା ଆଖି କାହା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ?

ଓଃ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ଭଦ୍ରମହିଳା । ବିଦେଶୀ ମହିଳା । ଦି'ଦିନ ପାଇଁ ଆମ ଗାଁକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ନ କର, ପୂଜା ନ କର ଓଲଟି ତାଙ୍କ ଉପରେ—

ବୁଝିଲି କଥାଟା ମତେହିଁ କେନ୍ଦ୍ର କରି କୁହାଯାଉଛି । ମୁଁ ଧନବାବୁଙ୍କୁ ଜାଣେ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ରସ ଅଛି । ହସେଇ ହସେଇ ପେଟ ପରାସ କରନ୍ତି ସେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ପାଖ । ଅଭିନେତା ହିସାବରେ ତାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଯେତିକି, ଲୋକ ହିସାବରେ ତାଙ୍କର ନିନ୍ଦା ତତୋଧିକ । ଅନ୍ତତଃ ମୋର ତ ସେଇ ଧାରଣା । ଏଇ କେଇ ମାସ ଭିତରେ ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିଲିଣି ଲୋକଟାର ଭିତର ବାହାର ସମାନ ନୁହେଁ । ସେଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତଙ୍କୁ ରାଜକୁମାରୀ ଡାକି ଯୋଉ ଅଶ୍ଳୀଳ ଇଙ୍ଗିତ—ପୁଣି ସେଦିନର ସେ ପ୍ରେମ ଚିଠି ଆଉ ତା'ର ପାଇଁ ନୀଳକଣ୍ଠ ଉପରେ ଯୋଉ ଠୋ ଠୋ ମାଡ଼—ଏବେ ବି ମୋର ମନେ ଅଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ଲମ୍ପଟ, କୁଚକ୍ରୀ, ଟାଉଟର । ସୁତରାଂ ସେ ଯେ ମତେ ଆଉ ପାଗଳକୁ ନେଇ ଗୋଟାଏ କିଛି ବିରାଟ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଥିବେ, ଏଥିରେ ଆଉ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ ? ଚତୁର ଲୋକ ସିଏ, ହୁଏତ ମୋରି ଆଗରେ ମୋରି ପ୍ରଶଂସା କରି ପାଗଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଥା ନେବା ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

କହିଲି—ଧନବାବୁ ! ଆପଣ ଭୁଲ୍ କରୁଛନ୍ତି । ତଟିନୀ ସାଗର କୋଳକୁ ଧାଇଁଯାଏ, ସାଗର ତଟିନୀ କୋଳକୁ ଧାଏଁ ନା ।

ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମତେ ଚାହିଁଲେ । କହିଲେ—ତା'ମାନେ ?

ମାନେ ଅତି ସହଜ । ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେଇ ଲାଭ କ'ଣ ? ଯଦି ଭଦ୍ରମହିଳା ଛୁଏଁ ଛୁଏଁ ତାଙ୍କ କୋଳକୁ ଆଉଜି ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଏଁ !—ଚମକି ପଡ଼ିଲେ ସେ । କହିଲେ—ନା, ଯାଃ ମୁଁ କେବେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ନାହିଁ । ଛୁଏଁ ଛୁଏ କେବେ ଢଳି ପଡ଼ିବେ ନାଇଁ, ସେ ଆଧୁନିକା, ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷିତା ନାରୀ ।

ନାରୀ ସବୁବେଳେ ହିଁ ଦୁର୍ବଳ । ନାରୀର ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦହିଁ ଅବଳା । ସୁତରାଂ ସେ ସବୁବେଳେ ଖୋଜେ ଗୋଟାଏ ବଳିଷ୍ଠ ବାହୁଯୁଗଳ ତଳେ ଆଶ୍ରୟ ।

ଏଁ, ଆଶ୍ରୟ ! ଆଶ୍ରୟ !—ସେ ସେଇଠି ବସିପଡ଼ିଲେ । ଶୂନ୍ୟରୁ ଯେମିତି ଖସିପଡ଼ିଲେ ଧଡ଼କେ । କହିଲେ—ତା ହେଲେ··· ତାହେଲେ ଆପଣ ନିଜେ ଜାଣି ଜାଣି···

କହିଲି—ହଁ, ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ତା'କରିଛି । ଆପଣମାନେ ମତେ ଯାହା ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତୁ । ତାଙ୍କର ଏଥିରେ କିଛି ଅପରାଧ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ····—ସେ ପୁଣି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ପୁଣି ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼ିଲେ—କିନ୍ତୁ ସେ ତ ଭଲ ଲୋକ ନୁହେଁ । ଆପଣ ଭୁଲ୍ କଲେ । ଭୁଲ୍ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ । ସେ ଯେ ପାଜି, ଜୁଆଖେଳିର, ସଇତାନ···

ଆଃ, ବନ୍ଦକରନ୍ତୁ ! ବନ୍ଦ କରନ୍ତୁ ଘନବାବୁ ! ମୋ ଲାଗି ଆପଣ ମୁଣ୍ଡ ପିଟନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୋ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ଆପଣଙ୍କୁ କେହି ଭଲଲୋକ କରି ଡ଼ାକୁ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଜାଣୁଜାଣୁ ଗୋଟାଏ ଲମ୍ପଟ ସାଙ୍ଗରେ······

କିନ୍ତୁ ତା ଅପେକ୍ଷା—ତା ଅପେକ୍ଷା ଆପଣ କମ୍ ଲମ୍ପଟ ନୁହଁନ୍ତି—କମ୍ ବଦ୍‌ମାସ୍ ନୁହଁନ୍ତି । ଆପଣ ତାକୁ ଥାପଡ଼ ମାରିବାକୁ କହୁଥିଲେ ନା, ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ଆପଣଙ୍କୁ ଛୁରୀ ଭୂଷି ଦେବାକୁ । ଆପଣ ଏଡ଼େ ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକ ! ଆପଣ ଏଡ଼େ ନୀଚ, ହୀନ, ଅଧମ !! ମନୁ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମତେ ଧରି ପକେଇଲେ । କାବା ହୋଇ ରହିଁ ରହିଲେ ବୈରାଗୀ ଭାଇ । ମୁଁ ରାଗରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ଆଖିରୁ ଧାରଧାର ଲୁହ ବହି ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମନ ହେଉଥିଲା—ମନ ହେଉଥିଲା ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ଭଳି ସେ ବଦ୍‌ମାସ୍‌ଟା ଉପରକୁ କୁଦି ପଡ଼ିବାକୁ—ତାକୁ କାମୁଡ଼ି ଭିଣି ଧୂଳିଧୂଳା କରି ଦେବାକୁ ।

ତାର ସାହସ ଦେଖ, ମୋର ଆଗରେ ଦେବର ନିନ୍ଦା ! ଦେବର ନିନ୍ଦା !! ····· କହିଲି—ଧନବାବୁ ! ଆପଣଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଭଲ, ବୈରାଗୀ ଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି । ତା' ନ ହେଲେ ଆଜ ଦେଖିଥାନ୍ତେ ନାଗ କ'ଣ କରିପାରେ —

ମୁଁ ଦ୍ରୁତ ପଦକ୍ଷେପରେ ଚାଲିଗଲି । କହିଲି—ଆ'ତ ରତନ ମୋ ସାଥିରେ—

ରତନ କିନ୍ତୁ ଆସୁ ନାହିଁ । ଧନବାବୁଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଆସିବାକୁ ସାହସ ହେଉନାହିଁ ତାର । କହିଲି—ବେଶ୍, ଆସ ଭାଇ, ଆମେ ଚାଲିଯିବା । ଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକ ପାଖରେ ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ରହିବାକୁ ଘୃଣା ହେଉଛି । ସେ ତାଙ୍କର ପ୍ରେୟସୀମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଜ୍ୟୋସ୍ନା ବିହାର କରୁଥାନ୍ତୁ ।

ବୈରାଗୀଭାଇ ମେ ମଉସାଙ୍କ ପୁତୁରା । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୋର ଅତି ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ । ସେ ବି ଯାତ୍ରାରେ ଥାନ୍ତି । ସେ ହିଁ ଅନ୍ତି ଦୁଃଶାସନ । ସେ ହିଁ ଅନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର କିଶୋର କୁମାର । ଦେହରେ ବଳ ଖୁବ୍ ହୋଇଛି । ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଚେହେରା । କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବି ସାହସ ହେଲାନି ଧନବାବୁଙ୍କୁ ଏଡ଼ି ଚାଲି ଆସିବାକୁ ।

ମୁଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହିଗଲି । ମନେହେଲା ଯେମିତି ମତେହିଁ ଅପମାନ ଦେବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏଇ ଗୋପନ ଚକ୍ରାନ୍ତ । କହିଲି, 'ଆଚ୍ଛା, ତମେ କେହି ଆସିବ ନାହିଁ ନା ? ଅଲ୍‌ରାଇଟ୍, ଆଇ କ୍ୟାନ୍ ଗୋ ଆଲୋନ୍ ।'

ମୋ ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ସରି ନାହିଁ, ଧନବାବୁ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲେ— ଯା' ବୈରାଗୀ ! ଯା ରତନ ! ଯା' ମନୁ ! ସମସ୍ତେ ଯାଅ ତାଙ୍କୁ ଧରେ ଗୁଡ଼ ଆସିବ··· । ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଧନବାବୁ ଖାଲି ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଭଳି ବସି ପଡ଼ିଲେ ବାଲିରେ ।

● ନଅ

ଥର୍ମୋମିଟର୍ କାଢ଼ି ଆଣି ଦେଖିଲ ଶହେ ଦୁଇ । ଦେହରେ ତାତ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି । 'କହିଲ ଏତେ ଟେମ୍ପରେଚର୍ ଉଠିଲା । ଆପଣ ମତେ ଆଗରୁ ଖବର ଦେଲେନି କିଆଁ ?'···କମଲବାବୁ ଦୋଷୀଙ୍କ ଭଳି ଖାଲି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ, କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

କ'ଣ କଥା ? ଆପଣ କ'ଣ ଘନବାବୁଙ୍କ ଭଳିଆ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନେକଲେ ?

ତଥାପି ସେ ନୀରବ । ଯଦେବେଲେ କଥା ନାହିଁ ତୁଣ୍ଡରେ ।

ଆପଣ ତା' ହେଲେ ବୁଝିଛନ୍ତି ସେ ବଦ୍‌ମାସ୍ ଟୋକାଟା, ସେ ପାଜି ଟୋକାଟା ଏଇଥିରେ ଯାଉ, ଏଇଥିରେ ଆଖିବୁଜୁ ଚିରକାଳକୁ ??

ଆଃ, ଜଳନ୍ତା ନିଆଁରେ କୁଟା ପକାଅ ନାହିଁ । ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି କହି ଯାଅନ ଯା' ତା କଥା ।

କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ମତେ ଡାକଲେ ନାହିଁ ? ମୁଁ ତ ମରି ଯାଇ ନ ଥିଲି ।

କଥାଟା ବୁଝ । ଯାହା ପାଇଁ ତମେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ, କେବଳ ତାରି ପାଇଁ ହିଁ ତମକୁ ଡାକି ନ ଥିଲି ।

ମାନେ ?

ମାନେ କିଛି ନୁହେଁ, ତମେ ଆଗ ଦେଖ ରୋଗୀର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ କ'ଣ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଇପାରେ—

ମୁଁ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣିପଟି ଦେଉଥିଲି । ବୁଝିଲି କାହିଁକି କମଳ-ବାବୁ ମତେ ଡାକି ନ ଥିଲେ । କହିଲି—ତ'। ମାନେ ରୋଗୀ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲା ମୋ ଆସିବା, ନା ?

ସେ କଥା ପରେ, ରୋଗୀ ଆଗ ଭଲ ହଉ—

ଗୋଟାଏ ଗଭୀର ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ବାହାରି ଆସିଲା ମୋ ପଞ୍ଜରା ଦୋହଲାଇ ।ଏତେ ଘୃଣା ! ଏତେ ରାଗ ! ମୋ ଛାଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ଜଳିଯାଉଛି । ଯେମିତି ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଶ୍ୱାନ ! ଗୋଟାଏ ଚଣ୍ଡାଳ !! ଗୋଟାଏ ବାରବନିତା !! ଓଃ······

ଔଷଧଟା କ'ଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେବ ନା ଆଉ ଟିକିଏ ପରେ ?

ନା ଔଷଧଟା ଦେବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଯେ କହିଲେ—

ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ କୁହନ୍ତୁ, ନିଜେ ଆସି ବସି ଔଷଧ ଦେବେ । ମୁଁ ଏଠି କାହାରି ଚାକରାଣୀ ନୁହେଁ—ଧଡ଼୍‌ପଡ଼୍ ଉଠି ଠିଆ ହେଲି । କମଳବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଇ ଚାହିଁଲେ । କହିଲେ—ସେ କ'ଣ, ହଠାତ୍ ଏମିତି ରାଗିଗଲ ଯେ ?

ନା, ରାଗିବାକୁ ମୋର ଅଧିକାର କାହିଁ ? ମୁଁ ତ ଗୋଟାଏ ଗାଧୁଆ ତୁଠର ପଥର । ସମସ୍ତେ ମୋ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଘଷୁଥିବେ । ଗୋଡ଼ ମାଜୁଥିବେ । ଆଉ ମୁଁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ପଡ଼ି ରହିଥିବି କାଳ-କାଳ ଧରି ।

କାହିଁକି ଏ ଅଭିମାନ ? କାହା ଉପରେ ଅଭିମାନ ? ସେଇଟା ତ ତୁଚ୍ଛା ପାଗଳ ।

ପାଗଳ ? କିଏ କହିଲା ପାଗଳ ? ସେ ସବୁ ବୁଝେ । ସବୁ କରେ । ଖାଲି ମୋ'ର ବେଳକୁ ପାଗଳ ? ମୁଁ ଇଁ ଖୁବ୍ ଦେଇଛି ତା'

ତଣ୍ଟରେ ? ମୁଇଁ ଲୁଟି କରୁଛି ତା' ସମ୍ପତ୍ତି ? ମୁଇଁ ଟାଣିଆଣିଛି ତାକୁ ନରକ ପଥକୁ ? ମୁଁ ଡାଆଣୀ ? ରାକ୍ଷସୀ ?? ପିଶାଚୀ ???

କମଳବାବୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ—ଥାଉ, ଥାଉ ମା', ବନ୍ଦ କର । ମୁଁ ସବୁ ବୁଝିଦେବ । ପିଲାଟାର ଖାଲି ଟିକିଏ ହୋସ ଫେରୁ ।

ହୋସ୍ ଫେରନ୍ତୁ ଆପଣ । ମୋର ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାଇଁ କି ଦରକାର ନାଇଁ—ମୁଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଦ ବଢ଼େଇଲି ଆଗକୁ ।

କମଳବାବୁ ଆହୁରି ବିକଳ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । କହିଲେ—ତମେ ଯାଅ ନାଇଁ । ଯାଅ ନାଇଁ । ତମେ ଚାଲିଗଲେ ଯେ ସେ ଆଉ···

କଲବଲ ହେବେ ନାଇଁ, ମୁଁ ଜାଣେ । ମୁଁ ଇ ହେଉଛି ସବୁ କନ୍ଦଳର ମୂଳ । ମୁଁ ମଲେ ଇ ସବୁ ଶାନ୍ତ ।

ଆଃ, ଏଡ଼େ ଅଭିମାନୀ ହୁଅ ନାଇଁ । ତମେ ହିଁ ତା' ଜୀବନ, ତମ ହାତ ଲାଗିଲେ·········

ସେ ଅପବିତ୍ର ହୋଇଯିବେ । କଳଙ୍କିତ ହୋଇଯିବେ । ମୁଁ ଯେ ଗୋଟାଏ ଘୃଣାର ଜୀବ ! ମୁଁ ଯେ ଗୋଟାଏ ବେ-ଶ୍ୟା !!!

ଝଡ଼ ବେଗରେ ସେଠୁ ଚାଲି ଆସିଲି । କମଳବାବୁ ଡାକୁଥାନ୍ତି 'ଶୁଣ, ଶୁଣ, ଅଭିମାନ କରି ନିଜର ସର୍ବନାଶ କରନାଇଁ,"······ ପାଗଳର ଚେତା ବୋଧେ ଫେରି ଫେରି ଆସୁଥାଏ । ସେ କହୁଥାଏ—ହିଁ ତମେ । ତମେ ହିଁ ଦାୟୀ । ତମେ ମତେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛ । ମତେ ଛାଡ଼-ଛାଡ଼-ଛାଡ଼ ଛନ୍ଦା !······କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ପାଗଳଙ୍କ ଭଳି ଟଳି ଟଳି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୁଁ ଚାଲି ଆସିଲି ।

ଆସି ଘରେ ଦେଖିଲି ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ବସିଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷିତ, ସୁଶ୍ରୀ, ତରୁଣ । ମତେ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ହସି ହସି କହିଲେ—ନମସ୍କାର ।

ଆପଣଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ମନର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମୁଁ ଆଜ ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛି । କ୍ଷମା କରିବେ ।

ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି । କେଉଁଠି ଯେମିତି ଦେଖିଛି ଦେଖିଛି ମନେହେଲା । ଆଖି ଆଗରେ ଭାସିଗଲା ସ୍ମୃତି । କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କ୍ଷୀଣ, ଖୁବ୍ ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ଠିକ୍ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲି ନାହିଁ କେଉଁଠି ଦେଖିଛି । ଥଙ୍ଗ ଥଙ୍ଗ ହୋଇ କହିଲି—ଆପଣଙ୍କୁ......

ମତେ ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଉ ଗାଁରେ ମୋ ଘର । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗାଁରେ ରହେ ନାହିଁ । ଏ ଅଶିକ୍ଷିତ ଚଷା ବାଉଁଶିଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଲେ ମୁଁ ସଫୋକେଟେଡ୍ ହୋଇଯାଏ ।

ତା ହେଲେ ସବୁଦିନେ କଟକରେ—

ଠିକ୍ କଟକରେ ନୁହେଁ, ହୋଲ୍ ଓଡ଼ିଶା ମୋ ଜୁରିସ୍‌ଡିକ୍‌ସନ୍ । ମାସରେ ପନ୍ଦର ଦିନ ଏକ୍‌ସଟେନ୍‌ସିଭ୍ ଟୁର୍ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ବାକି ଦିନରେ କାଲ୍‌କାଟା, ବମ୍ବେ, ମାଡ୍ରାସ୍—ହୁଏତ ତିନି ଚାରିଦିନ କଟକରେ ବି ।

ସତେ, ତା ହେଲେ ତ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅଫିସିଆଲ୍ ଆପଣ ! ଗଭର୍ମେଣ୍ଟର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସ୍ତମ୍ଭ ।

ମୁଁ ଠିକ୍ ଗଭର୍ମେଣ୍ଟରେ ସର୍ଭିସ୍ କରେନା । ଇଣ୍ଟରନାସନାଲ୍ ଇନ୍‌ସୁରେନ୍‌ସ କର୍‌ପୋରେସନ୍‌ର ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ମୁଁ ଚିଫ୍ ଅର୍ଗାନାଇଜର୍ ।

ଆଇ ସି । ଦେନ୍ ଆଇ ମଷ୍ଟ୍ କନ୍‌ଗ୍ରାଜୁଲେଟ୍ ଇୟୁ । ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ହୋଇ ଏତେବଡ଼ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ—

ସେ ହସିଲେ । କହିଲେ—ଇଟ୍‌ସ ଭେରି କାଇଣ୍ଡ୍ ଅଫ୍ ଇଉ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଯଦି କିଛି ସମ୍ମାନ ଥାଏ, ଗୌରବ ଥାଏ, ତା' ଏଇଥିପାଇଁ ନୁହେଁ । ପି.ଇ. ଏନ୍‌ରେ ନିୟମିତ ଲେଖାଲେଖି କରିବା ଫଳରେ··

ପି.ଇ. ଏନ୍‌ରେ ଲେଖନ୍ତି ଆପଣ ?

ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ପି.ଇ.ଏନ୍ ଅପେକ୍ଷା ଲଣ୍ଡନ୍ ଆଉ ମସ୍କୋ ପି.ଇ. ଏନ୍‌ରେ ମୋର ବେଶୀ ଲେଖା ବାହାରେ । ଫଳରେ ଗୋଟାଏ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା.........

ମାଇଁ ଗଡ୍ । ତା' ହେଲେ ତ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ଗଟ ଜିନିଅସ୍ ଆପଣ । ଲେଟ୍ ମି କନ୍‌ଗ୍ରାଜୁଲେଟ୍ ଇୟୁ ଓ୍ୟାନ୍ସ ମୋର୍ ।

ସେ ପୁଣି ହସିଲେ । କୋମଳ ହସର ଲହରୀ ପହଁରି ଗଲା ସୁନ୍ଦର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ । ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ମୋ ଆଖି ଟାଣି ହୋଇଗଲା । ନିମିଷକ ପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି । ସେ କହିଲେ,'ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କଠୁଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆଗରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣେଇବା ମୋର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ବହୁତ ଶୁଣିଛି । ଆପଣ ଆସି ଏ ଅନ୍ଧ ଲୋକଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆପଣ ଏ ଅନ୍ଧାର ମୁଲକରେ ଜାଳିଛନ୍ତି ମୁକ୍ତିର ମଶାଲ ।'

ଆଉ, ଜଣେ ଇଣ୍ଟର୍‌ନାସନାଲ୍ ଲୋକ ମୁହଁରେ ସାମାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅର ପ୍ରଶଂସା ଶୋଭା ପାଏ ନାଇଁ । ତା' ଛଡ଼ା ମୁଁ କିଛି ହିଁ କରି ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜ ଦୁଃଖରେ ନିଜେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମରୁଛି ।

ମୁଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଆସିଲି । ମୋର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସେ ବୋଧେ ନୀରବ ହେଲେ । ନୀରବରେ ବହୁ ସମୟ କଟିଲା । ଶେଷରେ ମୁ ହିଁ କହିଲି—କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଆପଣ ଏତେ ବଡ଼ ହୋଇ ଏ ପଲ୍ଲୀ ଗାଁର ମାୟା ଛାଡ଼ିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ?

ପଙ୍କରୁ ହିଁ ପଙ୍କଜ ଜାତ ହୁଏ, ଆଉ ତା' ବାନ୍ଧିରଖେ ଗଗନ-ଲୁବ୍ଧ ଭ୍ରମରକୁ ।

ସତେ, ଆପଣ ଏଠି ପଙ୍କଜର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛନ୍ତି ?—ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି ।

ହଁ ପାଇଛି । ଖତଗଦାରେ ମୁଁ ପାଇଛି ପଦ୍ମ—ସରସ,ସଚଳ, ସଜୀବ ।

କିନ୍ତୁ ହସେଇଲେ ଆପଣ । ଲଣ୍ଡନ, ମସ୍କୋ,ବର୍ଲିନ, ସାନ୍‌ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍କୋ ବୁଲି ଆପଣ କାହିଁକି ଏ ଓଡ଼ିଶାର ଅଖ୍ୟାତ ପଲ୍ଲୀରେ ଖୋଜି ବୁଲିଲେ ପଦ୍ମ ? ଆଉ ଯଦି ବା ପାଇଲେ ତା' କେମିତି ଆପଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷିତ ମନକୁ, ସଂସ୍କୃତ ମନକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରିଲା ?

ବାନ୍ଧି ରଖେ କଅଁଳ ମୁହଁ—କଅଁଳ ହସ, ବିଦ୍ୟା ନୁହେଁ, ବୁଦ୍ଧି ନୁହେଁ, ଦକ୍ଷତା ନୁହେଁ ।

ତା' ହେଲେ ଆପଣ ଖାଲି ରୂପର ପୂଜାରୀ ?

ରୂପର ପୂଜାରୀ ସମସ୍ତେ । ଯୋଉମାନେ ଗୁଣ ଗୁଣ ବୋଲି ଏତେ ବଡ଼ ଦୁହା ଉଠାନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ଏମ୍.ଏ ପାଶକରା ଗୋଟିଏ କାଳି କୋତରୀ ଚେପ୍‌ଟାନାକୀ ଝିଅକୁ ପସନ୍ଦ କରିବେ ?

କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଏଠି ଏଡ଼େ ଅପରୂପା ସୁନ୍ଦରୀ କାହୁଁ ପାଇଲେ ?

ସେ ଖାଲି ଅପରୂପା ନୁହେଁ, ଅଶେଷ ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନା । ମୁଁ ତା'କୁ ଦେଖିଲାଦିନୁ ତା ଚରଣରେ ମଥା ନୋଇଁ ଦେଇଛି ।

ସତେ, ଏତେ ବଡ଼ ରତ୍ନ ଅଛି ଏ ଗାଁରେ ?

ରତ୍ନ ନୁହେଁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ । ସରଗ କୋଳରେ ପହଁରି ପହଁରି ବୁଲିଯାଏ ସେ ସରଗର ସୁକୁମାରୀ କନ୍ୟା ଚପଳା ।

ଅପଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁ ନାହାଁନ୍ତି ତ ?

ମୋର ବି ଭୟ ହୁଏ ଯେମିତି ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି । କାରଣ ଏତେ ରୂପ, ଏତେ ଆଲୋକ, ଏତେ ଶୋଭା ସାରା ସୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ କାହିଁ ଦେଖି ନାହିଁ ।

ଆପଣ ତେବେ ଖୁବ୍ ଭାବୁଛନ୍ତି ତା' ପାଇଁ ?

ମତେ ଯଦି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ କହିବ, ତା' କୋଳରେ ମଥା ରଖି ମରଣିହିଁ ମୋର କାମ୍ୟ, ତା'କୁ ଛାଡ଼ି ଜୀବନ କାମ୍ୟ ନୁହେଁ ।

କିନ୍ତୁ ସେ ଯଦି ଆପଣଙ୍କୁ ଘୃଣା କରେ ? ଆପଣଙ୍କୁ ଭାବେ ଲମ୍ପଟ ବୋଲି ?

ସେ ଟିକିଏ ରହିଗଲେ । ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ— ମୋ ଚାଲି ଚଳଣି ହାବଭାବରୁ ସେପରି ଭାବିବା ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି, ଭଅଁର ସବୁ ଫୁଲକୁ ଯାଏ, କିନ୍ତୁ ପଦ୍ମ କୋଳରେ ମୁହଁ ରଖି ଆଖି ବୁଜିଦିଏ ଚିରଦିନ । ସେଇ ମରଣରେହିଁ ତା' ଆନନ୍ଦ, ସେଇ ମରଣରେ ହିଁ ତା' ଶାନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସିଏ କେମିତି ଜାଣିବ ସେଇ ଏକା ପଦ୍ମ, ଆଉ ସମସ୍ତେ ପୋକଶୁଙ୍ଘା ।

ଜୀବନଟାକୁ ମୁଁ ତା'ର ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେଉଛି । ସେ ଦେଖୁ ତା' ଭିତରେ କେତେ ଭଲ କେତେ ଭେଲି, କେତେ ସୁନା କେତେ ମଳି । ତା' ପରେ ସିଏ ଯା' ଇଚ୍ଛା ତା କରୁ । ମାରୁ, ଜାଳୁ, ପୋଡ଼ୁ, ମୁଁ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିବି ନାହିଁ ।

ସେ ବଡ଼ ବିକଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅବସ୍ଥାଟା ମୁଁ ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି, ଆପଣ ଦୁଃଖ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏତେ ଯୋଉଠି ନିଷ୍ଠା—ଆନ୍ତରିକତା, ସେଠି ସେ ନିଶ୍ଚେ ତରଳି ଯିବ, ନିଶ୍ଚେ ଢଳି ପଡ଼ିବ ଆପଣଙ୍କ କୋଳକୁ ।

ପଡ଼ିବ ? ପଡ଼ିବ ? ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ? ସେ ମୋ ମୁହଁକୁ ସତୃଷ୍ଣ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମୋର ଅବସର ନ ଥିଲା, ଆବଶ୍ୟକ ବି ନ ଥିଲା । ସେମିତି ହାଲୁକା ଭାବରେ କହିଲି, 'ନ ପଡ଼ିବା'ଟ କାହିଁ ? ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଭଅଁର କୋଳକୁ ଯେକୌଣସି

ଫୁଲ ହସି ହସି ଡେଇଁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ ସେଇ ଡେଇଁବାରେ ହିଁ ହେବ ତା' ଜୀବନର ଚରମ ସାର୍ଥକତା ।'

ସତେ ? ସତେ ? —ସେ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠିଲେ । କହିଲେ—ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି । ଆଜି ନନ୍ଦନର ପାରିଜାତ ମୋ ହାତରେ । ଇନ୍ଦ୍ରର ସିଂହାସନ ମୋ ପାଦ ତଳେ । ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର ବିଶ୍ୱାସ କର, ମୁଁ ଏକାନ୍ତହିଁ ତମର !

ଆଁ !! ଏ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ??—ଗୋଟାଏ ବିଷଧର ସର୍ପ ସତେକି ଦଂଶନ କଲା ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ । ମୁଣ୍ଡ ଚକାଭଉଁରୀ ଖେଳିଗଲା ।

ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼େଇଲେ । ବଡ଼ ବିକଳ ହୋଇ କହିଲେ—ଶୁଣିଛି, ଶୁଣିଛି—ସ୍ୱର୍ଗରେ ରତି । କିନ୍ତୁ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ! ଏତେ ସୁନ୍ଦର ତମେ ପଦ୍ମା !

ଆଃ—ମୁଁ ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି । ମୋର ଯେମିତି ରକ୍ତ ବାନ୍ତି ହୋଇ ଆସିଲା ।

ଭୟ ନାହିଁ, ତମକୁ ଆଜିଠାରୁ ମସ୍ତକରେ ବସେଇ ଅର୍ଚ୍ଚନା କରିବି ମୁଁ···

"ତା' ଆଗରୁ ତୋ' ମସ୍ତକଟା ଏଇ ପାଦରେ ହେଉ ଅର୍ଚ୍ଚନା"—ବାଘ ଭଳି ଘର ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ ଘନବଳ । ଗୋଟାଏ ବଜ୍ର ମୁଥରେ ତାଙ୍କୁ ଭୂଇଁରେ ଲୋଟେଇ ଦେଲେ ଧଡ଼କେ । ତା'ପରେ ବିଧା, ଗୋଇଠା, ଥାପଡ଼ । ଗୋଟାଏ ପ୍ରଳୟ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା । ଲୋକେ ଶହ ଶହ ଆସି ଜମା ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଭଦ୍ରଲୋକ ଯେମିତି ମରିଗଲି ମରିଗଲି ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ଆଉ ଘନବଳ ସେମିତି ଛାତିଉପରେ ବସି ଚଲେଇ ଥାନ୍ତି ଗୋଠାକୁ ଗୋଠା ମୁଥ । ମୁଁ ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଖାଲି ଚୁହିଁଥାଏ ।

ଅନେକ କ୍ଷଣ ପରେ—କେହି ଜଣେ ଆସି ଘନବଲଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକେଇଲେ । କହିଲେ—ଆଉ; ବହୁତ ହେଲାଣି ।···ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ ଘନବାବୁ । ତା ଚୁଟିଟାକୁ ଧରି ଠିଆ କରେଇ ଦେଲେ । କହିଲେ—କୁଳାଙ୍ଗାର । ଗୋଟାକର ଜୀବନ ଖାଇ ଅଣ୍ଟି ନାହିଁ । ପୁଣି ଆଜ ଆଉ ଗୋଟାକର ଜୀବନ ଖାଇବାକୁ ବସିଲୁଣି । ଇଣ୍ଟର୍‌ନାସ୍‌ନାଲ୍ ! ତୋ' ବୋପା ଅଜା ଚୌଦ ପୁରୁଷରେ ଇଣ୍ଟର୍‌ନାସ୍‌ନାଲ୍ ନାଁ ଧରିଥିଲ ?

ମୁଁ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଚାରିଲି—ଏ କିଏ ଘନବାବୁ ?

ଚିହ୍ନି ନାହାନ୍ତି ? ଚିହ୍ନି ନାହାନ୍ତି ? ଯା' ପାଇଁ ପଦ୍ମ ମତେ ସେଦିନ କ୍ଲବରେ ଭୁଷି ଦେବାକୁ ବସିଥିଲେ ?

ଯା' ପାଇଁ ??

ତେବେ କାହାପାଇଁ ? ମୁଁ କାହା କଥା କହୁଥିଲି ? କିଛି ବୁଝିବେ ନାହିଁ । ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ଖାଲି ଘନବଲଟା ଖଚଡ଼— ଘନବଲଟା ଲମ୍ପଟ, ଟାଉଟର, ପାଜି—

କିନ୍ତୁ···କିନ୍ତୁ···

ସେଇ କିନ୍ତୁ ହିଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସାରେ । ଗୋଟାଏ କଥାର ଅର୍ଥ ଆପଣମାନେ ଯେ କେମିତି କଣ ବୁଝନ୍ତି । ସେଦିନ ସେମିତି ସେ ପିଲାଟାକୁ ମୁଁ ମାରିଲି । ଆପଣ ବୁଝିଲେ କ'ଣ ନା ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ପାଖକୁ ସେ ପ୍ରେମ ଚିଠି ନେଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଏଁ ! ନା ତ—

ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ । ଆପଣ ସେଇଆ ବୁଝିଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର ସେ ଦିନର ଆଖି ସେ ଦିନର କଥା ତା' ସ୍ପଷ୍ଟ କହି ଦେଇଛି ।

ଘନବାବୁ !

ହଁ, ସେ ପ୍ରେମଚିଠି ନେଇ ଯାଉଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ପାଖକୁ ନୁହେଁ, ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ !

ଆଁ, ମୋ ପାଖକୁ ???

ହଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ । ଲେଖିଥିଲେ ଏଇ ପୁରୁଷ ପୁଙ୍ଗବ ବୀର ଶିରୋମଣି ଇଣ୍ଟର୍‌ନାସନାଲ୍ ଫିଗର୍ ।

ଓଃ, ମୋର ଏତେ ରାଗ ହେଲା, ମନ ହେଲା ଗୋଟାଏ ରିଭ୍-ଲଭର୍ ଥିଲେ ସେ କୁକ୍କୁରଟାର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଫାୟାର୍ କରନ୍ତି ଡାଇ ଡାଇ । କହିଲି—ଏ ଲୋକଟାର ନାଁ ?

ନାଁ ? କଣା ପୁଅର ନାଁ ପଦ୍ମଲୋଚନ ! ବାପମା' ବାଛି ବାଛି ନାଁ ଦେଇଛନ୍ତି ନିର୍ମଳ !!

ଏଁ, ନିର୍ମଳ ? ନିର୍ମଳ ??—ମୁଁ ଥକ୍କା ମାରି ରହିଗଲି । ରାଗ ମୋର ଯେତେ ଜୋର୍‌ରେ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଥିଲା, ସେତିକି ଜୋର୍‌ରେ ତଳକୁ ଖସିପଡ଼ିଲା । ନିଡ଼ନ ହୋଇ କହିଲି—ଧନବାବୁ ! ଆପଣ ଯୁଆଁଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ । ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର ।

ସେ ଠୋ ଠୋ ହସି ଉଠିଲେ । କହିଲେ—ହଠାତ୍ ପୁଣି ଏକ ପ୍ରୀତି ?

କହିବି । ଆଗ ମୁକୁଳେଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

କିନ୍ତୁ—

ନା କିନ୍ତୁ ନୁହେଁ, ଆପଣଙ୍କୁ ହାତ ଯୋଡ଼ୁଛି !

ସେ ଚୁଟି ଛାଡ଼ିଦେଲେ । କହିଲେ ଯା,ଯା, ତୋ ଭାଗ୍ୟ ଭଲ । ନଇଲେ ଆଜନା —ଆଜି ତତେ ଚୂନକଳା ଦେଇ ଏ ଗାଁ ଭିତରେ ସାତ ଥର ବୁଲେଇ ଆଣନ୍ତି—ଦେଖେଇ ଥାନ୍ତି ତୁ କେମିତି ଇଣ୍ଟର୍-ନାସନାଲ୍, ଆଉ ମୁଁ କେମିତି ବାଡ଼ି ମୂଳର ଏଣ୍ଡୁଅ ।

ସେ ରାମ କ ବସ୍ତୁ କହୁ କହିଲା ନାହିଁ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଖାଲି କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଥରେ ଚାହିଁଲା । ତା'ପରେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଚାଲିଗଲା ।

ଘନବାବୁ କହିଲେ—ବାସ୍ତବିକ ଆପଣ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ । ବଦ୍‌ମାସ୍‌ଟା ପାଇଁ ବି ଆପଣଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଯାଏ ।

ବଦ୍‌ମାସ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବଦ୍‌ମାସ୍ ପାଇଁ ଯା' ଛାତି ଫାଟିଯାଉଥିବ, ତାର ପାଇଁ—

ମାନେ ?

ମାନେ ନିର୍ମଳକୁ ଆପଣ ଏତେ ଜୋରରେ ପ୍ରହାର କଲେ, ଛନ୍ଦା ଶୁଣିଲେ ଜୀବନ ରଖିବ ତ ?

ସେ ଆହୁରି ଜୋରରେ—ଆହୁରି ଠୋ ଠୋ ହସି ଉଠିଲେ । କହିଲେ ଛନ୍ଦା ମଲେ, ନିର୍ମଳ ମଲେ ହିଁ ଏ ଗାଁ ନିର୍ମଳ ହୋଇଯିବ ।

ଆଃ, ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର ଆପଣ ।

ହିଁ ମୋର ଅନେକ ବିଶେଷଣ—ବଦ୍‌ମାସ, ଲମ୍ପଟ, ଟାଉଟର, ନିଷ୍ଠୁର······

ଲଜ୍ଜିତ ହେଲି । କହିଲି—ଥାଉ, ସେକଥା ପରେ । ଆଗ କୁହନ୍ତୁ କାହିଁକି ଆପଣ ଅଭିଶାପ ଦେଉଛନ୍ତି ଛନ୍ଦାକୁ ?

ଅଭିଶାପ ନୁହେଁ ଆଶୀର୍ବାଦ ।

ଆଶୀର୍ବାଦ ? କେମିତି ?

ନାଟ ଦେଖିଛନ୍ତି ନାଟ ? ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଜୁଏଟ୍ ବାହାରିଲେ ଜଣେ ଜଣଙ୍କ ପଛରେ ବୁଲି ବୁଲି ବୋଲେ—

"ଝୁମୁରୁ ଝୁମୁରୁ ନାଚ ନାଚ ଯା ଯୋଡ଼—
ଯମ୍‌କ୍ ବଜାଇବ ବାଜା ତାଲେ ନାଚ ଯା,"

······ସେମିତି ଏଠି ଖାଲି ସମସ୍ତେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଧାଇଁଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁବାକୁ କାହାରି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ହେବ

ଧାଇଁଛି ଛନ୍ଦା ପଛରେ । ଛନ୍ଦ ନିର୍ମଳ ପଛରେ । ନିର୍ମଳ ଆପଣଙ୍କ ପଛରେ, ଆଉ ଆପଣ······

ଘନବାବୁ !

କିନ୍ତୁ କେହି ପଛକୁ ଚାହୁଁ ନାହାଁନ୍ତି । ପାଇଲା ଜିନିଷକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ ନ ପାଇଲା ଜିନିଷ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ି ମରୁଛନ୍ତି । ଦୁନିଆର ରୀତି ଏଇଆ···

"ଆଉ ଏ ମଧ୍ୟ ଦୁନିଆର ରୀତି—
ମାଡ଼ ଖାଇଲେ ମାଟି ହୁଏ ସୁନା, ନିମ ହୁଏ ଚନ୍ଦନ ।"

ଫେରି ଚାହିଁଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଓ ନୀଳକଣ୍ଠ । ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମୁହଁରେ ଏ ଅଦ୍ଭୁତ କଥା । ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଲୋକ ଚାଲି ଗଲେଣି । ଖାଲି ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ସୁନନ୍ଦା । ମାଉସୀ ଡାକିବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଗଲା । ହସିହସି ଯାଇଁ କୋଳ କରି ଆଣିଲା ନୀଳକଣ୍ଠକୁ । କହିଲା—ଏଇ ଭରତ ? ମୁନିକୁମାରୀ ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କର ଏଇ ଅଲିଅଳ ଧନ ? ଏଡ଼େ କଅଁଳ ଫୁଲଟି ଉପରକୁ କେମିତି ଆପଣଙ୍କର ହାତ ଗଲା ଘନବାବୁ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମୁହଁରେ ହସ ଫାଟି ପଡୁଥାଏ । ସେମିତି ହସି ହସି କହିଲା— ରାଜକୁମାରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ନେଲେ ଏମିତି ଦଣ୍ଡ ମିଳେ ।

ଦଣ୍ଡେ ତାକୁ ଚାହିଁଲା । କହିଲା—ଘନବାବୁଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣେଇବାର ଭାଷା ମୋର ନାହିଁ । ସେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଯେ ତାଙ୍କ ଚରଣରେ ମଥା ସ୍ୱତଃ ନଇଁ ଆସେ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ତାଙ୍କର ଏଇ ହାଲୁକା କଥା, ଯା ତା କଥା କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋର ମୋତେ ପସନ୍ଦ ହୁଏନି ।

ଘନବାବୁ ହସିଲେ । କହିଲେ—ନ ହେବାର ହିଁ କଥା । କାରଣ ଆପଣ ନାରୀ । ଈର୍ଷା ଆପଣଙ୍କର ଜନ୍ମଗତ—ରକ୍ତଗତ ।

ତା ଅର୍ଥ ?

ଅର୍ଥ ଆପଣ ନାରୀ ହେଇ କେବେ ସହି ପାରିବେ ନାହିଁ ଆଉ ଜଣେ ନାରୀକୁ କିଏ ଭଲ ପାଇଲେ—

ଆଃ, ପୁଣି ସେଇ କଥା । ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଯେ ମୋଟେ ନାରୀ ନୁହେଁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ପୁରୁଷ ।

କିନ୍ତୁ ତା ମୁହଁଟି ନାରୀର ମୁହଁ ଠାରୁ ଆହୁରି କୋମଳ, ଆହୁରି ଲାବଣ୍ୟବୋଳା ।

ଇସ୍, ତଥାପି······

ମନେହୁଏ, ଜୀବନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଇଉଠେ ତା' ଗାଲରେ ଦେଲେ ଗୋଟାଏ କଅଁଳ ଚୁ-ମା-

ଓଃ, ଦୁଇ କାନ ବୁଜି ଧରିଲ ଜୋର୍‌ରେ—ଆପଣ···ଆପଣ ଘନବାବୁ ! ଇଉ ହାଭ୍ ବିକମ୍ ଏ ମରାଲ୍ ଲେପର୍ !!

ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ! ହାଃ; ହାଃ, ହାଃ,— ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ହାତ ପିଟି ସେ ଖୁବ୍ ଜୋରେ ହସି ଉଠିଲେ । ସେ ହସର ପ୍ରତି-ଧ୍ୱନି ଘଡ଼ିଏକାଳ ଖେଳି ବୁଲିଲା ଘରସାରା । ତା' ପରେ ସେ ଗମ୍ଭୀର ହେଇଗଲେ । ଖୁବ୍ ଭୀଷଣ ଭାବେ ଗମ୍ଭୀର । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲେ ଭୟ ଲାଗିଲା । ନୀରବରେ ଘର ଭିତରେ ପଦ ଚାରଣା କରୁ କରୁ କହିଲେ— ଆପଣଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଲାଗୁଛି ଶୁଣିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କର ଶିକ୍ଷିତ ଭାଇମାନେ, ସହରୀ ଭାଇମାନେ ଫୁଲମାଳ ଦେବା ବାହାନାରେ, ମେଡ଼ାଲ୍ ଦେବା ବାହାନାରେ ଛୁଅଁନ୍ତି ଆସି ତା ଗଣ୍ଡ, ମୁହଁରେ ଫୁଟାନ୍ତି ଅଶ୍ଳୀଳ ହସ, ବାହାରୁ ଭାସିଆସେ ଘନ ଘନ ହସ, ଗୁସୁର, ଟିଛିକାର୍······

ଘନବାବୁ !

ଭାବନ୍ତୁ—ଭାବନ୍ତୁ ଆମକୁ କେମିତି କଷ୍ଟ ହେଉଥିବ ? କେମିତି ଫାଟି ଯାଉଥିବ ଛାତି ? ଆମେ ଯାତ୍ରାବାଲା । ଆମେ ଇଜ୍ଜତ ବିକି ଦେଇଛୁ । କିନ୍ତୁ ବିକି ଦେଇଛୁ ନାଚିବା ପାଇଁ, ଲଙ୍ଗଳା ହେବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଆପଣ ଯଦି ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଲୋକଙ୍କ ସାମନାରେ ଆମକୁ ନେଇ ଲଙ୍ଗଳା କରନ୍ତି । ଆମ ଛାତିରେ ମାରନ୍ତି ହାତ, ଆମ ଗାଲ ନୁଆଁଇ ଆଣନ୍ତି········

ଘନବାବୁ !—ମୁଁ ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼ିଲି ।

ଆମେ ଅସଭ୍ୟ, ଅସଂସ୍କୃତ । ଆମ ରୁଚି ମୋଟା ଧରଣର । ଆମ କଳା ହାଣ୍ଡିକଳା ଭଳି । ମାନୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ଯୋଉ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ଏହା କହନ୍ତି, ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ, ସେମାନେ କେମିତି ବେଳେ ବେଳେ ଆସି ଅଟକି ଯାଆନ୍ତି ଯାତ୍ରାରେ । ଏଇ ସେ ଦିନ, ଦଳେ କଲେଜ ପିଲା—ଖୁବ୍ କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ, କହୁଥିଲେ ଏ ଗୁଡ଼ା ସମାଜର ପଚା ଘା'—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି, ଯେମିତି ଆମ ପିଲାଏ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ଗାଇଛନ୍ତି—

"ଆଜ ଏକା ଗୁମାନରେ ଚନ୍ଦ୍ରାନନା,
ଦେଖିନାଇଁ ତ ସ୍ୱପନରେ ।"

ସେମାନେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ବସିଲେ, ଆଉ ଯେ ବସିଲେ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ଯାଏ ।

କଳା ଚିରକାଳର ଉପଭୋଗ୍ୟ ।

ଆଉ କଳାକାର ଚିରକାଳର ଘୃଣ୍ୟ !!

ନା ତ, ତା' କାହିଁକି ?

ଶିକ୍ଷିତ କରେ ଘୃଣା, ଅଶିକ୍ଷିତ ଟାଣେ କୋଳକୁ, ଅର୍ଦ୍ଧ—ଶିକ୍ଷିତ କହେ—ଆଃ, ଫ୍ରେସ୍ତ ମାଲ୍ ଖଣ୍ଡେ··ତଥାପି ଦୁଃଖ ନ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ହୁଏ ସେଇଠି, ଯେଉଁଠି ସେଇ ଲୋକେ ଭୂରି ଭୂରି କରନ୍ତି ପ୍ରଶଂସା । କହନ୍ତି—ବାଃ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ପାର୍ଟଟି ପିଲାଟି ମନ୍ଦ କରିନି ତା'...ଏ କିନ୍ତୁ ଆଦର ନୁହେଁ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ନୁହେଁ । ଏ ଖାଲି ଗରିବକୁ ହାତ ଟେକି ଭିକ୍ଷା ! ଭୋକିଲା କୁକୁରକୁ ଶୁଖିଲା ରୁଟି ! ଆମେ କିନ୍ତୁ ଯାହା ସେଇଆ । ଆମେ ଯୋଗ୍ୟା, ନୋହୁଁ ଆମେ ଖାଲି ଭୋଗ୍ୟା—ଭୋଗ୍ୟା । ଆମେ ସହସ୍ର ଶଯ୍ୟାର ନାୟିକା ! ଆମେ ବେ-ଶ୍ୟା !!-ହାଃ ହାଃ ହାଃ, ହାଃ ହାଃ ହାଃ...ସେ ଠୋ ଠୋ ହସି ଘର ଭିତରୁ ବାହାରିଗଲେ । ମୁଁ ଖାଲି ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲି ।

● ଦଶ

ଦିନେ, ଦି'ଦିନ, ତିନଦିନ, ଚାରିଦିନ ହୋଇଗଲା । ଜର ଓହ୍ଲାଉ ନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ଶହେ ତିନ୍ ଶହେ ଚାରି ଡିଗ୍ରୀ ଉତ୍ତାପ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଚେତା ନାହିଁ । ଟିକିଏ କେତେବେଳେ ଚେତା ଫେରିଲେ ଭୟଙ୍କର ପ୍ରଳାପ । କମଳବାବୁଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଛି ।

ମୋ ପାଖକୁ ଘନଘନ ଖବର ଆସିଲା । ଲୋକ ଆସି ତିନି ଥର ଫେରିଗଲେ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଗଲିନି । ଯିବା ଉଚିତ ମନେ-କଲିନି । ସ୍ନେହ ନ ଥାଉ, ସରାଗ ନ ଥାଉ, ନ ଥାଉ ପଛେ ଦରଦ, ଦୁଃଖ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ସାମାନ୍ୟ ଟିକିଏ ଦୟା ନ ଥାଏ,—ଏପଟେ ଲୁହ ଫାଟି ପଡ଼ିଲେ ସେପଟେ ଯଦି ସାମାନ୍ୟ ଆହା ପଦୁଟିଏ ଖୋଲି

ନ ଯାଏ, ତେବେ ସେଠିକି ଯିବା ଯାହା, ବେଶ୍ୟା ରାଜରାସ୍ତାକୁ ଯାଇଁ ପରପୁରୁଷକୁ ଟାଣି ଆଣିବା ସେଇଆ । ଏତେ ନିର୍ଲଜ ହେବାକୁ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା । ତା'ଅପେକ୍ଷା ମରଣ ହିଁ ଶ୍ରେୟଃ—ମରଣ ହିଁ କାମ୍ୟ । ମୁଁ ଖାଲି ଘର ଭିତରେ କବାଟ କିଳି କହିଁ-କହିଁ କାନ୍ଦିଲି । କିନ୍ତୁ ଗଲିନି ।

ପଞ୍ଚମ ଦିନ ସକାଳେ—ବସିବସି ଖଣ୍ଡେ 'ତରଣୀ' ପଢ଼ୁଛି, ମନୁ ସିଆଡ଼ୁ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । କହିଲା—ଡଙ୍ଗା ବୁଡ଼ିଗଲା !

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତା' ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲି । କହିଲା—ହଁ, ଡାକ୍ତରକୁ ନେଇ ଯୋଉ ଡଙ୍ଗା ଆସୁଥିଲା, ତା' ମଝି ନଈରେ ଓଲଟି ପଡ଼ିଛି ।

ଆଉ ଡାକ୍ତର ??—ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

ଡାକ୍ତର ଆସିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯାହାପାଇଁ ଡାକ୍ତର ଆସୁଥିଲେ, ସେ ଆଉ ନାହିଁ ।

ନାହିଁ ???—ମୋର ଆପାଦମସ୍ତକ ଥରି ଉଠିଲା । କଲିଜା ଯେମିତି ଦୁହିଁ ହୋଇ ଆସିଲା ବାହାରକୁ । 'ତରଣୀ'ଟା ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଉଠି ଠିଆ ହେଲି ।

କାଲି ରାତିରେ ଭୀଷଣ ବର୍ଷା । ବିଜୁଳି ଘଡ଼ଘଡ଼ିରେ ଆକାଶ କମ୍ପୁଛି । ମେଘ କହୁଛି ମୁଁ । ପବନ କହୁଛି ମୁଁ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଝଙ୍କରେ ଯେମିତି ପୃଥ୍ୱୀ ଓଲଟି ପଡ଼ିବ । କମଳ ଭାଇଙ୍କି ଟିକିଏ ଶୁଇନିଦ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ହଠାତ୍ ଚକ୍‌କିନା ଗୋଟାଏ ବିଜୁଳି ମାରିଦେଲା । ତା'ପରେ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲା ପରି ଗୋଟାଏ ଘଡ଼ଘଡ଼ି । କମଳଭାଇ ଚମକିକିନା ଉଠିପଡ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯାହା ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ରକ୍ତ ପାଣି ହୋଇଗଲା । ପାଗଳ ଆଉ ନାହିଁ—

ଆଉ ନାହିଁ । ଯାହାକୁ ଏତେଦିନ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲେ କାନି ପଣତରେ, ସେ ମିଶିଯାଇଛି କଳା ଆକାଶ କୋଳରେ ।

ଓଃ, ଓଃ, ସ୍ତ୍ରୀ' ପୁଣି ଶୁଣିବାକୁ ହେଲା ।...ଆଃ ମୁଁ ନ ମରି ରହିଲି କାହିଁକି ?—ମନୁକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ଭେ ଭେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲି ।

ତା' ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବହି ଯାଉଥାଏ । ସେମିତି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲି—ତଥାପି ଦୁଃଖ ନ ଥାନ୍ତା । ଜୀବନସାରା ଏମିତି କଲବଲ ହୋଇ ମରିବା ଅପେକ୍ଷା ମରି ଯାଇଥିଲେ ବରଂ ସେ ଶାନ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ତା' ତ ହେଲାନି । ମରଣ ତା'କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଆଗରୁ ସେ ନିଜେ ନିଜେ କଲା ମରଣକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।

ତା'ମାନେ ? ତା'ମାନେ ??—ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇ ତା'କୁ ଚାହିଁଲି ।

ଆପଣ ଅଭିମାନ କରି ଚାଲି ଆସିଥିଲେ ନା ? ଯେତେ ବିକଳ ହୋଇ ସେ ଡାକିଲା ଗଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ସେ ପଦ୍ମା ପଦ୍ମା ଡାକ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ଦେଇଥିଲା ଭୂଇଁରେ । ତଥାପି ଆପଣ ନିଷ୍ଠୁର । ପଥର ଆପଣଙ୍କର ହୃଦୟ । ମଣିଷ ବାହୁଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ଜିତିଗଲା । ଜିତିଗଲା । ଆପଣଙ୍କୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ କାନ୍ଦେଇ ଦେଇ ସେ ସଶରୀରେ ଚାଲିଗଲା ଅନ୍ଧାର କୋଳକୁ—

ଏଁ, ସଶରୀରେ ??

ହଁ, ବାହାରେ କୁଆଳ ମୋଟରେ ଗାଜୁଥାଏ ମେଘ । ଝଡ଼ରେ ଆକାଶ ପୃଥିବୀ ଏକାକାର ହେଉଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରଳୟ ଅପେକ୍ଷା ଭିତରର ପ୍ରଳୟ ଆହୁରି ତୀବ୍ର, ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର । ଗଲା ଚାରିଦିନ ଧରି ସେ ଯେମିତି ଯୁଦ୍ଧ କରିଛି କାହା ସହିତ । ଜଳନ୍ତା କଡ଼େଇରେ ଜିଅନ୍ତା ମାଛ ଛଟଛଟ ହେଲାପରି ସେ ଖାଲି ଛଟଛଟ ହେଉଛି । କେତେ ଚିନ୍ତା, କେତେ ଦୁଃଖ, କେତେ ଅଶ୍ରୁ, କେତେ

ହାହାକାର । ସେ ଅନ୍ତର୍ନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଯାଇଛି କ'ଣ କରିବି, କୁଆଡ଼େ ଯିବ, କିଛି ସ୍ଥିର କରି ପାରିନାହିଁ । ଶେଷକୁ···ଶେଷକୁ ସେ ଚାଲିଯାଇଛି । ଚାଲି ଯାଇଛି ଦୁନିଆ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି, ନିଜ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି, ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି ।

କିନ୍ତୁ ସିଏ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ??

ଭଗବାନ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି । ତା' ଦେହରେ ଜର ଥିଲା ଶହେ ପାଞ୍ଚ । ମୁଣ୍ଡ ଠିକ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଚେତା ଥାଇଁ ବି ନ ଥିଲା ଭଳି । ବାହାରେ ଭୁ ଭୁ ମେଘ । ସେ ଚାଲିଗଲା । ଭାଇ, କମଳଭାଇ, ନଖି, ରତନ ଖୋଜି ଖୋଜି ନୟାନ୍ତ ହେଲେ । ଶେଷକୁ ଯାଇଁ ପହଞ୍ଚିଲେ ନଈ କୂଳରେ । ସେଠି ତା'ର ଚଦର ଖଣ୍ଡିକ ଖାଲି ପଡ଼ିଛି । ଆଉ କିଛି ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ସୁ ସୁ ହୋଇ ଦି'କୂଳ ଖାଇ ବହି ଯାଉଛି ପୂରନ୍ତା ନଈ !

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଶୁଖି ଆସିଥିଲା ମୋର । ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ଆଉ ବିନ୍ଦୁଏ ଲୁହ ଆସିଲା ନାହିଁ । ପଥର ପ୍ରତିମା ଭଳି ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଲି ।···ଶେଷରେ ତା'ହେଲେ ପାଗଳ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲା ? କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? କାହିଁକି କଲା ଆତ୍ମହତ୍ୟା ? କିଏ ? କିଏ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ? ଏଇ ନଈ—ଏଇ ନଈରେ ସେ କେତେ ଫଗୁଣ ସଞ୍ଜ କଟେଇ ଦେଇଛି । କେତେ ପହିଲି ଆଷାଢ଼ର ପହିଲି ମେଘ ଦେଖି ନାଚି ଉଠିଛି ମୟୂର ଭଳି । କେତେ ଲୁହର ଝରଣା ବୁହାଇ ଦେଇଛି ଶରତ ସକାଳରେ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ । ଆଉ ସେଇ ନଈ—ସେଇ ନଈରେ ଆଜି ସେ ହଜେଇ ଦେଲା ନିଜକୁ—ତା' କଳାଧୁମର ଭଉଁରୀ କୋଳରେ ପଡ଼ି ସେ ବୁଡ଼ିବୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଅତଳ ଗହ୍ୱରକୁ । କିଏ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ? କିଏ ତା'କୁ ଠେଲିଦେଲା ସେ ପୂରନ୍ତା ନଈକି ?···ଛନ୍ଦା ??—ନା' ତା, ଛନ୍ଦା ପାଇଁ ବରଂ

ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲା । ସେ ହସୁଥିଲା, କାନ୍ଦୁଥିଲା, ନାଚୁଥିଲା, ବୁଲୁଥିଲା । ଛନ୍ଦା ତା'କୁ ମାରି ନ ଥିଲା ତ ବରଂ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଦେଇଥିଲା ପ୍ରେରଣା । ତେବେ କିଏ ? କିଏ ତା'କୁ ମାରିଦେଲା ?? ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ?

'...ମୋ ଅନ୍ତରରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଏକ ତରଙ୍ଗ ଉଠିଲା । ଭାବିଲି, ତାକୁ ମୁଁ ଫେରେଇ ଆଣିବି ମରଣ ମୁହଁରୁ......'

ଏଁ !! ମୋ ଅନ୍ତରଟା ଶିହରି ଉଠିଲା । ଦୁଇ କାନରେ ହାତ ଦେଇ ବନ୍ଦ କଲି । ତଥାପି ଦାଉଁ ଦାଉଁ ଆସି ମରମରେ ବାଜିଲା କଥା । ନିଜର ଭୂତ ନିଜ ଆଗରେ ଆସି ବିକଟାଳ ରୂପ ଧରି ଠିଆ ହେଲା । କହିଲା—ହଁ, ତମେ-ତମେ ହିଁ ଦାୟୀ । ତମେ ତାକୁ ମରଣ ମୁହଁରୁ ଫେରେଇ ଆଣିବାକୁ କହିଥିଲ ନା ? ବେଶ୍, ଆଣିଛ ବେଶ୍ ଆଣିଛ । ଆଜି ସେ ଫୁଲ ଗଳିଗଣ୍ଡି ହୋଇ ଯାଇଁ ଲାଗିଥିବ କେଉଁ ପଠାରେ । ଆଜି ସେ କାଉ ଶାଗୁଣା ବିଲୁଆ କୁକୁରଙ୍କର ହେଉଥିବ ଭୋ-ଜି !! ଆଉ ତାର ସେଇ ଯେଉଁ କୁନାଲ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ... ଆଃ, ଆଃ, ଶାଗୁଣାଟାଏ ଏତେବଡ଼ ଥଣ୍ଟ ପୂରେଇ, ଖୋଲିଦେଲା...ଖୋଲିଦେଲା......

ଓଃ, ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଗଲା ମୋର । ପାଟି ବାଟେ ରକ୍ତ ବାହାରି ଆସିଲା । ନା ନା, ଆଉ କହ ନାହିଁ, ଆଉ କହ ନାହିଁ...ମନକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଅନ୍ଧ ଭଳି ଛୁଟିଗଲି । କହିଲି—ମୁଁ ଦେଖେ—ମୁଁ ଦେଖେ ସେ ପ୍ରମତ୍ତା ନଈ । ଦେଖେ ସେଥିରେ କେତେ ପାଣି ଅଛି । ମୁଁ ଯଦି ଅଗସ୍ତିଙ୍କ ଭଳି ଆଜି ଶୋଷି ନ ଦେଇଛି ସେ ନଈଟା । ମୁଁ ଯଦି ଗଙ୍ଗାକୁ ଆଜି ନ କରିଛି ସଂହାର—ଦିଗ୍‌ବିଦିଗ୍ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବେଗରେ ମୁଁ ଛୁଟିଗଲି । ଆଖି ଆଗରେ ଆଜି ସଂସାର ନାହିଁ, ସମାଜ ନାହିଁ, ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଅଶ୍ରୁ ନାହିଁ, ଖାଲି ନଈ—ନଈ—ନଈ......

ଗାଁ ପାରହେଲେ ତୋଟା । ଆଉ ତୋଟା ସେ ପଟେ ନଈ । ହେଇ ନଈ ଦିଶିଲାଣି । କରାଳ ରୂପ ଧରି ଅଳକା ଛୁଟିଛି । ଆଉ ତା ଠାରୁ ସହସ୍ରଗୁଣ ବେଗରେ ଛୁଟିଛି ମୁଁ । ମନେପଡ଼ିଲା ଖାଲି ପାଗଳର ପଦିଏ କଅଁଳ ଡାକ—ପଦ୍ମା ! କହିଲି—ରହ,ରହ, ପାଗଳ ! ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ରହ । ଆଉ ଦଣ୍ଡକ ପରେ ମୁଁ ପୁଣି ତୋ ଗାଲରେ ଚୁମା ଦେବି । ଚୁମା ଦେଇ ଡାକିବି—ପାଗଳ ! ଆଉ ତୁ ଡାକିବୁ—ପଦ୍ମା !···ଆଃ, ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହେଇ ଉଠିଲି ମୁଁ । ଆହୁରି ଜୋରରେ ଆହୁରି ବେଗରେ ଛୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲି ।······ହେଇ ତୋଟା ମଝିଆମଝି ପ୍ରାୟ ହେଇଗଲା । ଆଉ କେଇଟି ମାତ୍ର ଗଛ । ଗଛ ଡେଇଁଲେ ନଈବନ୍ଧ । ତା'ପରେ ? ତା'ପରେ ? ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ,·········

ଆଗରେ ଛୁଟିଛି ନଈ । ମଝିରେ ଛୁଟିଛି ମୁଁ । ଆଉ ମୋତେ ଧରିବାକୁ ପଛରେ ଛୁଟିଛନ୍ତି ଲୋକେ । ହଠାତ୍ ମୋର ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା, କେତେଜଣ ଲୋକ ମୋ ପାଖାପାଖି ହେଇ ଗଲେଣି । ମୁଁ ଆହୁରି ଜୋରରେ ଦଉଡ଼ିଲି । କହିଲି—ନା,ମତେ ଧର ନାଇଁ, ଧର-ନାଇଁ । ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ଆଣ ନାଇଁ ଦୁଃଖ । ଆଜି ମୋର ବାହାଘର ! ଆଜି ମୋର ପାଗଳ ସାଙ୍ଗରେ ବାସର ମିଳନ !!··· ଲୋକଙ୍କୁ ଠକିବାକୁ ଗୋଟାଏ କିଆ ଗୋହରି ଭିତରେ ପଶିଗଲି । ହେଇ ନଈବନ୍ଧ ହେଇଗଲା । ଗୋଟାଏ ଗଛ ପାରହେଲେ ମୁଁ ନଈବନ୍ଧକୁ ଉଠିବି । ଜୀବନ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଆଖିବୁଜି ତୀର ବେଗରେ ଛୁଟିଗଲି ।

ଆଃ, ଆଃ, ଏ କଣ ହେଲା ? କଣ ହେଲା ? ମୁଁ ତିନିଗଡ଼ା ଦେଇ କଚଡ଼ି ପଡ଼ିଲି । ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଦ ଯାଇଥିଲେ ବନ୍ଧ ଉପରେ ଉଠିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବାଟରେ ଗୋଟାଏ କ'ଣ ଥିଲା, ଝୁଣ୍ଟି

ପଡ଼ିଲି । ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ହୋଇ ଆସି ପଡ଼ିଲି ବନ୍ଧ ତଳେ । ଚିତ୍‌ପଟ୍ ଉଠି ଯାଉଥିଲି, ହଠାତ୍ ଚରଚରେଇ ଉଠିଲି, ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ମୁରଦାର୍ !! ତାକୁ ଇ ଝୁଣ୍ଟି ମୁଁ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲି ତଳେ । ମୋ ଗୋଡ଼ ବାଜି ତା ମୁହଁର ଲୁଗା ବାହାରି ଯାଇଥିଲା । ପାଖକୁ ଆସି ଦେଖିଲି ସେ······ସେ···ମୋ କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ ହୋଇଆସିଲା । ଆଖିବାଟେ ବାହାରି ଆସିଲା ନିଆଁ । ସ୍ୱର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ପାତାଳ ତିନିପୁର ଯେମିତି ଏକାକାର ହୋଇଗଲା ଘଡ଼ିକେ । ସେ ଦେବ !!!.

ମୁଁ ଆଁ କରି ରହିଗଲି । ଲୋକେ ଆସି ଜମା ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଦେବ ଦେହରେ ଜୀବନ ଥିଲା କି ନାହିଁ କେଜାଣି, ମୋ ଦେହରେ କିନ୍ତୁ ଜୀବନ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ନିଜେ ମରିଛି କି ବଂଚିଛି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ସବୁ ଚେତା ମୋର ହଜି ହଜି ଆସିଲା । ନିମିଷକେ ଟଳି ପଡ଼ିଲି ।

* * *

ତା'ପରେ ଯେତେବେଳେ ମୋ ଚେତା ଫେରେ, ସେତେ-ବେଳକୁ ବୋଧେ ସଞ୍ଜ ହୋଇଗଲାଣି । ସଜବତୀ ଜାଳି ଦେଇ କେଉଁ ଘରଣୀ ମଙ୍ଗଳ ଶଙ୍ଖଟିଏ ଫୁଙ୍କିଲା । ସେଇ ଶଙ୍ଖର ପବିତ୍ର ଧ୍ୱନିରେ ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଏକ ଶୁଭ୍ରଧବଳ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଶୋଇଛି । ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି ମାୟା ଦେବୀ । ଦୂରରେ ଟୁଲ୍ ଉପରେ ବସି ରତନ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ବହି ପଢୁଛି । କମଳବାବୁ ଡାକିଲେ ରତନ ! ରତନ ! ତୋ' ଖୁଡ଼ିଙ୍କି କହିତ ଟିକିଏ ପାଣି ଗରମ କରି ଦେଇଯିବ । ଗୋଟାଏ ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ଦେବ ତା'ହେଲେ ବଞ୍ଚିଛି ??—ମୁଁ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ିଲି । ରତନ ଆଉ ମାୟାଦେବୀ ଦୁହେଁ ଆସି ଧରି

ଘକେଇଲେ ହାତ । କହିଲେ—ନା ନା, ତମକୁ ଶୋଇବାକୁ ହବ । ଡାକ୍ତରଙ୍କର କଡ଼ା ଆଦେଶ, କାଲି ଦଶଟା ଆଗରୁ ତମେ ଉଠି ପାରିବ ନାହିଁ ବିଛଣା ।

ଆଉ ଡାକ୍ତର !!—ମୁଁ ଉଠି ପିଠି ହେଇ ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲି । ସିଧା ସିଧା ପଶିଗଲି ଦେବ ଘରକୁ । କିନ୍ତୁ ଦେବ ଘରେ ପୋଷ୍ଟ ଘକେଇବାକୁ ବି ନାହିଁ । ଲୋକାରଣ୍ୟ । ଧନବାବୁ ବସି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ମାଲିସ୍ କରୁଛନ୍ତି ଉଡରେ । ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ରଡନିଆଁ ରେ ସେକୁଛନ୍ତି ହାତ, ଗୋଡ଼, ପାପୁଲି । ଘରଆଡ଼େ ବଡ଼ ବଡ଼ ନିଆଁ ର ଉଦ୍ଧେଇ ଧୂଆ ହୋଇଛି । ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ଡାକ୍ତର ଚିନ୍ତାକୁଳ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ମୁଁ ଯାଇଁ ନୀରବରେ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲି ।

ଡାକ୍ତର ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । କହିଲେ—ଇଉ ସୁଡ୍ ନଟ୍ ହାଭ୍ କମ୍ । ତମେ ନିଜେ ହିଁ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ । ଇଉ ସୁଡ୍ ଟେକ୍ କମ୍ପ୍ଲିଟ୍ ରେଷ୍ଟ୍ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥାରେ କର୍ଣ୍ଣପାତ କଲି ନାହିଁ । କହିଲି—ରୋଗୀର ଅବସ୍ଥା ?

ନଟ୍ ସୋ ହୋପ୍‌ଲେଶ୍, ତେବେ ହୋପ୍‌ଫୁଲ୍ ବୋଲି ବି କହି ହବନାହିଁ । ଏଣେ ଭୟାନକ ଜର କୁ ତେଣେ ଭୟାନକ ପାଣି, ଭୟାନକ ପବନ । ସାରା ରାତି ବର୍ଷା ଖାଇଖାଇ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଯେ ଏତେବେଳ ଯାକେ କେମିତି ବଞ୍ଚିଛି ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି । ଆଉ ସେ ଯଦି ଠାକଯାଏ, ତା'କୁ ଭଗବାନ ହିଁ ରଖିବେ, ଡାକ୍ତର ନୁହେଁ, ଔଷଧ ନୁହେଁ, ଇଂଜେକ୍‌ସନ୍ ନୁହେଁ ।

ବୁଝିଲି ବାହାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ସନ୍ନିପାତ ଘୋଟିଯାଇଛି ତଉରସ । ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ଖୁବ୍ କମ୍ । ତଥାପି ଲୋକେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଯମ ସାଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି ଜାଣି । ମୋର କିନ୍ତୁ ଆଶା ହେଲାନି । ଉଷୁନା ଧାନରେ କି କେବେ ଗଜା ହୁଏ ? ତଥାପି ମୁହଁଟି ଦେଖିବାର ପ୍ରଲୋଭନ ଏଡ଼ି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଘନବାବୁଙ୍କୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ନିଜେ ବସି ଗ୍ଲାସରେ ମାଲିସ କଲି ପୁରୁଣା ଘିଅ ।

କେମିତି ଯେ ସିଏ ବଞ୍ଚିଲା ମୁଁ ଭାବିପାରିଲି ନାହିଁ । ନିଜ ଆଖିକୁ ନିଜେ ବିଶ୍ୱାସ ବି କଲିନି । ମନେ ପଡ଼ିଲା ପିଲାଦିନର ଗୋଟିଏ କଥା । ଗପ ନୁହେଁ, ଅଙ୍ଗେନିଭା ଘଟଣା । ନିଚ୍ଛୋଳ ସତ । ଆମ ଗାଁରେ କଣ୍ଡରା ଘର ବୋହୂଟିଏ । ଭାରି ଦୁଃଖ ତା'ର । ଓଳିଏ ପେଜ ପାଇଲେ ତିନିଓଳି ଠକ୍ ଠକ୍ ଉପାସ । ଗେରସ୍ତ ଯାହା କମାଏ, ମଦପାଣିରେ ଉଡ଼େଇ ଦିଏ । ଟୋକା ବୟସ । ତା'କୁ ନିଗା ନା ପଘା ? ସେଇ ବୋହୂଟିର ମାସ ଗଡ଼ିଲା । ଜନମ ହେଲା ଦିବ୍ୟସୁନ୍ଦର ପୁଅ । ସେତେବେଳେ ଆଷାଢ଼ ମାସ । ମେଘ ଡୁଡୁ ଗାଜୁଛି । ଘରେ ଖୁଦକଣାଟିଏ ନାହିଁ । ବୋହୂଟି ପୁଅକୁ ଓଳପାଣିରେ ଧୋଇଧାଇ ଦେଲା । ଶୋଇଦେଲା ଓଦା ଚିହିଁସରେ । ଭୋକରେ ହଂସା ଉଡ଼ୁଥିଲା । ହାଉଁହାଉଁ କରି ଖାଇଦେଲା ପେଟେ ପାକେଇ ତାଳ !!

ସେ ବୋହୂ ଏବେ ବି ଅଛି । ସେ ପୁଅ ଆଜି ଭେଣ୍ଡା ମରଦ । ମୁଁ ଜାଣେନା ସେ କେମିତି ବଞ୍ଚିଲା । ଜାଣେନା ଦେବି କେମିତି ଆଜି ଫେରିଆସିଲା ମଶାଣିରୁ । ଏକଥା ଡାକ୍ତର କହିପାରିବେ ନାହିଁ, କହି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ । ଦର୍ଶନ ଅଧ୍ୟାପକ ଆସନ୍ତୁ; ତାଙ୍କୁ ପଚାରିବି, ଏମିତି ହୁଏ କେମିତି ?

ଏଗାର

ଘଟାଏ କଟିଗଲା । ଶୁଚିଦେବୀ ପରେ ଆଖି ମେଲି ଚାହିଁଲା । ଦେହରେ ଅବଶ୍ୟ ତାତି ଭରତି ହେଉଛି । ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ, କଥା କହିବାକୁ ବଳ ନାହିଁ । ମୋ ହାତ ଉପରେ ହାତ ରଖି ନୀରବରେ ଖାଲି ଚାହିଁ ରହିଲା । ଆଖିରେ ଟଳଟଳ ହେଲା ଲୁହ । ଦୁଇଟି ଧାର ହୋଇ ଗଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଶକରି ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ତା' ପରେ କେତେ ସଞ୍ଜ, କେତେ ସକାଳ, କେତେ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ଯେ ବିତି ଯାଉଛି ତା'ର ଠିକ୍ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡକ ପାଇଁ ସେ ମତେ ଛାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଅନ୍ତର ହେଲେ ତା' ଅନ୍ତର ଯେମିତି ଫାଟିପଡ଼ିଲା ଦୁଃଖରେ ।

ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି, ମରୁଭୂମିରେ କୁଆଡ଼େ ଥିଲା ଏତେ ସ୍ନେହ ? କୁଆଡ଼େ ଥିଲା ଏ ଝରଣା ? ନିଜକୁ ବି ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ଅହରହ ଗୋଟିଏ ଘରେ ପଶି ରହିଲେ, ଗୋଟିଏ ବିଛଣାରେ ବସି ରହିଲେ ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ? ମଦ ଖାଇଲେ ସିନା ଚଳିବ, ନ ବୋଲିହେଲେ ଚଳିବ କେମିତି ? ସେ କିନ୍ତୁ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ଗଲେ ପିଲାଙ୍କ ଭଳି କାଇଁକାଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

କମଲବାବୁ ଠୋ ଠୋ ହସି ଉଠିଲେ । ଆନନ୍ଦରେ ଗୋଡ଼ ତାଙ୍କର ତଳେ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ମାୟାଦେବୀ ଠାହି କଲେ—'କୁରାଡ଼ି ମାଇଲା ଗଛେ । ଯନ୍ତର କଲୁ କି ମନ୍ତର କଲୁ......' ତାଙ୍କ ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ ବନ୍ଦ କଲି । କହିଲି—'ଛି, ସେମିତି କହିବ ନ

ଆଜ ମାଉସୀ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବ ।...କହିଲେ —ନା ନା, ତମେ ଗଲେ 'ତମର' ଯେ ଏଣେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବେ । ଏ ବଣୁଆ ହାତୀକୁ ସମ୍ଭାଳିବ କିଏ ?

'କଥାଟିଏ କହୁଁ, କଥାଟିଏ କହୁଁ, କିସ କଥା, ବେଙ୍ଗୁଲି କଥା'—ହସିହସି ଆସି ଘର ଭିତରେ ପଶିଲା ରତନ ।

କହିଲି—କ'ଣ 'ରେ ?

କହିଲା—କହିବି ? କହିବି କ'ଣ ଭାଉଜ !

ଦୁଲ୍‌କନା ଗୋଟାଏ ବସା କଷିଦେଲି ପିଠିରେ—କୋଉଦିନ ଏମିତି ଚାଲାକ୍ ହେଲୁବା ?

କାହିଁକି ମ, ଦେବ ତ ମୋର ଭାଇ ହବ, ଆଉ ତମେ ତ ହବ ଭା-ଭା-ଭାଉଜ ।

ହଁ, ମୁଁ ଭା-ଭା-ଭାଉଜ ହେବି, ଆଉ ତୁ ହେବୁ ନ-ନ-ନଣନ୍ଦ !!

କରକର ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ ମାୟାଦେବୀ । ପାଗଳ ବି ଠୋ ଠୋ ହସିଲା । ଲାଜରେ ମୁହଁ ଜଳିଗଲା 'ରତନର । ଛୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳେଇଲା । ଗଲାବେଳେ ଚନ୍ଦଚନ୍ଦ ଗଲା ରୁହ, ଭାଇ ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇଥିଲାବେଳେ, ଯଦି ତମ କାନଟା ନେଇ ତା କାନରେ ନ ବାନ୍ଧୁଛି......

ଆଉ ତୋ ଚୁଟିଟା ?—ଫେଁ ଫେଁ ଉସିଉଠିଲି ମୁଁ ।

ହସି ହସି ନୋଟବ କୋଟବ ହେଲେ ପାଗଳ ଓ ମାୟା-ଦେବୀ । ରତନ ଚାଲିଗଲା । । କିନ୍ତୁ ପାଗଳର ହସ କମିଲା ନାହିଁ, ବରଂ ବେଳକୁ ବେଳ ବଢ଼ିଲା । ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି । ଭଲ ହେବାର ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ଦିନ ହୋଇଗଲାଣି । ଯା'ଭିତରେ ସେ ନୀରବରେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ଧରି ମତେ ଚାହିଁଛି । ସ୍ନେହ କରୁଛି, ଆଦର କରୁଛି, କିନ୍ତୁ

କଥା କହୁଛି ଅଳ୍ପ, ହସୁଛି ଅଳ୍ପ । ଅନ୍ତରର ନିଭୃତ କନ୍ଦରରେ ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ପଥର ଚୁପା ଦିଆହୋଇଛି । ଯେମିତି ଚପି ହୋଇ ଯାଇଛି ମନ । ଭିତରର ଅସଲ ରୂପ, ଅସଲ କଥା ଫୁଟି ଉଠୁନି ବାହାରେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏ କ'ଣ ? କୁଆଡ଼ୁ ଆସିଲା ଏ ଖଲ ଖଲ ହସ, କଲ କଲ ଝରଣା ? କିଏ ଖୋଲିଦେଲା ସେ ରୁଦ୍ଧଦ୍ୱାର ? ମୁଁ ସ୍ତମ୍ଭୀଭୂତ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁଲି ।

ଗୋଟାଏ କ'ଣ କାମରେ ମାୟାଦେବୀ ଉଠିଗଲେ । ଅନେକ ଦିନ ପରେ କମଳବାବୁ ସେଦିନ ଆଖଡ଼ାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସଞ୍ଜ ନଇଁ ଆସୁଥାଏ । ଆଖଡ଼ାଘରୁ ଭାସି ଆସୁଥାଏ ହାରମୋନିୟମର ସ୍ୱର । ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ରହି ରହି ବଜାଉଥାଏ ଜଳତରଙ୍ଗ ।...କିଏ ଜଣେ—ବୋଧେ ନୀଳକଣ୍ଠ ହେବ—ମୂର୍ଚ୍ଛନା ତୋଳି ଗାଇ ଉଠିଲା—

'ଯୌବନ ଦେବତା ଅନ୍ଧ ଗୋ
ନାହିଁ ତା ଭଲମନ୍ଦ,
ନ ବୁଝଇ ଜାତ ଅଜାତ,
କିବା ବଧିର ଅନ୍ଧ ।'

ପାଗଳ ହସିଲା । ମୋ ହାତଟିକି ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଚିପି ଧରି କହିଲା—ସତେ, ଯୌବନ ଅନ୍ଧ । ତା ନ ହେଲେ ମୋ ଭଳି ଅକିଞ୍ଚନକୁ......

କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ମୁଁ କାହିଁକି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ସେ ହସ । ମୋର ଯେମିତି ମନେହେଲା ସେ ଯେମିତି ଭିତରେ ଭିତରେ ଆଉ କାହା କଥା ଭାବୁଛି ।

କାହିଁକି, ମଉନ କାହିଁକି ମାନମୟି ! ସରଗର ଅମାପ ସମ୍ପତ୍ତି ତ ଆଜି ତମ ହାତରେ ।

ତଥାପି ମୁଁ ନିରୁତ୍ତର ।

ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି ? ଶବ ଦେହରେ ଜୀବନ ଦେଲା ଯୋଉ ନାରୀ, ସିଏ ଯଦି ନିଜେ ନ ବୁଝେ ଯେ ଜୀବନ ଫେରି ଆସିଛି—ଫେରି ଆସିଛି ହସ ଆନନ୍ଦର ଅଫୁରନ୍ତ ଝରଣା, ତା'ହେଲେ ତାକୁ ବୁଝେଇବା ତ ବିଡ଼ମ୍ବନା !

ତେବେ ବି ମୋ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । କେଜାଣି କାହିଁକି ସନ୍ଦେହର କଳାଛାଇ ଘୋଟିଆସିଲା ବେଳୁବେଳ ।

ସେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲା । କହିଲା—ତା'ହେଲେ—ତା'ହେଲେ କ'ଣ ତମେ ଏବେ ବି ଭାବ ମୁଁ ମଣିଷ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଖାଲି ସେଇ ଅଲକାକୂଳର ମୁର୍ଦ୍ଦାର ! ମୁର୍ଦ୍ଦାର !!

ଅଭିମାନର ସ୍ୱର ବୁଝିଲି । କିନ୍ତୁ ମନଗହ୍ୱରର ଅକପଟ ବାଣୀ ଶୁଣି ପାରିଲି ନାହିଁ । କହିଲି—ନା, ମୁଁ କିଛି ଭାବୁନି । ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଛି—ମୋର ଶେଷ କେବେ ? ମୃତ୍ୟୁ କେବେ ?

ସେ ଧଡ଼ପଡ଼ ଉଠି ବସିଲା । କହିଲା—ଏ କ'ଣ ପଦ୍ମ ! ତମ ମୁହଁରେ ଏ କଥା କାହିଁକି ? ଚଉଠି ରାତିରେ ତମେ କାହିଁକି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛ ଶତାର ?

ଚଉଠି ଯୋଉଠି ସ୍ୱପ୍ନ, ସେଠି ଶତା ହିଁ ବାସ୍ତବ ହେଉ ।

ଭୁଲ୍ କଥା । ମିଛ କଥା । ଗୋପୀ ଗୋପାଳଙ୍କୁ ପ୍ରଭାସ ଯଜ୍ଞରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନ ଥିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ତା ବୋଲି କ'ଣ ତମେ କହିବ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସ୍ନେହ ନାହିଁ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ, ପ୍ରୀତି ନାହିଁ ? ?

କ ଖକୁ ଭଲପାଏ, ତେଣୁ ଗ ଘକୁ ଭଲ ପାଇବ, ଏଇ କ'ଣ ଯୁକ୍ତି ?

କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ ତ ଏକ । ମଳୟ ଆସିଲେ କିଶଳୟ ଜନ୍ମେ ଏଥିରେ ତ ଦ୍ୱିମତ ନାହିଁ କାହାର ?

ମଣିଷର ମତ ଉପରେ ମନର ଗତି ଯେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ, ଏ କଥା ଆଜି ନୂଆ ଶୁଣିଲି ।

ମନକୁ ଭୟ କରୁଛ ପଦ୍ମା ? ମଣିଷକୁ କୋଳକୁ ନିଅ । ମନ ସୁଏ ତମ ପଣତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବ ।

ମଣିଷ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବ, ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ମନ ?

ହଁ ମନ ବି । ଚନ୍ଦ୍ର ଉଇଁଲେ ସାମାନ୍ୟ ତରା ପ୍ରତି କାହାରି ଦୃଷ୍ଟି ରହେନା ତାରା ଆପେ ଆପେ ଲିଭିଆସେ ।

ଏ ଖାଲି କଥାର କଥା—ଯୁକ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯୁକ୍ତିରେ ତ ମୁକ୍ତି ମିଳେନା ।

ମୁକ୍ତି ମିଳେ ବିଶ୍ୱାସରେ । ତମେ ବିଶ୍ୱାସ କର ।

ନା, ବିଶ୍ୱାସରେ ନୁହେଁ, ଭରସାରେ । ମୋର କାହିଁକି ଭୟ ହେଉଛି, ମୁଁ ଭରସା କରି ପାରୁନି ।

ସେ ହୋ ହୋ ହସି ଉଠିଲା । କହିଲା—କାରଣ ମୁଁ ପାଗଳ ।

ନା ପାଗଳ ବୋଲି ନୁହେଁ, ଦେବ ବୋଲି ।

ମାନେ ?

ମାନେ ତମେ ଏତେ କୋମଳ ଆଉ ଭାବପ୍ରବଣ ଯେ ଅତୀତକୁ ମୋଟେ ଭୁଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପୁଣି ଫେରିଯିବ—ଯେମିତି ଫେରି ଯାଇଥିଲେ ଦେବତା କୃଷ୍ଣ ।

କୃଷ୍ଣ ?

ଏଇ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଭାସ ଯଜ୍ଞ କଥା କହୁଥିଲି ନା ? ରୁକ୍ମଣୀ ଥିଲେ । ସତ୍ୟଭାମା ଥିଲେ । ଆହୁରି ବି ଥିଲେ କେତେ ରାଜରାଣୀ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମେଘନାଦ ପାଚିରି ତଳେ ରାଧା ଆସି କରୁଣ ପଡ଼ିଲା,—ସହସ୍ର ଅନୁନୟରେ ଦ୍ୱାରପାଳ ଫାଟକ ଖୋଲିଲା ନାଇ— ରାଧା ହେଲା ମୂର୍ଚ୍ଛିତା, ସେତେବେଳେ ସବୁ ଅଙ୍ଗନା ପାଦରେ ଦଳି-

ଦେଇ ଶ୍ୟାମ ଧାଇଁଆସିଲେ । ଧାଇଁଆସିଲେ ରାଧା କୋଳକୁ । ରାଧା କୋଳରେ ମଥା ରଖି ଶ୍ୟାମ ହେଲେ ବିଭୋର ।

ରାଧା ପ୍ରାଣର ଧାରା କେବେ ଶୁଖେନା ! ଶୁଖି ପାରେନା ! ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଚିରନ୍ତନ ପ୍ରିୟ—ବନ୍ଦନୀୟ ! କିନ୍ତୁ ଯୋଉଠି ଧାରା ଶୁଖିଯାଇଛି—ଶ୍ୟାମଳ କୋମଳ ବନଭୂମି ଯୋଉଠି ଧୂ ଧୂ ମରୁ, ସେ ଠାଙ୍ଗର୍ ଭୂଇଁରେ ମଥା ପିଟି ମରିବା……

ତଥାପି ଦୂର ପାହାଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ।

ହଁ, ଦିଶେ । ଅଜ୍ଞାତ ଭଲ ଲାଗେ । ଭଲ ଲାଗେ ସ୍ୱପ୍ନ । କିନ୍ତୁ ଯୋଉଠି ଜାଣେ ନାହିଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ଜାଣେ ଜାଣେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ନାହିଁ ଜାଣେ ନାହିଁ

ତଥାପି ତ ସୁନା ସୀତାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସାରାଜୀବନ କଟେଇ ଦେବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏ ଦେଶରେ ବିରଳ ନୁହେଁ ।

କହୁଥିଲି ପରା ସେ ପଟେ ଉତ୍ସ ଥିଲା । ଉଦ୍‌ବେଳ ହେଉଥିଲା ପ୍ରେମ-ସମୁଦ୍ର । ତେଣୁ ମନକୁ ଟାଣି ରଖିଥିଲା ସେଇ ଚୁମ୍ବକ ପଥର ।

କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସ ଥରେ ଶୁଖିଗଲେ ପୁଣି ଯେ ଉତ୍ସାରିତ ନ ହେବ, ଯା' କିଏ କହିବ ?

ପ୍ରେମର ପ୍ରଦୀପ ଜାଳି ଯୁଗଯୁଗ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ମୋର ଥିଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପଥ ଚାହିଁ ବସି ରହନ୍ତି, ଯଦି ଦେବୀ ଆସନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଦେବୀ ଯୋଉଠି ଅନ୍ୟ ଦେବତାର ଚରଣ ତଳେ ବନ୍ଦୀ, ସେଠି ଚାହିଁବସିବା ଖାଲି ମୂର୍ଖତା ନୁହେଁ ନିର୍ବୋଧତା ବି ।

ପ୍ରେମିକ ହିଁ ମୂର୍ଖ ହୁଏ, ନିର୍ବୋଧ ହୁଏ, ଅନ୍ଧ ହୁଏ ।

ହୁଏ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋକର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ନ ଥାଏ । ମୁକ୍ତା ପାଇଲେ କରକା ପଛରେ କିଏ ଧାଇଁମରେ ନା ।

ହସି ଉଠିଲି ମୁଁ । କହିଲି—ପ୍ରେମ ଅଙ୍କ ନୁହେଁ । ନୁହେଁ ଲାଭକ୍ଷତିର ହିସାବ । ସୁତରାଂ କିଏ ମୁକ୍ତା କିଏ କରକା, କିଏ ଘାସଫୁଲ ଗୋଲାପ କିଏ, ଏକଥା ବିଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି ପ୍ରେମର ନାହିଁ ।

ସେ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲା—ମୁଁ ମାନୁଛି ପଦ୍ମା ! ପ୍ରେମ ବୁଦ୍ଧିର ବିଚାର ନୁହେଁ ହୃଦୟର କଥା । ତଥାପି ସବୁକଥାର ସୀମା ଅଛି । ସୀମା ଟପିଲେ କୋମଳ ଗୋଲାପ ବି ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ହୋଇଯାଏ ।

ତା'ହେଲେ ତମେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛ ଭୁଲିଯିବାକୁ ?

ସେ ହସିଲା । କହିଲା—ମତେ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛ ପଦ୍ମା ? ଚେଷ୍ଟା କରି କିଏ ଭୁଲିପାରେ ? ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ ଆପେ ଆପେ । ଶୂନ୍ୟ ମନ୍ଦିରରେ କେତେଦିନ ଆଉ ଆର୍ତ୍ତକଣ୍ଠରେ ଡାକିପାରେ ପୂଜାରୀ ? ବରଂ କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ—

'ମୋହ ଲାଗି ଯା'ର ନୟନୁ ଲୋତକ ବହିଲା,
ମୋ ଆଖିରେ ସେ ତ ପରମ ପୂଜ୍ୟ ମହିଳା ।'

ଦେବ !

ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର, ମୁଁ ଏକାନ୍ତରେ ହିଁ ତମର ।

ଦେବ ! ଦେବ ! ତଥାପି ମତେ ଭୟ ଲାଗୁଛି ।

ଭୟ କରିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ଯେତେଦିନ ଏଇ ମାଟି ଏଇ ଆକାଶ ଥିବ, ଯେତେଦିନ ଆକାଶରୁ ଝରୁଥିବ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଆଲୋକ, ଚନ୍ଦ୍ରର ଜ୍ୟୋସ୍ନା, ସେତେ ଦିନ ମୁଁ ତମର—ତମର ।

ସତେ, ସତେ, ଏତେବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ମୋର ହବ ? ସତେ ଆଜି ମୁଁ ପାଇବି ମୋ ହୃଦୟର ଧନକୁ ?—ମୁଁ ତା' ଛାତି ଉପରେ

ଗୋଟିପଣେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲ । ମୋ ଥରିଲା ଓଠ ତା' ଓଠ ଭିତରେ ମିଶିଗଲା......

ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର । ମୁଁ ଫେରିଆସିଛି । ଫେରିଆସିଛି ସେ ସ୍ୱପ୍ନର ଘନକୁହେଳି ଭିତରୁ । ଛନ୍ଦା ଆଜି ସତରେ ନାହିଁ । ଛନ୍ଦା ଆଜି ମରିଯାଇଛି !

"ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା ! ମତେ ରକ୍ଷାକର ପଦ୍ମା ! ମୋ ତଣ୍ଟି ଜଳି ଯାଉଛି । ଛାତି ଫାଟିଯାଉଛି । ମତେ ବଞ୍ଚା । ମତେ ଜୀବନ ଦେ' ପଦ୍ମା ! ତୋ' ଚରଣ ଧରୁଛି, ମତେ ଜୀବନ ଦେ"—ଚିତ୍କାର କରି ଆସି ମୋ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟାକୁ ଜାବୁଡ଼ିଧରି ଧୂଳିରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲା ଛନ୍ଦା !!

ଦେବ ଖଟଉପରେ ଉଠି ବସିଲା । ମୁଁ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ତା'କୁ ଚାହିଁଲି ।

କେଶ ଫିଟିଯାଇଛି । ବାସ ଲୋଟୁଛି ଭୂଇଁରେ । ଲୁହ ସିନ୍ଧାଣିରେ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି ମୁହଁ । ଛାତି ଉପରେ ଯେମିତି ମୁନିଆ ନିହାଣ ରଖି କିଏ ମୁଗୁର ପିଟୁଛି ତାଇ ତାଇ—

'ଆଖିର ସବୁ ଲୁହ ଦେଇ ତୋ' ପାଦର ମଳି ଧୋଇ ଦେଉଛି ପଦ୍ମା ! ମତେ ନିଃସ୍ୱ କରନା । ଭିକାରୁଣୀ କରନା । ମୋ ମଥାର ସିନ୍ଦୂର ପୋଛି ଦେ'ନା ନିର୍ମମ ହୋଇ ।......

ଛନ୍ଦା !!

ଖାଲି ଏଇ ଜନ୍ମ ନୁହେଁ, କୋଟି ଜନ୍ମ ତୋ' ଚରଣରେ ଦାସୀ ହୋଇ ଖଟିବି । ମତେ ଫେରେଇ ଦେ'—ଫେରେଇ ଦେ' ମୋ' ନୟନର ମଣିକୁ......

ନୟନର ମଣି !!—କିଏ ତୋ'ର ନୟନର ମଣି ? ନିର୍ମଳ ନା ଦେବ ?

ନର୍ମିଳ ତୋ ପାଇଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଦେଶାନ୍ତରୀ ହୋଇଛୁ । ମତେ କହୁଛୁ ବେଶ୍ୟା, ଆଉ ତତେ କହୁଛୁ ତୁଷାରହାରଧବଳା ଶୁଭ୍ରବସନା ସରସ୍ୱତୀ !

ସତେ ? ଆଉ ସେଇ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ଗୁଣ୍ଡ ଚିରି କଲିଜା ଦୁଇଟି ପୋଷ ପୋଷ ରକ୍ତ ପିଇଦେବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଛୁ ତୁ—ଛନ୍ଦା ?

ହଁ, ମୁଁ ରାକ୍ଷସୀ । ରକ୍ତ ପିଇବା ମୋ ଧର୍ମ । କିନ୍ତୁ ରାକ୍ଷସୀର କ'ଣ ହୃଦୟ ନାହିଁ ? ଅଶ୍ରୁ ନାହିଁ ? ତା' ଗୁଣ୍ଡତଳେ କ'ଣ ଦରଜ ଲାଗେନା ? ଆଘାତ ଲାଗେନା ? ତା' କଲିଜା କ'ଣ ପୋଡ଼ି ଉଠେନା ହୁ ହୁ ହୋଇ ?? ଦୁନିଆ ହୁଏତ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁ କ'ଣ ଏକଥା ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବୁ ପଦ୍ମା ?

ମୁଁ ସବୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ଭଗବାନ କରୁଣାମୟ । ଭଗବାନଙ୍କର ଅସୀମ କରୁଣା ଝରି ପଡ଼ୁଛି ମୋ ମସ୍ତକରେ । ତା' ନହେଲେ ଆଜି କର୍ଣ୍ଣର କବଚକୁଣ୍ଡଳ ମାଗିବାକୁ ତୁ ଧାଇଁଆସି ନଥାନ୍ତୁ ଛନ୍ଦା ?

କବଚ କୁଣ୍ଡଳ !! ତା'ହେଲେ ତୁ କ'ଣ ତା'କୁ ସହଜରେ ଦେଇପାରିବୁ ନି ପଦ୍ମା ?

ନା, ଏତେ ବଡ଼ ଦାମୀ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ମୋର ନାହିଁ । ସେ ଗୌରବ ବି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର । ତୁ ଫେରିଯା' । ଫେରିଯା' ଛନ୍ଦା । ଆତ୍ମାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେହ କି କେବେ ବଞ୍ଚିପାରେ ??

ନିଜେ ବଞ୍ଚିବା ଅପେକ୍ଷା ଅନ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚାଇବାରେ କ'ଣ ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ ପଦ୍ମା ?

ତା' ତୁ ନିଜେ ବୁଝୁନୁ, ମତେ ବୁଝେଇବାକୁ ଆସିଛୁ ? ମୁଁ ଆଉ ମଣିଷ ନୁହେଁ ? ମୁଁ ଆଉ ନାରୀ ନୁହେଁ ? ମୋର ଆଉ ରକ୍ତମାଂସର ଦେହ ନାହିଁ ? ତୁ ଆସିଛୁ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋ

ମୁହଁରେ ପାହାର ଦେଇ ମୋ ଖାଇବା ପତରରେ ଧୂଳି ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ !!

ଦେବ ଉଠି ଆସି ମତେ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିଲ—ତମେ ସ୍ଥିରହୁଅ ପଦ୍ମା ! ମୁଁ ଯୂା'ର ସବୁ ସମାଧାନ କରିଦେବି ।

ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ସାବିତ୍ରୀ ଯମ ସହିତ ଲଢ଼ିଥିଲେ । ମୁଁ କ'ଣ ମଣିଷ ସହିତ ଲଢ଼ିପାରିବ ନାହିଁ" ? ଦେଖିବି କିଏ ଆସି ଛଡ଼େଇନେବ ମୋ କୋଳରୁ ? କିଏ ଆସି ଛଡ଼େଇ ନେବ ମୋ ସ୍ୱାମୀକୁ ମୋ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ?—ଦେବକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରେ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ମୁଁ ଭେ' ଭେ' କାନ୍ଦି ଉଠିଲି ।

ଛଡ଼େଇ ନେବାକୁ ଆସିନି ମୁଁ ଭଉଣି ! ଆଣ୍ଟୁ ମାଡ଼ି ହାତ ପତେଇ ବିକଳ ହୋଇ ଖାଲି ମାଗୁଛି ମୁଠିଏ ଭିକ—ଭିକ ମୁଠିଏ ଖାଲି । ନାହିଁ କଲେ ଚାଲିଯିବି । ଭିକାରୁଣୀ କାହାର ରକ୍ତ ନିଏ ନା; ନିଜ ଲାଲ ରକ୍ତ ନେଇ ବିଛେଇ ଦିଏ ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍ ଉପରେ·····

ଥାଉ, ମତେ ଦୁର୍ବଳ କରି ଦେ'ନା ଛନ୍ଦା । ତୁ ଜାଣୁନା ଦେବ ମୋର କ'ଣ ? ଦେବ ମୋର ମଥାର ମଣି, ପ୍ରାଣର ଧନ, ନୟନର ସଞ୍ଚାଳି; ଦେବ ମୋର ଆକାଶର ତାରା, ବନର ଫୁଲ, ଆଷାଢ଼ର ବାରିଧାରା; ଦେବ ମୋର ପୁଷ୍ପର ସୁରଭି ମଳୟର ମହକ, ତଟିନୀର କୁଳୁ କୁଳୁ ଧ୍ୱନି; ଦେବ ମୋର ପ୍ରାଣ, ଦେବ ମୋର ଜୀବନ, ଦେବ ମୋର ସ୍ୱାମୀ, ଦେବ ମୋର ବୁକୁତଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଧି । ଦେବକୁ ଦଣ୍ଡେ ନ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଅନ୍ଧୁଣୀ ହୋଇଯାଏ, ବାୟାଣୀ ହୋଇଯାଏ । ଦେବ ପାଇଁ ମୋ ହୃଦୟର ଗୋପନତମ ତନ୍ତ୍ରୀ ଅହ-ରହ ଉଠେ ବିକଳରେ । ସଂସାର ଜଳିଯାଉ—ସାରା ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟ ହୋଇ-ଯାଉ ପଛେ, ଦେବକୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ । ମତେ କ୍ଷମାକର ଛନ୍ଦା ! କ୍ଷମାକର—ମୁଁ ବେଶୀ ବେଶୀ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ପାରବୁ ନାହିଁ । ବୁଢ଼ଗଲା ଲୋକ କୁଟାଖିଏକୁ ଧରି ପକେଇଲା ଭଳି ମୁଁ ତୋତେ ଧରି ପକଉଥିଲି । ତୋ'ର ଶବ ଉପରେ ସନ୍ତରଣ କରି ମୁଁ ବୈତରଣୀ ପାରି ହୋଇଥାନ୍ତି । ମଣିଷଠଉଁ ସ୍ୱାର୍ଥପର ତ ଆଉ କେହି ନାହିଁ !···ଥା' ଭଉଣି ! ଆଉ ତୋତେ କଷ୍ଟ ଦେବିନି । ଅଳକା ଗଣ୍ଡରେ ଖେଳି ବୁଲିବାକୁ ଭଗବାନ ମତେ ଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ । ମତେ ଆଶୀର୍ବାଦ କର ପଦ୍ମା !

ମୋ ପାଦଧୂଳି ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମାରି ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲି । ସେତେବେଳଯାଏ ବି ମୁଁ ଦେବ କୋଳରେ ମିଶିଯାଇଛି ଗୋଟିପଣେ ।

କହିଲି—ଛନ୍ଦା ! ତୁ ମତେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଛୁ । ନା ତୁ ନୁହେଁ, ଭଗବାନ୍ । ଭଗବାନଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା । ମୁଁ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର । ଅତି ସାମାନ୍ୟ, ମୋ ଭଳି ଅକିଂଚନକୁ ପରୀକ୍ଷା କରନାହିଁ ପ୍ରଭୋ ! ମୁଁ ସୀତା ନୁହେଁ, ସାବିତ୍ରୀ ନୁହେଁ, ଦମୟନ୍ତୀ ନୁହେଁ । ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ଭିତରେ ମୁଁ ହୁ ହୁ ଜଳିଯିବି । ମତେ ତ୍ରାହି କର । ତ୍ରାହି କର ଭଗବାନ !

ନା, ତମେ କାନ୍ଦ ନାଇଁ, ଦୁନିଆରେ କୌଣସି ଶକ୍ତି ନାହିଁ ତମକୁ ମୋଠାରୁ ଛଡ଼େଇ ନେବ—କହି କହି ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ମୁହଁ ରଖି ଦେବ କଇଁ କଇଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

କିଛି ନ ଶୁଣି ମୁଁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବେ କହି ଚାଲିଥାଏ—

ତମେ ସୀତାଙ୍କୁ ନିର୍ବାସନ କରିଥିଲ; ଶକୁନ୍ତଳାଙ୍କ ଯୌବନ ଦଳି ଦେଇଥିଲ ଭୁଲିରେ; ରାଧାର ଜୀବନ ତ ଖାଲି ଏକ ଲୁହର ଲହରୀ—ବ୍ୟଥାର ପାରାବାର । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ରାଧା ନୁହେଁ, ଶକୁନ୍ତଳା ନୁହେଁ, କୋଟିଯୁଗ ତପସ୍ୟା କଲେ ବି ତାଙ୍କ ପାଦତଳକୁ ସରି ହେବିନି । ତେବେ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଭୋ ? ସାମାନ୍ୟ କୁଟାଖିଏକୁ କିଏ କ'ଣ ନିଆଁରେ ପକାଏ ?

ଛନ୍ଦା ଆସି ହାତ ଧରିଲି—ଅଧୀର ହୋ’ନା ପଦ୍ମା ! ମୁଁ କେବେ ତୋତେ ନଆଁ କୁ ଠେଲ ଦେବନି । ମୋର ସାମାନ୍ୟ ସୁଖ ପାଇଁ ମୁଁ କେବେ ଜାଳ ଦେବନି ତୋ’ ସାରା ଜୀବନ । ମୁଁ ଗୁଲିଯିବି । ଯୁଆଡ଼େ ଏ ପାଦ ଦି’ଟା ଟାଣି ନେବ, ସେଆଡ଼େ ଏକ ମୁହାଁ ହୋଇ ଚାଲିଯିବି ମୁଁ । ଏ ଦେଶରେ ନଈ ଅଛି, ପୋଖରୀ ଅଛି, ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍ ଅଛି ।

ଦି’କାନରେ ହାତ ଦେଲି—ଭଗବାନ ! ପୁଣି ଥରେ କହୁଛି, ମତେ ପରୀକ୍ଷା କରନା । ମୁଁ ଅତି ଦୁର୍ବଳ, ଅତି କୋମଳ, ମୁଁ କେବେ ସେ ନଆଁ ର ଧାସ ସହି ପାରିବିନି । ମୁଁ କେବେ ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନି ତା’କୁ । ମୁଁ ଯେ ତା ସହିତ ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ନାଡ଼ି ବନ୍ଧନରେ ବନ୍ଧା !

‘ସ୍ଥିର ହୁଅ ପଦ୍ମା ! ମତେ ଗୁହଁ, ମୁଁ ତ ତମ କୋଳରେ ଅଛି’—ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଆଉଁସି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲି ଦେବ । ଲୁହରେ ଆଖି ଫାଟି ପଡ଼ୁଥିଲା ମୋର । ଚଉଦିଗ ଅନ୍ଧାର ଦିଶୁଥିଲା । ତାକୁ ଆହୁରି ଜୋରରେ—ଆହୁରି ନିବିଡ଼ ଭାବେ ଛନ୍ଦ ଧରି କହିଲି—କି ଅପରାଧ ମୁଁ କରିଥିଲି ପ୍ରଭୋ ! ମତେ ଏତେବଡ଼ ଦଣ୍ଡ ଦେଲ ! ଏବେଯାଏ ବି ଭଲରେ ମୁଁ ତାକୁ ଥରେ ଗୁହିଁନି । ଭୁଲରେ ଥରେ କାହା ଆଗରେ କହିନି ତା’କଥା । ଡାଆଣୀ ଡରେ ମାଆ ତା’ଛୁଆକୁ ପଣତ ତଳେ ଢାଙ୍କି ରଖିଲାଭଳି ମୁଁ ତାକୁ ଅନ୍ତରର ନିଭୃତତମ କୋଣରେ ସାଇତି ରଖିଛି । ତମେ ନିଷ୍ଠୁର, ତମେ ପଥର, ତମେ ମୂକ, ତମେ ପାଷାଣ, ତମେ ସେହି ଧନକୁ ଆଜି ଛଡ଼େଇ ନେଉଛ ମୋ କତିରୁ !! ବାପ ପରା ଝିଅକୁ ଭଲପାଏ ? ଝିଅର ଦୁଃଖ ଦେଖିଲେ ପରା ବାପ ଆଖିରୁ ରକ୍ତ ଝରିପଡ଼େ ? ତମେ ତା’ହେଲେ ବାପ ହୋଇ କେମିତି ଆଜି ଝିଅ ମୁଣ୍ଡରୁ ସିନ୍ଦୂର ପୋଛି ଦେଉଛ !

ହାତରୁ ଶଙ୍ଖା କାଢ଼ି ଦେଉଛ ! ! କେମିତି ତାକୁ କରୁଛ ବିଧବା !!!
—ଲୁହ, ଲୁହ ବିଶ୍ୱପିତା ! ତମେ କ'ଣ ମୋର ବାପ ନୁହଁ ??

ମୋ ଚେତା ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ମୁଁ ଖାଲି ଭୋ ଭୋ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲି ।

ନା, କେହି ତୋ'ର ସିନ୍ଦୂର ପୋଛି ଦେବେନି ପଦ୍ମା ! ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କର । ମୋର କିଛି ଅଭିମାନ ନାହିଁ । ମୁଁ ଫେରି ଯାଉଛି ଆନନ୍ଦରେ—କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଛନ୍ଦା ଫେରି ଯାଉଥିଲା, ଡାକିଲି—

ର' ଛନ୍ଦା ! ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ର' । ମରିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ଥରେ ମନ ପୂରାଇ ଦେଖିନିଏ ମୋ ସ୍ୱପ୍ନର ଧନକୁ—

ଠାଇକିନା ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଦେବ—'ଏ ତମେ କ'ଣ କହୁଛ ପଦ୍ମା ? କ'ଣ କହୁଛ ?'—ମୋ ମୁହଁ ଉପରେ ଘନଘନ ଚୁମା ଦେଇ ସେ ଲୁହର ଧାରାଶ୍ରାବଣ ବୁହାଇ ଦେଲା—'ନାଁ, ମୁଁ ତମକୁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ଲକ୍ଷେ ଛନ୍ଦା ଏଇଠି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ ବି ମୁଁ ତମକୁ ଦଣ୍ଡିକ ପାଇଁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ ପଦ୍ମା !

କିନ୍ତୁ ବାଟ ଯେ ନାହିଁ । ଠାକୁରେ ଏତେ ସୁଖ କେମିତି ସହିବେ ? ମୋ ମୁହଁରେ ଟିକିଏ ହସ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର କଳା ଆଖି ଦି'ଟା ଯେ ଫୁଟିଯାଏ—ଫୁଟିଯାଏ ଦେବ !

ଛି, ଠାକୁରଙ୍କ ନିନ୍ଦା କର ନାହିଁ—

ନା, ନିନ୍ଦା କରିବି କେମିତି ? ମୋର ବାସର ଘରେ ଯିଏ ଜଳନ୍ତା ଜୁଇର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେଲେ, ତାଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ ପ୍ରଣାମ ନ କରି ନିନ୍ଦା କରିବି କେଉଁ ମୁହଁରେ ?

କାହିଁକି ତମେ ଏ ସବୁ କହୁଛ ପଦ୍ମା ! ତମକୁ କିଏ ଛଡ଼େଇ ନେବ ମୋ କୋଳରୁ ?—ଛନ୍ଦା ? ସମାଜ ? ଦୁନିଆ ?

ନା, କେହି ନୁହେଁ । ନିଜେ ହିଁ ମୁଁ ନିଜର ଶତ୍ରୁ । ମୋ ବିବେକ ହିଁ ଛଡ଼େଇ ନେଉଛି । ଆଉ କେହି ନୁହେଁ—କେହି ନୁହେଁ ।

ନା, ତୁ ଯା' ନାଇଁ ପଦ୍ମା ! ତୋ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ଯା'ନାଇଁ ।—ଛନ୍ଦା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୋ ଗୋଡ଼ ମୁଠେଇ ଧରିଲା ।

ତମେ ଯାଅ ନାଇଁ ପଦ୍ମା ! ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖାଆଁଟି, ଯାଅ ନାଇଁ । ତମେ ଚାଲିଗଲେ ଯେ ମୁଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ମରିଯିବି—ମତେ ବାରମ୍ବାର ଚୁମା ଦେଇ ବିକଳରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ଦେବି ।

'ମରଣ କି କଷ୍ଟ ମୁଁ ଜାଣେ । ପୁଣି ନିଜେ ନ ମରି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଜୀଅନ୍ତା ମଣିଷକୁ ମାରିବା ତାଠୁଁ ସହସ୍ର ଗୁଣରେ କଷ୍ଟ । ନା, ମୁଁ ତା ସହିପାରିବି ନାହିଁ । ମତେ ସମସ୍ତେ କ୍ଷମା କର । ମୁଁ ନିଜେ ମରିବି ପଛେ, ଆଉ କାହାକୁ ମାରି ପାରିବି ନାହିଁ—ପାରିବି ନାହିଁ—ମୁଁ ଛଟିପିଟି ହେଇ ତା ବାହୁବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲି ।

ତମେ ତା'ହେଲେ ମୋ କଥା ରଖିବ ନାଇଁ ପଦ୍ମା ! ଏଇ ତମର ଭଲ ପାଇବା ? ଏଇ ତମର ଅଶ୍ରୁରେ ମୂଲ୍ୟ ?···ବେଶ୍, ତା ଆଗରୁ ମୁଁ ଯଦି ଚାଲିଯାଏ, ସବୁ ନାଟକର ଯବନିକା ପଡ଼ିଯିବ ଚୁଏଁ ଚୁଏଁ ।—ସେ ମତେ ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲା, ଟାଣି ଧରିଲି । କହିଲି—

ଶୁଣ, ଜୀବନ ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ । ନୁହେଁ ବି ନିଛକ ଭାବପ୍ରବଣତା । ମରିବାକୁ ବି ଅଧିକାର ନାହିଁ ମଣିଷର । ତମେ ମରିବାକୁ ଯାଉଛ ? ତା'ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ ତରବାରିରେ ଏଇ ଛନ୍ଦାର ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଦି'ଗଡ଼ କରି ଦେଇଯାଅ । ତାହେଲେ ତମ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହେବ, ସାର୍ଥକ ହେବ ତମ ପୌରୁଷ !

ତା'ପାଦ ସେଇଠି ଅଟକିଗଲା । କହିଲି—ନିଜେ ମରିବାକୁ ଆଗୁଆର କେମିତି ତମେ ? ତମେ କ'ଣ ଭାବ, ତମ ମରଣରେ ଦୁନିଆରେ କାହାରି ବୁକୁରେ ଶେଲ ବାଜି ହେବନି ?

ମୋ ମରଣ ? ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ——ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ତମେ । ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ମୋ ମରଣର କଥା । ଦେହକୁ ମାରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ବି ମୁଁ କେବେ ଦେଖିନି । ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଛି ମରିବି । ଥରେ ମରିବା ଅପେକ୍ଷା ଜୀବନ ସାରା ମରିବାର ଯେ କି ଆନନ୍ଦ, ତା'ତମେ କଳ୍ପନା କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମୋର କିଛି କଳ୍ପନା କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ କେବେ ତମକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବନି—ସେ ପୁଣି ମୋତେ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିଲା ।

ତାହେଲେ ତମେ ଚାହଁ, ମୋର ଏଇ ମାଟିର ଦେହଟା ବି ନ ରହୁ । ମୁଁ ଆଜି ଯାଇଁ ଆଣିଦେବି ନଏ ପୋଟାସିୟମ ସାଇ-ନାଇଡ଼୍ର ?

ଛିଦ୍ରା !

ହଁ, ମତେ ତମେ ନ ଛାଡ଼ିଲେ ସେଇ ହିଁ ଶେଷ ପନ୍ଥା । କହ, ତମେ କ'ଣ ଚାହଁ ?

"ନା, ମୁଁ ଇ ସବୁ ଅନର୍ଥର ମୂଳ । ମୋର ମରଣରେ ହିଁ ସବୁ ଶାନ୍ତ—ସବୁ କନ୍ଦଳର ଅବସାନ ।"—ଛନ୍ଦା ଝଡ଼ର ବେଗରେ ବାହାରକୁ ଛୁଟି ପଳାଉଥିଲା, ଗୋଟାଏ ଧକ୍କା ଦେଇ ଦେବ-ବନ୍ଧନରୁ ଖସି ଆସିଲି । ଧାଇଁଯାଇ ଧରିପକାଇଲି ଛନ୍ଦାକୁ—ରୁଷି ଯା'ନା ଭଉଣି ! ତୋ'ଉପରେ ମୋର କିଛି ଅଭିମାନ ନାହିଁ । ଠାକୁରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ । ବଡ଼ଲୋକ ସିଏ । ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବାର ଅଧିକାର ମଣିଷର ନାହିଁ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଡାକ—ମୁଁ ପଥର

ହୁଏ, ଜଡ଼ ହୁଏ । ପଙ୍ଗୁ ହୁଏ, ତାଙ୍କ ଆସନ ଟଳେ ଦୁଃଖ ଜଣେଇ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ଆଉ ସେମିତି ମୋର ଜୀବନ ନ ଥାଉ ।

ବ୍ଲାଉଜ୍ ତଳୁ ମଲ୍ଲୀଫୁଲର ହାରଟି ବାହାର କଲା । ଦେବ ସେତେବେଳକୁ ଆସି ଲୁହ ଛଳଛଳ ଆଖିରେ ମଟେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ସେହି ଲୁହଧୁଆ କଅଁଳ ମୁହଁଟିକ ଦଣ୍ଡେ ଚାହିଁ ରହିଲା ଅପଲକ ଆଖିରେ । ଝର ଝର ରକ୍ତ ଝରି ଆସିଲା । ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା । ଫୁଲହାରଟି ତା' ଗଳାରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ତା' ଗୋଡ଼ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ଦେଲା—ଦେବ ! ଦେବ ! ଦେବତା ମୋର ! ସ୍ୱାମୀ ମୋର !—ମୋ ସ୍ୱପ୍ନର ଧନ ! ସ୍ନେହର ଧନ ! ପ୍ରାଣର ଧନ ! ଏ ଜନ୍ମରେ ତମର ସେବା କରିବାର ତପସ୍ୟା ମୋର ନାହିଁ । ଆଶୀର୍ବାଦ କର, ଆର ଜନ୍ମରେ ଯେମିତି ତମକୁ ଫେରିପାଏ—ଫେରିପାଏ ।—ପୁଣି ଥାଇ ଥାଇ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ଦେଲା ତା' ଗୋଡ଼ରେ ।......

ଚେତା ବୁଡ଼ିବୁଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ବହୁ ଚେଷ୍ଟାରେ, ବହୁ କଷ୍ଟରେ, ବହୁ ସାହସରେ ତା'କୁ ଛାଡ଼ି ଏକା ନିଃଶ୍ୱାସକେ ଦଉଡ଼ି ପଳେଇ ଆସିଲା ।

ପଛରୁ ଶୁଭୁଥାଏ ବିକଳ ଚିତ୍କାର—ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା !

ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ; ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ, ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା ! ନା ନା ମୁଁ ପଦ୍ମା ନୁହେଁ, ନାରୀ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଖାଲି ପଥର ! ପଥର ! ମୁଁ ଆଜି ବିଜୟିନୀ । ବିଜୟିନୀ ମୁଁ । ମୋ ଜୀବନଟା ଖାଲି ତୁଚ୍ଛ ବିଜୟର ଆଲୋକସ୍ତମ୍ଭ !! ହାଃ, ହାଃ, ହାଃ—ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଦଉଡ଼ି, ଦଉଡ଼ି ଆସି ମାଉସୀ ଘରେ ପଶିଗଲା । ଭିତରୁ କବାଟ କିଳି ଦେଇ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ବିଛଣା ଉପରେ—ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ ! ତମେ ଅଛ

ଭଗବାନ ? ତମେ ବଞ୍ଚିଛ ପ୍ରଭେ ? ଫୁଟିଯାଇ ନାହିଁ ତମର କଳାକଳା ଆଖିଡୋଳା ? ? ······ ଢୁ ଢୁ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିଦେଲି । ଠା'ଇ ଠା'ଇ ପିଟିଲି ମୁଣ୍ଡ । ରକ୍ତ ବୋହିଲା ବୋଧେ, ତା' ପରେ···ତା'ପରେ ସବୁ ଅନ୍ଧାର—ନିବିଡ଼ ଅନ୍ଧାର । ଯମରାଜା ବୋଧେ ମୋର ହାତ ଧରି ଟାଣି ନେଉଥିଲେ ଉପରକୁ ଉପରକୁ ।

● ବାର

କଲିକତା । ଅକ୍ଟରଲୋନି ମନୁମେଣ୍ଟ । ଆଗରେ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାନ୍ତର । ଚନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ ଯାଉଛି । ବିବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶିଲାଣି ରୂପ । ମୁହଁ ଲାଲ ପଡ଼ି ଆସୁଛି । ଯେମିତି କିଏ ତଣ୍ଟି ଚିପି ବେକମୋଡ଼ି ଅତି ନୃଶଂସ ଭାବେ ହତ୍ୟା କରୁଛି ତା'କୁ । ଅତି କରୁଣ ଅତି ସଜଳ ସେ ଦୃଶ୍ୟ । ମୁଁ ଘାସ ଉପରେ ବସି ବସି ସ୍ଥିର ନେତ୍ରରେ ସେଇଆଡ଼େ ଚାହିଁଥିଲି ।

ପାଖରେ ଚୌରଙ୍ଗୀ । କଳ କୋଳାହଳରେ ପୃଥିବୀ ଫାଟୁଛି । ଯାନ, ବାହନ, ଆଲୋକସଜ୍ଜା, ସିନେମା ସଙ୍ଗୀତ, ନାଗରିକଙ୍କର ବିପୁଳ ସମାରୋହ—କଲ୍ଲୋଳମୟ ଧ୍ୱନି—ପୃଥିବୀ ସ୍ୱର୍ଗ ପାଲଟି ଯାଇଛି । ଚଉଦିଗରେ ଆଲୋକ, ପୁଲକ ଆଉ ଝଲକ । ଅଗଣିତ ଜନତା ବନ୍ୟାର ସ୍ରୋତ ଭଳି କୂଳ ପ୍ଲାବନ କରି ଛୁଟିଛି ବିଭୋର ହୋଇ, କିନ୍ତୁ ହାୟ୍ଃ, ମୋର ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ଆଜି ବ୍ୟର୍ଥ । ଏତେ ଜୀବନ, ମତ୍ତ ହୋଇ । ଏତେ ପ୍ରାଣପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ, ଏତେ ଯୌବନର ଉଦ୍ଦାମ ପ୍ରବାହ—କିଛି ମୋତେ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରି ନାହିଁ । ମନ ମୋର ଆଜି ଏଇ ମରଣର ପଥରେ—ମନ ଆଜି ମୋର ଏଇ ଅନନ୍ତ ଆକାଶରେ ଲିପ୍ତ । ଚନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ ଯାଉଛି !

ନିଜକୁ ଭୁଲିବାକୁ, ଜୀବନକୁ ଭୁଲିବାକୁ ମୁଁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲି ଏହି ମହାନଗରୀର ଯାତ୍ରୀ ହୋଇ । କଟକରେ ରହିବା ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସମ୍ଭବ ହେଲାନି । କଟକର ଧୂଳି ମାଟି, ତରୁତୃଣ, ଆକାଶ ପୃଥିବୀ ଯାହା ଦେଖିଲି, ପ୍ରାଣ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ବେଶୀ ବେଶୀ ଝରିଲା ରକ୍ତ । ତେଣୁ ବୋଉକୁ କହି ବାପାଙ୍କୁ ବୁଝେଇ ମୁଁ ଆସିଲି କଲିକତା—ଆସିଲି ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଘର୍ମାକ୍ତ କଳେବର ହୋଇ ଗୃହି ବର୍ଷ ଅହରହ ସଂଗ୍ରାମ କରି ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ, କି ପାଠ ପଢ଼ିବି ? କେଉଁ ପାଠ ମୋତେ ଶକ୍ତି ଦେବ ବଞ୍ଚିବାକୁ—ଜୀବନକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ? ଆଜି ମୋତେ ସବୁ ତୁଚ୍ଛ, ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ, ସବୁ ନିଷ୍ଫଳ । ଜୀବନ ଆଜି ଛୁଟି ଚାଲିଛି ଏଇ ଅନନ୍ତ ଅସୀମ ପଥରେ । ସବୁ ରହସ୍ୟ ଆଜି ଠୁଳ ହୋଇଛି ଏଇ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ୍‌ବଳୟ କୋଳରେ । ହୋଇ ଚନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ ଯାଉଛି !

ଏଇ ଦେଶ—ଶରତଚାଟାର୍ଜିଙ୍କ ଦେଶ । ବ୍ୟଥା ଭୁଲିବାକୁ, ଆଘାତ ଭୁଲିବାକୁ ସେ 'ଦେବଦାସ' ହାତରେ ଦେଇଥିଲେ । ସୁରା ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ବୁଡ଼େଇ ରଖିଥିଲେ ସୁରା ଆଉ ବାରାଙ୍ଗନା ମେଳରେ । ଛି ଛି, କି ପୁରୁଣା ପନ୍ଥା—ଓଲ୍‌ଡ଼, ମିନ୍, ବେସ୍, ହାକ୍‌ନିଡ୍, ଷ୍ଟିରିଓଟାଇପ ଶରତ ଚାଟାର୍ଜି ସେକାଲର ଲୋକ କିନା 'ସବ୍ଲିମେସନ୍' ଶବ୍ଦ ସେ ଶୁଣି ନ ଥିଲେ । ରକ୍ତର ରଙ୍ଗ ଦେଇ ଯେ ସୁନ୍ଦର ଓ କମନୀୟ ଗୋଲାପ ଫୁଟାଯାଇ ପାରେ, ବୃଦ୍ଧ ସେ, କିପରି ଜାଣିବେ । ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଳ୍ପ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଙ୍ଗୀତ—ସବୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏଇ ରକ୍ତର ଝରଣା ଉପରେ । ମେଡ଼ିକାଲ୍‌ର ବିରାଟ ବହି ଓ ବିଶାଳ କୋର୍ସ ଉପରେ ଏଇ ରକ୍ତର ଲେପ ଦେଇ ମୁଁ ଭାବିଲି ଗୋଟାଏ ତୁଙ୍ଗ ମିନାର ତୋଳିବାକୁ । ମୁଁ ଏମ୍. ବି. ବି. ଏସ୍. ପାଶ୍ କରିବି । ବିଲାତ

ଯିବି । ସେଠି ହେବି ଏମ୍. ଆର୍. ସି. ପି ବା ଏଫ୍. ଆର୍. ସି. ଏସ୍ । ସେଠୁ ଫେରି ବମ୍ବେ କି କ୍ୟାଲ୍‌କାଟା କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ମେଡ଼ିକାଲ୍ କଲେଜରେ ପ୍ରଫେସର । ତାପରେ ରୋରିଂ ପ୍ରାକ୍ଟିସ୍, କାର୍, ପ୍ୟାଲେସିଆଲ୍ ବିଲ୍‌ଡ଼ିଂ । ମୁଁ ଏକ ବିରାଟ ବ୍ୟକ୍ତି ହେଇ ଉଠିବି । ମୁଁ ହେବି ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ, ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନ—ସବୁ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନ—ବାଲୁଆ ବଗୃର । ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ସବୁ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଚୁରମାର୍ ହେଇଯାଉଛି । ଏଇ ରକ୍ତ—ଏଇ ରକ୍ତକୁ ନେଇ ଗଢ଼ିବି ମୁଁ କୋଣାର୍କ ? ଏଇ ରକ୍ତରେ ଅବଗାହନ କରିବାକୁ କେତେ ଭଲ ଲାଗେ । ନିଜ ହାତରେ ହୃତପିଣ୍ଡଟାକୁ ଛୁରୀରେ ଆଣି ଟିକିଟିକି କରି ପିରିପିରି କରି ରକ୍ତ ବୁହାଇ ଦେବାରେ କି ଆନନ୍ଦ ! କି ଶାନ୍ତି ! କି ତୃପ୍ତି ! ଉଃ........

ଆଖି ବୁଜିଲେ ବି ମଣିଷ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦେଖିପାରେ । ଆଉ ଭୁଲିବା ପାଇଁ କଟକ ଛାଡ଼ି କଲିକତା ଆସିବା...ଛି ଛି ଚରମ ନିର୍ବୋଧତା ଖାଲି । ମୁଁ ଯେତେଯେତେ ତାକୁ ଭୁଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି, ଯେତେଯେତେ କଠୋର କର୍ମଜଞ୍ଜାଳ ଓ ଶ୍ରମ ଭିତରେ ବୁଡ଼େଇ ଦେଲି ନିଜକୁ, ସେତେସେତେ ମନେ ପଡ଼ିଲା ତା' କଥା, ନାଚି ଉଠିଲା ତା' ରୂପ, ଭାସି ଉଠିଲା ତା' ଅମୀୟ ହସର ଲହରୀ ।

ଦିବସର କୋଳାହଳ କମି ଆସିଲେ, ସ୍ତବ୍ଧ ହେଲେ ନିଶୂନ ନିଃଶବ୍ଦ, ଆକାଶ ହେଲେ ସ୍ଥିର, ଲୁଚି ଲୁଚି ଛପି ଛପି ଧାଇଁଆସେ ସେ । ବିକଳ ଆଖିରେ ବଲବଲ ଚାହିଁରହେ ଖାଲି ମୁହଁକୁ । ଆଖି ଫାଟି ପଡ଼େ ଲୁହରେ । ଗୋଟିପଣେ ଲୋଟିପଡ଼େ ସେ ମୋ ଉପରେ ! ମୋତେ ଆକୁଳ କରି, ଅଥୟ କରି, ଅଧୀର କରି ଖାଲି ଘନଘନ ଡାକେ- ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା !

ଆକାଶରେ ଘୋଟି ଆସେ କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ । ବିଜୁଳି ମାରେ । ଘଡ଼ଘଡ଼ି କମ୍ପାଏ । ଝର୍ ଝର୍ ବର୍ଷିଯାଏ ପାଣି । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସେ । ଦିନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଜାକଜୁକ ହୋଇ ଆସେ ଅନ୍ଧାର । ଆଉ ସେଇ ଅନ୍ଧାର କୋଳରେ, ଆକାଶ କୋଳରେ, ସେଇ କଳାମେଘ ଦେହରେ ନେସି ହୋଇ ଥରି ଥରି ଆସେ ଦେବ । ଗୋଲାପ ମୁହଁ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଛି, ଆଖିରୁ ଝରି ଯାଉଛି ଅଜସ୍ର ଧାର । ମୋର ଦୁଇ ବାହା ଧରି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହଲେଇ ଦିଏ । କହେ—ଆରେ ତମେ ଭୁଲି ଆସିଲ ? ତମେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ, ନିଷ୍ଠୁର, ପାଷାଣ, ପଥର । ତମେ ଜାଣନା, ତମେ ମୋ ଜୀବନ, ତମେ ମୋ ଆତ୍ମା ; ତମକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ମୋର ଏକାଦିନେ ମରଣ—ମରଣ !!

ଇସ୍ ଦେବ ! —ମୁଁ ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼େ । ସେ ବେଶୀ ବେଶୀ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରେ ମୋତେ, ଭୁହାଇ ଭୁହାଇ କାନ ପାଖରେ କହେ—ହଁ ମୋ ମରଣ ! ମୋ ମରଣ !

ମୋର ପଞ୍ଚଭୂତ ଆତ୍ମା ଥରିଉଠେ ଭୟରେ । ମୁଁ ମୁହଁ ବୁଲାଏ । ଦି' ହାତ ମୁହଁ ଉପରେ ରଖି ଭେ ଭେ କାନ୍ଦି ଉଠେ । ଦେବ ହଜେ । ଆକାଶରେ ବ୍ୟାପିଯାଏ ଝଡ଼ ଆଉ ବୃଷ୍ଟି । ଭୟଙ୍କର ଦିଶେ ଶ୍ରାବଣର ସଞ୍ଜ ।

ପୂଜା । ଶରତର ଭରା ଶେଫାଳି କୋଳରେ ଆନନ୍ଦମୟୀ ମାଆଙ୍କର ଆରାଧନା । କଲିକତା ନଗରୀ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି । ଶଚୀପତି ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅତୁଳ ବିଭବ ଯେମିତି ଆଜି ଖସି ପଡ଼ୁଛି ପ୍ରତି ଗୃହସ୍ଥର ଡିଣ୍ଡିରରେ । ଘରେ ଘରେ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ, ହାସ୍ୟଲାସ୍ୟ, କୋଳାହଳ କମ୍ପନ, ଗୁଞ୍ଜନ ଆଉ ମୁଖରତା । ରାସ୍ତାଘାଟ ଫାଟି ପଡ଼ୁଛି ବିଳାସର ସ୍ରୋତରେ । ସହସ୍ର ରଙ୍ଗର ଶାଢ଼ୀ ଆଉ ଅଳଙ୍କାର ଝଲସି ହୋଇ ଯାଉଛି । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନରନାରୀ, ତରୁଣତରୁଣୀ,

ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକା, ଶିଶୁ ବୃଦ୍ଧ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଦୀପ୍ତି ଝଲସାଇ ବିପୁଳ କଳରୋଳରେ ସୃଷ୍ଟି କମ୍ପାଇ ଛୁଟି ଯାଉଛନ୍ତି ରାଜମାର୍ଗରେ । ଅଗଣିତ ପୂଜା ମଣ୍ଡପରୁ ନହବତର ମନ୍ଦ୍ର ମଧୁର ଧ୍ୱନି ଭାସି ଆସୁଛି । ସବୁ ଲାଉଡ୍‌ସ୍ପିକର ଯେମିତି କଣ୍ଠ ମିଳେଇ ଏକାବେଳେକେ କରୁଛନ୍ତି ଜଗଦ୍‌ଜନନୀଙ୍କର ବିଜୟର ତୂର୍ଯ୍ୟନାଦ । ଏତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆଉ ଝଲକ ଭିତରେ ମୁଁ ନିଃସ୍ୱ—ଭିକାରୁଣୀ ! ପଥଧାରରେ ଗୋଟିଏ କଡ଼କୁ ଆଉଜି ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି ।

ସତରେ ମୁଁ ଆଜି କେତେ ଏକାକିନୀ । ମୋର କେହି ନାହିଁ, କିଛି ନାହିଁ । ମୋର ଜୀବନ ଜଳି ଯାଇଛି । ପ୍ରଦୀପ ଲିଭି ଯାଇଛି । ଫୁଲ ଝଡ଼ି ଯାଇଛି, ମୋ ନଈ ଆଜି ବୈଶାଖର ଧୂଧୂ ବାଲିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏସ୍‌ପ୍ଲାନେଡ୍‌ ଉପରେ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ କାହିଁ, କେଉଁଠି ଏତେ ଟିକିଏ ବି ଆଲୁଅ ନାହିଁ, ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ । ଗୃହ-ଆଡ଼ ଆଜି ଅନ୍ଧାର, ଶୂନ୍ୟ, ହାହାକାର । ଯେମିତି ଅମାବାସ୍ୟାର ଗାଢ଼ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ମଶାଣି ଭିତରେ ମୁଁ ବସିଛି । ପାଖରେ ଶିରଗୁଣି ଆଲୁଅଟାଏ ବି ନାହିଁ । ଗୃହଆଡ଼ ଖାଁ ଖାଁ ଗୋଙ୍ଗେଇଛି ।

କେତେ ସମୟ ଏମିତି ଠିଆ ହୋଇଥିଲି ଜାଣେନା, ହଠାତ୍‌ କିଏ ହେଲା ଧାଇଁ ଆସିଲା ଗୋଟିଏ ତରୁଣ । ମୁହଁ ଶୁଖି କଳାକାଠ । ମୁଣ୍ଡ ଫୁରୁଫୁରୁ । ରୁଢ଼ମଳ ଆଣ୍ଠିଏ । ସାରା ଦେହରୁ ଯେମିତି କଳାପାଣି ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଖକୁ ଆସିଲା ସେ । ଧଇଲା ମୋ ହାତ । ମୁହଁ ଆଉଁସି ଦେଲା । କହିଲା—ଛି ତମେ କାନ୍ଦୁଛ ? ନିଜ ହାତରେ ଯାହାର ଖୋଳି ଦେଇ ଆସିଲ ସମାଧି, ଜୀଇଁ ଥାଉଁଥାଉଁ ଯା ମୁହଁରେ ଦେଲ ନିଆଁ, ତା' ପାଇଁ ଆଉ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ? ଅଶ୍ରୁ କାହିଁକି ? ନା ନା, ତାକୁ ବିଦାୟ ଦିଅ ପଦ୍ମା !

ସେ ମରୁ । ସେ ସଢ଼ୁ, ପଚୁ, ମିଳେଇ ଯାଉ, ଖିନ୍‌ଖିନା ହୋଇଯାଉ ତା ଦେହ..........

ଆଃ ଦେବ ! ଦେବ !—ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲି । ଚାଲି ଯାଉଥିବା ଜନତା ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ ଚାହିଁଲେ । କହିଲେ—'ପାଗଳ' । ମୁଁ ପାଗଳ ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପିନ୍ଧିଥିବା ଶାଢ଼ୀକି କେଜାଣି କାହିଁକି କାମୁଡ଼ି ଧରିଲି ଦାନ୍ତରେ । ଗୋଟାଏ ପାଖ ଚିରି କୁଟିକୁଟି କରିଦେଲି । ଆଖିରେ ଲୁହ ନ ଥିଲା । ଡଗଡଗ ଚାଲିଗଲି ରାଜପଥରେ ।

ମୁଁ କଟକ ଛାଡ଼ିଥିଲି ଆଷାଢ଼ କୃଷ୍ଣ ପଞ୍ଚମୀ ଦିନ । ତା' ଦି'ଦିନ ଆଗରୁ ଛାଡ଼ିଥିଲି ତା'କୁ । ଆଜକି ଚାରିମାସ ଦୁଇଦିନ ସତର ଘଣ୍ଟା ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଚାରିମାସ ଭିତରେ ଚାରୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବି ନାହିଁ ଯେତେବେଳେ ସେ ନ ଆସିଛି ମୋ ପାଖକୁ, ଯେତେବେଳେ ସେ ଆଉଁସି ନ ଦେଇଛି ମୋ ମୁହଁ, ଯେତେବେଳେ ସେ ବୁକୁ ଫଟେଇ ରକ୍ତ ନିଗାଡ଼ି ନ ଦେଇଛି ଆଖିରୁ । ଦିନରାତି, ସକାଳ ସଞ୍ଜ, ଖରା ବର୍ଷା, ହସ ଅଶ୍ରୁ—କେତେବେଳେ ନ ଆସିଛି ସିଏ ? ପୁଷ୍ପର ସୁରଭିରେ, ମଳୟର ହିଲ୍ଲୋଳରେ, ପକ୍ଷୀର କାକଳିରେ, ଜାହ୍ନବୀର କମ୍ପନରେ, ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ, ଅମାବାସ୍ୟାର ଅନ୍ଧାରରେ, ବର୍ଷାର ରଟରଟ ଭେକ ଡାହୁକ ସ୍ୱନରେ, ଶରତର ହେମ କନିଅରେ, ଝରା ଶେଫାଳିରେ—କେତେବେଳେ କେଉଁଠି କେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନ ଆସିଛି ସିଏ, କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ତା'ର ଧନ ମନ, ଜୀବନ ଯୌବନ, ଇହକାଳ ପରକାଳ, ସୁଖଶାନ୍ତି, ଆଶାଭରସା—ସବୁ ଯେମିତି ସମର୍ପି ଦେଇଛି ମୋ ଉପରେ । ମୋ ବିନା ତା'ର ଯେମିତି ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ତା'ର ପ୍ରାଣବାୟୁ ବାହାରି ଯିବ ।

ଆଉ ମୁଁ ? ମୁଁ ଆସିଛୁ ସବ୍ଲିମେସନ୍ କରି—ପାଠ ପଢ଼ି ବଡ଼ ହୋଇ ବିଲାତ ଯାଇ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଳା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜ୍ଞାନର ଉଦ୍ଭାବନ କରିବାକୁ । ମୁଁ ବଡ଼ ହେବି । ମୋ ଯଶ ଖ୍ୟାତି ବ୍ୟାପିଯିବ ସସାଗରା-ଧରା । ଆଉ ସେ ମରିବ—ମରିବ ମୋଅରି ପାଇଁ । ମରିବ ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କରି କରି !! ଇସ୍, ମଣିଷ କି ହୀନ, ନୀଚ, ସ୍ୱାର୍ଥପର, କୃତଘ୍ନ ! ମଣିଷ କି ଅସଭ୍ୟ, ବର୍ବର, ଜାନୁଆର୍ ! ମଣିଷ ନିଜ ଅପେକ୍ଷା ସତରେ କାହାକୁ ତ ବେଶୀ ଭଲ ପାଏନା !!

ଛନ୍ଦାର ଦୁଃଖରେ ବିଗଳିତ ହୋଇ ମୁଁ ଆସିଲି । ଛନ୍ଦା ପାଇଁ ପ୍ରକୃତରେ ମୋର ଏତେ ଦରଦ—ଏତେ ସ୍ନେହ, ପ୍ରୀତି, କରୁଣା, କୋମଳତା ନା ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଏତେବଡ଼ ତ୍ୟାଗ କରି ପାରିଲି—ପରପାଇଁ ହସି ହସି ଜୀବନକୁ ଫାଶୀଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲାଇଦେଇ ପାରିଲି—ମୁଁ ଏତେ ବଡ଼, ଏତେ ମହତ, ଉଦାର, ମ୍ୟାଗ୍ନାନିମସ୍—ଏଇ ଗର୍ବ, ଅଭିମାନ, ଅହମିକା—କିଏ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଲା ଆସିବାକୁ ? ଛନ୍ଦା ମୋର କିଏ ? କେତେ ଦିନର ଚିହ୍ନା ? ତା ସହିତ ମୋର କି ସମ୍ପର୍କ ? ତା' ଦୁଖରେ ତା' ଶୋକରେ ମୋ ପ୍ରାଣ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିଲା, ଅଥଚ ମୁଁ ତ ମୂହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ଭାବିଲି ନାହିଁ, ଯିଏ ମୋତେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଭଲ ପାଏ, ଅନ୍ତର ଦେଇ ଭଲ ପାଏ, ମତେ ନ ଦେଖିଲେ ଯା' ଛାତିରୁ ଝଲକାଏ ରକ୍ତ ଖସିପଡ଼େ, ମୁଁ ଚାଲି ଆସିଲେ ତା' ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ, ସିଏ କେମିତି ସାରା ଜୀବନ ଝୁରି ଝୁରି ଅଦିନରେ ଅକାଳରେ ଅଥାନରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଶୁଖି ଶୁଖି ଭୋକ ଉପାସରେ ମରିବ—ଜୀଇଁ ଥାଉଁ ଥାଉଁ କାଉ ଶାଗୁଣା ଆସି ଖୋଳି ପକେଇବେ ତା' ଆଖି, ତା' ମୁହଁ, ତା' ଗାଲ··ଇସ୍ !!

ଇସ୍ ଭଗବାନ ଏ କ'ଣ ଶୁଣାଉଛ ? ଏ କି ଭାବନା ? ଏ କି କଳ୍ପନା ? ଏ କି ଶବ୍ଦ ? ଏଇ କେତେଦିନ ହେଲା କାହିଁକି ବାରମ୍ବାର

ଏ ଭାବନା ଆସୁଛି ମନକୁ ? କାହିଁକି ଏତେ ଦୁର୍ବଳତା ? କାହିଁକି ଏତେ ଭୟ ?. ଜୀବନ ଦିନକୁଦିନ ବେଶୀ ବେଶୀ ଦୁର୍ବଳ ଲାଗୁଛି । ବୋଝ ଭଳି ଲାଗୁଛି । ମୁଁ କ'ଣ ଭୁଲ୍ କଲି ? ତା'କୁ ଗ୍ରହଣ କରି କ'ଣ ଭୁଲ୍ କଲି ସତରେ ? ଯୁକ୍ତି କରି ସବୁ କଥା ତ କାଟି ଦିଆଯାଇ-ପାରେ, କିନ୍ତୁ ତମେ କୁହ, ତମେ କୁହ ପ୍ରଭୋ, ଆଉ କ'ଣ ଉପାୟ ଥିଲା ? ଗୋଟିଏ ପୁଅକୁ ଦୁଇଟା ଝିଅ.....ନା ମୁଁ ବେଶ୍ୟା ନୁହେଁ, ମତେ କ'ଣ ତମେ ଏତେ ତଳକୁ ଯିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲ ପ୍ରଭୁ ?

ଭିତରୁ—ପାତାଳ ଗହ୍ୱରରୁ ଯେମିତି କିଏ କହି ଉଠୁଛି କିଏ—ନା ତମେ ତଳକୁ ଯିବ କାହିଁକି ? ତାକୁ ପେଲିଦିଅ ତଳକୁ—ରସାତଳକୁ । ତମର ରୁଚି ଅଛି । ତମେ ଭଦ୍ର, ସଭ୍ୟ, ଶିକ୍ଷିତା ତା'ର ରୁଚି ନାହିଁ, ଭଲପାଇବା ନାହିଁ, ତା' ହୃଦୟରେ କୋମଳତା ନାହିଁ ମୋଟେ ତା'ର ଲୋଡ଼ା ଯେ କୌଣସି ଗୋଟାଏ ନାରୀ, ତା'ର ଲୋଡ଼ା ଖାଲି ମାଂସ !! ସେ ପଶୁ, ପାଷଣ୍ଡ, ବର୍ବର, ସୟତାନ୍ !!

ଓଃ ବନ୍ଦକର, ବନ୍ଦକର ତମେ । ମୁଁ କେବେ ଏତେ ତାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଭାବି ନାହିଁ । ମୁଁ କେବେ ପ୍ରତାରଣା ଖେଳି ନାହିଁ ଦେବ ସହିତ । ବରଂ ନିଜେ ଅଗ୍ନିଶିଖାକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ୁଛି ତା'ର ଶୁଭ ପାଇଁ —ତା'ର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ।

ପୁଣି ଭିତରୁ ଶୁଭିଲା—

ହଁ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ, ତା'ର ଭାରି ମଙ୍ଗଳ ! ସେ ଯେତେବେଳେ ଆନନ୍ଦରେ ମରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ତାକୁ ତମେ ଆଶା ଦେଖେଇ ଲୋଭ ଦେଖେଇ ମଶାଣି ଭୂଇଁରୁ ଫେରେଇ ଆଣିଲ, ଆଉ ଆଜି ଯେତେବେଳେ ସେ ଜୀଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ଅଥଚ ଜଳରେ ଉବେଇ ଟୁବେଇ ହଉଛି ଆଶ୍ରା ଟିକିଏ ପାଇଁ, ଆହା ପଦିଏ ପାଇଁ, ତାକୁ ଠେଲି ଦେଉଛ ଆହୁରି ଆହୁରି ଭିତରକୁ । ସେ ଟିକିଏ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା

ଦେଇକୁ ତା'କୁ ବୁଟ୍‌ଜୋତାରେ କରୁଛ ଠୋ ଠୋ ପ୍ରହାର, ଧୁଲ୍‌ଧୁଲ୍ ମାରୁଛ ଗୋଇଠା । ପିଚ୍‌ପିଚ୍ ରକ୍ତ ବୋହି ଆସୁଛି......

ଆଃ ଆଃ ମତେ ବଧିର କର, ବଧିର କର ପ୍ରଭୋ ! ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ହୁଅ ନାହିଁ, ଏତେ ନିଦାରୁଣ କଥା କୁହ ନାହିଁ ମୁହଁରେ । ମନ ମୋର ସ୍ଥିର ହେଉ ପ୍ରଭୋ । କାହିଁକି ଏତେ ଅଶୁଭ ଚିନ୍ତା ଆସୁଛି ମନରେ ? ମୁଁ ତ ତାକୁ ଅପାଶରେ ଦେଇ ଆସି ନାହିଁ । ଛନ୍ଦା ବି ତା'କୁ ଭଲପାଏ—ଭଲପାଏ ଖୁବ୍ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ।

ଭିତରୁ ହୁଙ୍କାର ଶୁଭୁଛି ପୁଣି କିଏ, ଗର୍ଜନ ଶୁଭୁଛି—

ହଁ ଭଲପାଏ । ତା'କୁ ସମସ୍ତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତା' ନ ହେଲେ ତା ଘରେ ଏମିତି ଡହ ଡହ ନିଆଁ ଜାଳିବାକୁ ଏ ଦୁନିଆସାରା ଆଗେଇ ଆସନ୍ତେ କାହିଁକି ? ଛନ୍ଦା ତା' ଛନ୍‌ଛନିଆ କଅଁଳ ଜୀବନକୁ ପୋଡ଼ିଜାଳି ମରୁଭୂଇଁ କରିଦେଲା । ଆଉ ତମେ ସେଇ ମରୁଭୂଇଁରେ—ସେଇ ପୋଡ଼ା ଘରେ ଯାଇଁ ଥେଇଥେଇ ନାଚୁଛ । ସେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି ସୃଷ୍ଟି ଫାଟିଉଛି, ଆଉ ତମେ ଶାଣୁଆ ଛୁରି ନେଇ ଚରଚର ଚଳଉଛ ତା' ବେକରେ ! ତମକୁ କ'ଣ ଏତେ ଭଲ ଲାଗେ—ଏତେ ଭଲଲାଗେ ତା' ମାଂସ, ହାଡ଼, ଚର୍ବି, ଫୁଲକଲିଜା...

ଓଃ ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ ! ମୋତେ କ୍ଷମାକର ଭଗବାନ ! ମୁଁ ଭୁଲ୍ କରିଛି । ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ଭୁଲ୍ କରିଛି । ମତେ ଅନ୍ଧ କର, ମୂକ କର, ଜଡ଼ କର, ଅବଶ ହେଇଯାଉ ମୋର ସାରା ଅଙ୍ଗ । ମୋର ମସ୍ତିଷ୍କ ଫାଟିଯାଉ ପ୍ରଭୋ ! ଏ ଆଜି ମୁଁ କ'ଣ ଶୁଣୁଛି ? କ'ଣ ଶୁଣଉଛ ମୋତେ ଜଗବନ୍ଧୁ ପତିତପାବନ ଭଗବାନ ? ନା ନା ମୁଁ

ଫେରିଯିବ, ମୁଁ ଫେରିଯିବ ତା' କୋଳକୁ । ମୁଁ ସେଇଠି ତା' ପାଦ ଉପରେ ଢୁ ଢୁ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ମରିବ ପଛେ, ମୁଁ ଆଉ କେବେ ତା'କୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଆସିବ ନାହିଁ । ହଁ ସେ ଠିକ୍ କହୁଛି—ଠିକ୍ କହୁଛି ସେ, ମୁଁ ତା ଜୀବନ, ମୁଁ ତା' ଆତ୍ମା, ମୁଁ ତା'ର ସବୁ । ମୁଁ ତାକୁ କେବେ ଅପନ୍ତରାରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେବିନି । ମୁଁ ତାକୁ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମ ଧରି ତୋଳିଧରିବ ମସ୍ତକରେ । ମୁଁ ତା' ପାଦତଳର ସବୁ ଧୂଳି ଧୋଇଦେବ ଆଖିଲୁହରେ । ଆଃ ଭଗବାନ ! ମତେ ବଳ ଦିଅ ।

ମୁଁ ଆଉ ଭାବି ପାରିଲି ନାହିଁ, ମୁଁ ଆଉ ସହିଁ ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ମୋର ଝାଇଁଝାଇଁ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁଁ ଉଠି ଠିଆ ହେଲି । ଚନ୍ଦ୍ର ସେତେବେଳକୁ ଧରଣୀରୁ ଶେଷ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ମରଣର କଳାଛାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଘୋଟି ଆସୁଥାଏ ଚାରିଆଡ଼ୁ । ଚଉଦିଗ ନୀରବ—ସ୍ତବ୍ଧ ।

* * * *

ସେଇଦିନ ରାତି । ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ମୋଟେ ନିଦ ହେଲାନି । ବିଛଣାରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଖାଲି ଛଟ ପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲି । ବାର ବାଜିଲା, ଏକ ବାଜିଲା, ଦୁଇ ବାଜିଲା, ତିନ୍ ବାଜିଲା । କିନ୍ତୁ ନିଦ କାହିଁ ? ଆଖି କଷା ପଡୁନି । ଖାଲି ଘନଘନ ମନେ ପଡ଼ୁଛି ତା' କଥା, ଦିଶିଯାଉଛି ତା ରୂପ, ତା ଛଳଛଳ ଚାହାଣୀ, କାନରେ ବାଜୁଛି ତା' ଅମୀୟ ହସର ଝଣଝଣ ଶବ୍ଦ । ପୁଣି କ୍ଷଣକ ପରେ—ସେ ଆସୁଛି । ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର । ଆଖି କରୁଣ । ଛାତି ଫାଟେଇ ଯେମିତି ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଆସୁଛି ଖାଲି ଘନଘନ । ମତେ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ବନ୍ଧ ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଛି । ଅବାରିତ ଧାରରେ ଝରଝର ହୋଇ ବହି ଯାଉଛି ପାଣି । ଆହୁରି ଟିକିକ ପରେ—ମତେ ଦେଖି ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼ୁଛି—ଏଁ ପଦ୍ମା ! ତମେ ଆସିଛ । ଆସିଛ ପଦ୍ମା ? ମତେ ନିଅ । ମତେ ଧର । ମୋ

ମୁଣ୍ଡ କ'ଣ ହେଇଯାଉଛି ! ମତେ ସେମାନେ ବାନ୍ଧି ନେଉଛନ୍ତି ଶୂନେ ଶୂନେ । ମତେ ଧର, ପଦ୍ମା ।

ଆଃ ଭଗବାନ !—ମୋ ଆଖି ବୁଜିହୋଇଗଲା ଭୟରେ । ମନହେଲା ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବଗାଠ ଚିତ୍କାର ଛାଡ଼ିବି । ପୁଣି କ'ଣ ଭାବିଲି ସ୍ଥିର ହେଇ ରହିଗଲି । ଆଖି ବୁଜିଲି । ତକିଆରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି—ନା ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଭାବିବି ନାହିଁ, କିଛି ଭାବିବି ନାହିଁ । ରାତି ପାହୁ । କାଲି ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ମତେ ଚାଲିଯିବି କଟକ; ତା'ପରେ ଜଗତସିଂହପୁର । ତା'ପରେ···ତା'ପରେ·····

ଆହୁରି ବି ଅନେକ ସମୟ ମୁଁ ଚେଇଁଥିଲି । ତା'ପରେ କେତେବେଳେ ଆଖିପତା ମୁଦି ହେଇଯାଇଛି । ଚଉଦିଗ ହେଇ ଯାଇଛି ଅନ୍ଧାର, ଶୂନ୍ୟ । ଆଉ ସେଇ ଶୂନ୍ୟ ଭିତରେ—ମହାଶୂନ୍ୟ କୋଳରେ ଯେମିତି ଭାସିବୁଲୁଛି ସିଏ । ଚାରିଆଡ଼େ ଝାପ୍‌ସା ଝାପ୍‌ସା କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକ । ଅତି କ୍ଷୀଣ । ତା'ପୁଣି ବେଳୁବେଳ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହେଇ ଯାଉଛି । ମତେ ଚାହିଁଛି ସିଏ । ତା' ଆଖି ଦି'ଟା ଯେମିତି ମୋ ଆଖି ଉପରେ ନିବଦ୍ଧ, ସ୍ଥିର । ଟିକିଏ ହଲ୍ ନାହିଁ, ଚଲ୍ ନାହିଁ । ନୀରବ, ନିଶ୍ଚଳ, ନିସ୍ପନ୍ଦ । ଆଁ, ସିଏ କ'ଣ କହିବ ? କହିବ ମତେ ? ହଁ କହିବ । ତା ଓଠ ଥର ଉଠୁଛି । ତା ଆଖି ଛଳଛଳ । ଏଁ କ'ଣ କହୁଛି ସିଏ ? କ'ଣ କହୁଛି ?

'···ଶୁଣ, ତମକୁ ଆଜି ଗପଟିଏ କହିବି । ପଦ୍ମ ପୋଖରୀରେ ଅକାତକାତ ପାଣି । ପାଣି ତଳେ ସାତତାଳ ଗଭୀର ପଙ୍କ । ପଙ୍କ ତଳେ ଦେଉଳ । ଦେଉଳ ଭିତରେ ବେତର ପେଟିକା । ପେଟିକା ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ବାକ୍‌ସ । ବାକ୍‌ସ ଭିତରେ ଫରୁଆ । ଫରୁଆରେ ବୁଢ଼ୀ ଅସୁରୁଣୀର ଧୋବଫରଫର ବାଳ—ତା ଜୀବନନାଟିକା । ସେଇ ବାଳକୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦି'ଖଣ୍ଡ କରିଦେଲେ ବୁଢ଼ୀ ଅସୁରୁଣୀ

ଇଆଡ଼େ ଠକ୍ ଠକ୍ ମରିଯିବ ।···ସେଇ ଫରୁଆ, ସେଇ ବାଳ ମୁଁ ଦେଇଥିଲି ତମ ହାତରେ । ତମ ହାତରେ ମୁଁ ଜୀବନକୁ ସମର୍ପି ଦେଇ-ଥିଲି ଗୋଟିପଣେ । ତମ କୋଳରେ ମୁଁ ଥିଲି ଏକ ଅସହାୟ କୋମଳ ଶିଶୁ ! ସେଇ ଶିଶୁଟିକି ଛାଡ଼ି ତମେ ଚାଲି ଆସିଲ ? ଗୋଟାଏ କଅଁଳିଆ ଦୁଧଖିଆ ଛୁଆଟା ବେକରେ ଖୋଜ ପକେଇ·····

ଆଃ ଦେବ !—ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲି । ମନହେଲା ଯେମିତି ରକ୍ତବାନ୍ତି କରି ପକେଇବି ମୁଁ । ତା ପାଟିରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହାତ ଦେଇ ବନ୍ଦ କଲି—ଆଉ, ଆଉ ଦେବ !··କିନ୍ତୁ ସେ ବନ୍ଦ ହେଉନି । ସେମିତି କହି ଚାଲିଛି—

‘···ଆଉ ଦେବ ବୋଲି କହ ନାହିଁ । ତମେ ନିଜେ ଠିଆ ହେଇଛ ତା ତଣ୍ଟିରେ, ତମେ ନିଜେ ଚିରିଦେଇଛ ତା’ ଫୁଲକଲିଜା, ତମେ ନିଜେ ଖୋଳି ଦେଇଛ ତା ଆଖି । ତା’ ରକ୍ତକୁ ଆଞ୍ଜୁଳା ଆଞ୍ଜୁଳା ନେଇ ଦେହ ହାତ ମୁହଁରେ ବୋଳି ହେଇଛ ତମେ, ତା’ ରକ୍ତର ସୁଅକୁ ଢକ୍ ଢକ୍ କରି ଆକଣ୍ଠ ପାନ କରିଛ ତମେ କାଳୀ ଭଳି, ଭୈରବୀ ଭଳି, ଛିନ୍ନମସ୍ତା ଭଳି । ଆଉ ଦେବ ନାହିଁ । ଦେବ ନାହିଁ । ଦେବ ଆଜି ଯାଉଛି, ଦେବ ଆଜି ଯାଉଛି ପଦ୍ମା ! ତମରି ପ୍ରିୟ ଦେବ ଆଜି ତମକୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଯମପୁରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା !·····

ଆଃ, ଆଃ, ଦେବ ! ଦେବ ! ଦେବ !—ମୁଁ ଚହଁକିନା ଉଠି ବସିଲି । ଧଡ଼୍‌ପଡ଼୍ ହେଇ ଉଠି ଲାଇଟ୍ ଦେଲି, ଝରକା ଖୋଲିଲି, କବାଟ ଖୋଲିଲି । କାହିଁ ? କାହିଁ ? କାହିଁ ଦେବ ? କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଇଗଲା ସେ ସୁନ୍ଦର ମୂର୍ତ୍ତି ? ବିକଳ ମୂର୍ତ୍ତି ? କରୁଣ ମୂର୍ତ୍ତି ? ଦେବ ! !—ମୁଁ ଚିତ୍କାର କରି ଆସି ଢୁ’କିନା ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ଦେଲି ଖଟ ବାଡ଼ାରେ ।

ଆର ଖଟରେ ଶୋଇଥିଲା ମୋ ରୁମ୍ ମେଟ୍—ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ, ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା ପାଖକୁ । ଗୋଟିପଣେ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରିଲା ମୋତେ—ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା ! କ'ଣ ହେଲା ତୋ'ର ପଦ୍ମା ?

ତୁ ଦେଖିଛୁ ? ତୁ ଦେଖିଛୁ ଚନ୍ଦୁ ? ସେ ଏଇଠିକି ଆସିଥିଲା । ଏଇଠି ବସିଥିଲା । ଏଇଠି କଥା କହୁଥିଲା ମୋ ସାଙ୍ଗରେ । କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? କେତେବେଳେ ଗଲା ? କାହିଁକି ଗଲା ? ସେ କ'ଣ ମତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ଚନ୍ଦୁ ? ?

ତୁ ସ୍ଥିର ହୋ । ସେ ଆସିବ । ତୁ ଆଜି ଚାଲିଯିବୁ ତା'ପାଖକୁ ।

ମୁଁ ଯିବି ? ମୁଁ ଯିବି ତା ପାଖକୁ ? ହଁ ମୁଁ ଯିବି । ଅବଶ୍ୟ ଯିବି । କିନ୍ତୁ ସେ କାହିଁ ? କାହିଁ ସେ ଚନ୍ଦୁ ? କାହିଁ ମୋର ଦେବ ? କିଏ ଲୁଟି ନେଲା ମୋର ମସ୍ତକର ମଣି ?

ତୁ ଭାବନା ପଦ୍ମା । ରାତି ପାହିଲାଣି । ଆମେ ଯିବା । ମୁଁ ବି ଯିବି ତୋ ସାଙ୍ଗରେ । ତୁ ସ୍ଥିର ହୋ । ତୋ' ମୁଣ୍ଡଟା ଯେ ଏକା-ବେଳକେ ଫାଟିଯାଇଛି ।

ଫାଟିଯାଇଛି ? ରକ୍ତ ବୋହୁଛି ? କାହିଁ, ରକ୍ତ ? କାହିଁ ? ଏଁ ତା ରକ୍ତ ? ତା ରକ୍ତ ମୁଁ ପାନ କରୁଛି ଆକଣ୍ଠ ? ? ଆଃ, ଭଗବାନ ! !······

ସେ କିଛି ନୁହେଁ । ତୁ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲୁ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର, ଆମେ ଆଜି ଯିବା କଟକ ।

ଏଁ କଟକ ? ସେ କଟକ ଯାଇଛି ? ତେବେ ଚାଲ୍, ଚାଲ୍, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବା । ମୁଁ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଏଠି ରହିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲିଯିବି ଦେବ ପାଖକୁ ।

ଛି, ବାଇଆଣୀ ହୋ' ନା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଗାଡ଼ି କାହିଁ ? ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଉ । ଆମେ ଫାଷ୍ଟ ଗାଡ଼ି ଧରିବା—ମାଡ୍ରାସ୍ ମେଲ୍ ।

ଆଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଗାଡ଼ି ନାହିଁ ? ଗାଡ଼ି ନାହିଁ କଟକକୁ ? ? ଚନୁ! ଚନୁ ! ଓଃ ଭଗବାନ ! ! !

ତୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧର ପଦ୍ମା ! ଅସ୍ଥିର ହୋ ନା ।

ଅସ୍ଥିର ? ନା, ନା, ମୁଁ ଅସ୍ଥିର ହେବନି । ହେଇ, ହେଇ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି । ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛି ଅଭିମନ୍ୟୁ । ଅଭିମନ୍ୟୁକୁ ଆଜି ସପ୍ତରଥୀ ଘେରିଛନ୍ତି—କର୍ଣ୍ଣ, ଶଲ୍ୟ, କୃପ, ଜୟଦ୍ରଥ, ଦୁଃଶାସନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟ, ଦ୍ରୋଣ । କାହା ସାଙ୍ଗରେ ସିଏ ଲଢ଼ିବ ? କାହାକୁ ଭେଦ କରି କୁଆଡ଼େ ଯିବ ସେ ତେର ବର୍ଷର କିଶୋର ବାଳକ ? କୁହ, କୁହ ଚନ୍ଦି, କୁହ କୃଷ୍ଣ, ସେ କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? ସେ କେମିତି ବଞ୍ଚିବ ? କିଏ ତାକୁ ରଖିବ ? କାହିଁ ? କାହିଁ ଅଭିମନ୍ୟୁ ? କାହିଁ ବଭ୍ରୁବାହ ? କାହିଁ ମୋର ଦେ—ବ ? ?

* * *

କଲିକତାରୁ କଟକ ଆସିଛି ମାନ୍ଦ୍ରାସ ମେଲ୍ । ରାତି ସାଢ଼େ ବାର । ଚନୁ ମୋର ହାତ ଧରି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ମୋର ଚେତା ଥିଲା କି ନାଇଁ ଭଗବାନହିଁ ଜାଣନ୍ତି । ତଥାପି ଗାଡ଼ି ନାଇଁ ଜଗତସିଂ-ପୁରକୁ । ଭୋର୍ ଛ'ଟା ନ ହେଲେ ଗାଡ଼ି ଜଗତସିଂପୁର ଯାଏନା ।

ଭୋର୍ ସାଢ଼େ ପାଞ୍ଚ । ରାତି ପାହି ପାହି ଆସୁଛି । କାକଲି ଶୁଭିଲାଣି । ମୋର ଆଜି ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ମନେ ପଡ଼ୁଛି ବାରମ୍ବାର—

'ସବୁଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି କେଉଁ ଯଶବାନା ଉଡ଼ାଇବ ହେ' ।

ବାସ୍ ଷ୍ଟାର୍ଟ ଦେଲା । ମନ ମୋର କାହିଁକି ଆଉ ମୋଟେ ଅଥୟ ହେଉନି, ଆକୁଳ ହେଉନି । ମୋର ଆଉ କିଛି କଥା ନାଇଁ । ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ବି ଆଉ ଭାବନା ନାଇଁ କିଛି । ଆଖି ସ୍ଥିର । ମନ ଆତୁର ଥିରି—ନିସ୍ତରଙ୍ଗ । ମୁହଁରେ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ପଦ—'ସବୁଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି.....'

ଜଗତସିଂପୁର ବାସ୍‌ଷ୍ଟାଣ୍ଡ । ବାସ୍‌ରୁ ଓହ୍ଲେଇଛି କି ନାହିଁ ଦେଖାହେଲେ କମଳବାବୁ ଆଉ କମଳବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କେଜାଣି କାହିଁକି ମୁଁ ପୁଣି ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇଉଠିଲି । ମୋ ଆପାଦ ମସ୍ତକ କମ୍ପିଉଠିଲା ଭୟରେ । ଟିକିଏ ଲାଜ ସଙ୍କୋଚ ନ ରଖି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଚାରିଲି—ଦେବ···ଦେବ କାହିଁ କମଳ ବାବୁ ? ?

ସେ ସ୍ତମ୍ଭୀତ ହୋଇ ରହିଗଲେ । କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ,

ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତ ଦୁଇଟି ଧରି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହଲେଇ ଦେଲି । କହିଲି—କାହିଁ ? କାହିଁ ଦେବ ? କମଳବାବୁ ? କମଳବାବୁ ?

ସେ ତଥାପି ନିରୁତ୍ତର । କହିବାକୁ ଯେମିତି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ଭେଁକନା କାନ୍ଦି ଉଠିଲି—ତଥାପି କହନ୍ତୁ କମଳବାବୁ, ଆପଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି, କହନ୍ତୁ ।

ପଦ୍ମା ! ତମେ ଫେରିଯାଅ । ଦେବ ନାହିଁ ! !

ନାହିଁ ? ? ଓଃ ! ! !—ମୁଁ ଗଛ କାଟିଲା ଭଳି କଚାଡ଼ି ପଡ଼ିଲି ।

ତମେ ମଣିଷ ନୁହଁ, ତମେ ହୃଦୟହୀନ ପଶୁ । ତମକୁ ଚାହିଁଚାହିଁ ଦେବ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛି । ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିଛି ପଅର ଦିନ ରାତି ସାଢ଼େ ତିନ୍‌ରେ ।

ଓଃ, ଭଗବାନ ! !

ମଲା ଆଗରୁ ଖାଲି ସେ ପାଗଳ ଭଳି ବିଚାର କରୁଥିଲା । ଠୋ ଠୋ ହସୁଥିଲା । କହୁଥିଲା—ପଦ୍ମା ! ପଦ୍ମା ! ତମେ ଆସିଛ ପଦ୍ମା ? ହଁ ତମେ ଆସିଛ । ତମେ ଆଜି ଏକା ନୁହଁ, ତମେ ଆଜି ବହୁ । ମୁଁ ତମକୁ ସବୁଠି ଦେଖୁଛି । ଯୁଆଡ଼େ ଚାହୁଁଛି ସିଆଡ଼େ ଦେଖୁଛି ପଦ୍ମା । ଆକାଶରେ ପଦ୍ମା, ମେଘରେ ପଦ୍ମା, ବର୍ଷାରଧାରାରେ

ପଦ୍ମା, ଗଛର ପତ୍ରରେ ପଦ୍ମା, ଅନନ୍ତ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର ବିଶାଳ ବିସ୍ତୃତି-ଭିତରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ପଦ୍ମା ।

ଆଃ, ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ ! !

ଯୋଦ୍ଧା ସେ । ବଭ୍ରୁବାହ ସେ । ସେ ଗୋଟାଏ ଅଗ୍ନିକଣା । ସେ କେବେ ଭୟ କରିବ ଯୁଦ୍ଧକୁ ? ମରଣକୁ ଭୟ କରିବ ବଭ୍ରୁବାହ ? ସେ ମରିଛି । ମରିଲା ବେଳେ ତା' ମୁହଁରେ ଥିଲା ହସ, ଆଖିରେ ଥିଲା-ଅଗ୍ନି, ପ୍ରାଣରେ ଥିଲା ପ୍ରଳୟର ଝଙ୍କାର, ଆଉ କଣ୍ଠରେ ଥିଲା ଖାଲି ଗୋଟିଏ ପଦ—ଗୋଟିଏ ପଦ—ପଦ୍ମା ! !

ଓଃ, ଭଗବାନ ! ଭଗବାନ ! ! ଭଗବାନ ! ! !

ପାଠଶାଳା
ପଞ୍ଚିଲ ଆଷାଢ଼
୧୯୫୭

···ତମେ ବଞ୍ଚିଲ, ସିଏ ମରିଗଲା !
ତା'କୁ ଡାକିଲା ମାତ୍ରେ ସେ ହଟିନ୍ତସି ଡେଇଁ
ପଡ଼ିଥିଲା କୋଳକୁ । ତମେ କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠୁର ।
ଛାତି ଫାଟିଯାଇଥିଲା ମୋର ଆଖିରୁ ଝରି
ଆସିଥିଲା ରକ୍ତ । ତଥାପି ତମେ ଆସିଲ
ନାହିଁ । ହସମୁହଁରେ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି, ଲୁହ
ଆଖିରେ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲି ! ଏଯାଏ ବି ଲୁହ
ଶୁଖିନି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ପାଇଲାଧନ
ହଜିଗଲାଣି, ଆଉ ନ ପାଇଲାଧନ ହୃଦ
ମନ୍ଦିରରେ ସ୍ଥାଇତା ହୋଇଚି ପବିତ୍ର
ପୂଜାଫୁଲ ଭଳି । ଏବେ ବି ଆଖିରେ ଲୁହ
ପୂରିଗଲେ ତମର ମୁହଁଟି ଦିଶି ଯାଉଛି ।
ତମେ ଯାଅ । ଆହୁରି ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଅ ।
ସାରା ଜୀବନରେ ଯେମିତି ଦେଖା ନ ହେଉ ।
ତା'ହେଲେ ମୁଁ ତମକୁ ପାଇ ପାରିବି ।
ପାଇପାରିବି ହୃଦୟର ଗହନ ଅନ୍ତରାଳରେ ।
ତମେ ହେବ ମୋର ପ୍ରିୟ···ପ୍ରିୟତମ···

ନରହାଇ
୨୭. ୭. ୫୭

ଆଲୋକ ସାହିତ୍ୟ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ • କଟକ

Cover Engraved & Printed by
Royal Halftone Co. 4, Sarker bye Lane, Cal-7.